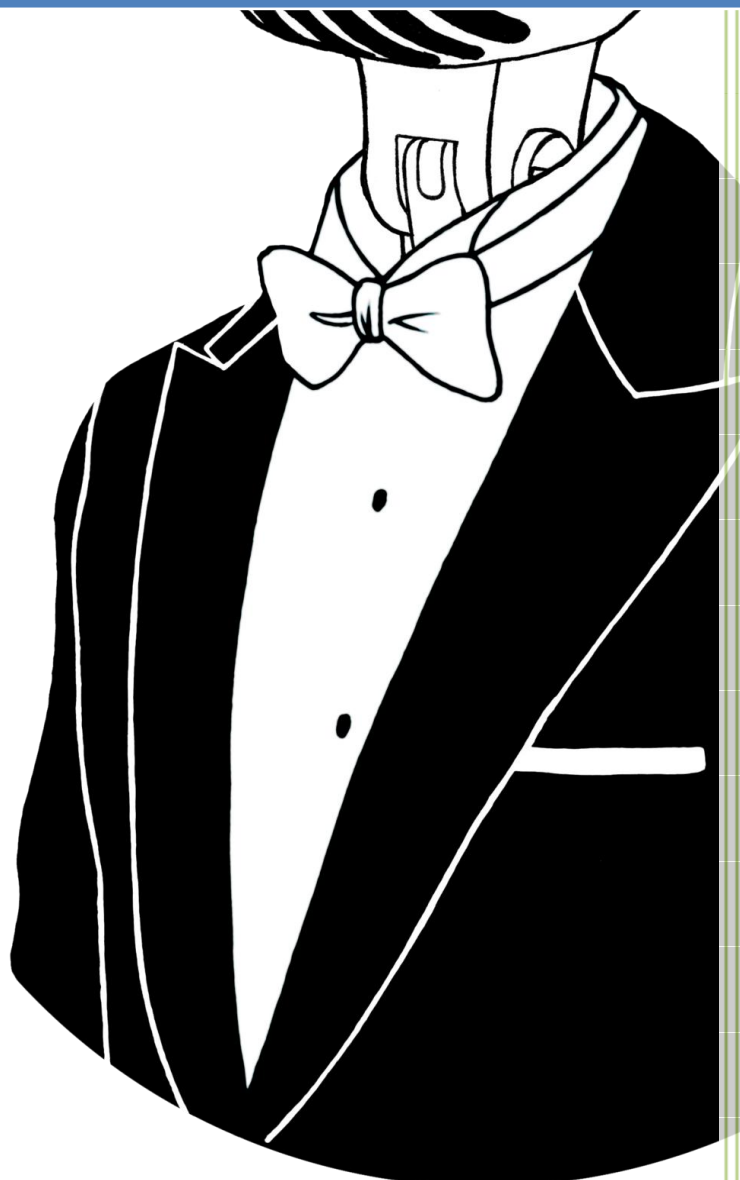

Ρίζος
Εμμανουήλ

Η ταυτότητα της σημερινής ελληνικής stand-up comedy σκηνής (2015-2020)

Κείμενα και κατηγορίες του χιούμορ των Ελλήνων κωμικών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Διπλωματική Εργασία
Πρόγραμμα «Δημιουργική Γραφή» /
Κατεύθυνση «Δημιουργική Γραφή
και Λογοτεχνική Συγγραφή» / Σχολή
Παιδαγωγική / Τμήμα Παιδαγωγικό
Νηπιαγωγών

Επιβλέπων: Σκοπετέας Ιωάννης
Θεσσαλονίκη 2022

Η ταυτότητα της σημερινής ελληνικής stand-up comedy σκηνής (2015-2020)

Κείμενα και κατηγορίες του χιούμορ των Ελλήνων κωμικών

Ρίζος Εμμανουήλ

Διπλωματική Εργασία

Θεσσαλονίκη 2022

Πρόγραμμα: «Δημιουργική Γραφή»

Κατεύθυνση: «Δημιουργική Γραφή και Λογοτεχνική Συγγραφή»

Σχολή: Παιδαγωγική

Τμήμα: Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Επιβλέπων καθηγητής: Σκοπετέας Ιωάννης

Επόπτες: Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος, Άννα Βακάλη

1 Contents

Περίληψη.....	7
Abstract	9
I ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
I.I Σκοπός και ερωτήματα.....	11
I.II Το πεδίο έρευνας: Η ελληνική stand-up σκηνή	12
I.III Μεθοδολογία	15
I.IV Τι περιλαμβάνει η εργασία	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η stand-up κωμωδία - Τι είναι και πως ξεκίνησε	19
1.1 Η διεθνής ιστορία της κωμωδίας stand-up.....	19
1.2 Γενικά για την κωμωδία stand-up	22
1.3 Τα είδη της κωμωδίας stand-up.....	29
1.4 Πως δουλεύει ο stand-up κωμικός	32
1.5 Το κείμενο στην κωμωδία stand-up.....	34
1.5.1 Η κατασκευή του αστείου	34
1.5.2 Η τοποθέτηση των αστείων στο κείμενο	49
1.6 Ο stand-up κωμικός επί σκηνής	52
1.6.1 Σύνδεση με το κοινό.....	52
1.6.2 Delivery.....	53
1.6.3 Η ψυχολογία του stand-up κωμικού	55
1.6.4 Ο stand-up κωμικός σε δύσκολες καταστάσεις	57
1.6.5 Μιμήσεις χαρακτήρων	62
1.6.6 Persona	63
1.6.7 Ενδυμασία	63
1.6.8 Χρόνος παράστασης.....	64
1.6.9 Μικρόφωνο	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ελληνική stand-up σκηνή 2015-2020	66
2.1 Σύντομες βιογραφίες Ελλήνων Stand-up κωμικών.....	66
2.2 Περιγραφή των παραστάσεων.....	69
2.3 Συγκεντρωτικά αποτελέσματα.....	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Συζήτηση και συμπεράσματα	109
3.1 Τα είδη της ελληνικής κωμωδίας stand-up.....	109
3.2 Το κείμενο της ελληνικής κωμωδίας stand-up	111
3.3 Η απόδοση των Ελλήνων stand-up κωμικών	115

3.4	Τελικά συμπεράσματα	116
3.5	Περιορισμοί έρευνας - Προτάσεις για το μέλλον	117
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	119
	ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ	121

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, επισημαίνονται και μελετούνται τα κοινά στοιχεία των κειμένων της σημερινής ελληνικής κωμωδίας stand-up (2015-2020) και τελικά, η ταυτότητά της. Αν και η κωμωδία stand-up εξελίσσεται ραγδαία στην Ελλάδα, οι μελέτες και βιβλιογραφικές αναφορές σε αυτήν είναι ελάχιστες έως μηδενικές. Η εργασία αυτή είναι η πρώτη προσπάθεια λεπτομερούς μελέτης των κειμένων της.

Το δείγμα της μελέτης περιλαμβάνει 22 βιντεοσκοπημένες solo παραστάσεις 15 Ελλήνων stand-up κωμικών, αναρτημένες στο Youtube, προσιτές στο ευρύ κοινό, που αντιστοιχεί ως ποσοστό στο 56% των κωμικών που δραστηριοποιούνται στη ελληνική σκηνή αυτή τη χρονική περίοδο. Κάθε παράσταση περιγράφεται αναλυτικά και εξετάζεται το κείμενο και ο τρόπος παρουσιάσής του επί σκηνής. Αναζητούνται και επισημαίνονται τα είδη του κωμικού που κυριαρχούν στην παράσταση, η βασική θεματολογία των αστείων της, ο τρόπος σύνδεσης της διαφορετικής θεματολογίας και των αστείων μεταξύ τους, οι τεχνικές και μέθοδοι που εφαρμόζει ο κωμικός στο κείμενο, αλλά και κατά την παρουσίαση τού κειμένου επί σκηνής, ο τρόπος που το κάνει αυτό, ο στόχος του κωμικού και η γενική απόδοση της παράστασης. Τα σημαντικότερα ευρήματα αναρτούνται σε πίνακες, για να εντοπιστούν τα κοινά στοιχεία μεταξύ των ελληνικών παραστάσεων και κυρίως αυτά των κειμένων τους.

Από τη σύγκριση των αποτελεσμάτων προκύπτει ότι η σύγχρονη ελληνική κωμωδία stand-up και οι Έλληνες κωμικοί πετυχαίνουν τη σύνδεση με το ακροατήριο στο γέλιο, που είναι και το βασικότερο συστατικό επιτυχίας της κωμωδίας stand-up, γίνονται συμπαθείς και διασκεδάζουν οι ίδιοι, μεταφέροντας έτσι ευδιαθεσία στο ακροατήριο. Εφαρμόζουν κυρίως τα είδη κωμωδίας observational, insult και blue. Η θεματολογία των κειμένων αναφέρεται περισσότερο στις σχέσεις, διαφορές και συμπεριφορές των δύο φύλων, στις αδυναμίες και άτυχες στιγμές του ίδιου του κωμικού (με αυτοσαρκασμό), και στο σεξ και τη σεξουαλική συμπεριφορά. Συγκριτικά με την παγκόσμια τάση, στην ελληνική κωμωδία χρησιμοποιείται πολύ περισσότερο ο αυτοσαρκασμός και τα λογοπαίγνια, ενώ απουσιάζει η πολιτική σάτιρα, το dark και το edgy περιεχόμενο, και ο αυτοσχεδιασμός. Οι κωμικοί εφαρμόζουν την έκπληξη και ποικίλες άλλες τεχνικές κατά τη συγγραφή και απόδοση των αστείων τους, κάποιες περισσότερο, κάποιες λιγότερο. Φαίνεται να δίνουν περισσότερο έμφαση στο κείμενο και το περιεχόμενό του (θεματολογία, τεχνικές κ.λπ.), παρά στην απόδοσή του επί σκηνής. Τα act-out και οι μιμήσεις δεν είναι συχνά

και δεν είναι πάντοτε ολοκληρωμένα ή πετυχημένα. Παρατηρούνται περιττές λέξεις και πληροφορίες που αποδυναμώνουν τα αστεία και την ενέργεια του κωμικού, και γίνονται κάποια λάθη απειρίας ή αμηχανίας. Ένας κοινός λόγος όλων αυτών των τάσεων είναι ότι η stand-up κωμωδία, αν και γρήγορα διαδεδομένη, είναι ακόμη νέα, μη παγιωμένη, μορφή ελληνικής διασκέδασης.

Λέξεις κλειδιά: χιούμορ, κωμωδία, κωμικός, ελληνική κωμωδία stand-up 2015-2020

Abstract

In this dissertation, are pointed out and studied the common elements of the materials of today's Greek stand-up comedy (2015-2020) and finally, its identity. Although stand-up comedy is evolving rapidly in Greece, the studies and bibliographic references to it are minimal to zero. This work is the first attempt at a detailed study of its materials.

The sample of the study includes 22 videotaped solo performances of 15 Greek stand-up comedians, posted on Youtube, accessible to the general public, a percentage that corresponds to 56% of the active comedians of the period. Each performance is described in detail, the material and the delivery are examined. The types of comedy that dominate the show, the basic topic of its jokes, the way of connecting the different topics and the jokes with each other, the techniques and methods that the comedian applies in the material and delivery, the way he does it, the comedian's goal and the overall evaluation of the show are sought and highlighted. The most important findings are posted in tables, in order to identify the common elements between the Greek performances and mainly those of their material.

The comparison of the results shows that the modern Greek stand-up comedy and the Greek comedians achieve the connection with the audience by aiming at laughter, which is the main ingredient of the success of the stand-up comedy, they become likeable and have fun themselves, thus conveying mood in the audience. They mainly use the observational, insult and blue comedy genres. The topics of the materials refer more to the relationships, differences and behaviors of the two sexes, to the weaknesses and unfortunate moments of the comedian himself (with self-sarcasm), and to sex and sexual behavior. Compared to the global trend, Greek comedy uses much more self-sarcasm and puns, while it lacks political satire, dark and edgy content, and improvisation. Comedians apply surprise and a variety of other techniques when writing and delivering their jokes, some more, some less. They seem to place more emphasis on the material and its content (topics, techniques, etc.) than on stage performance. Act-outs and imitations are not frequent and are not always complete or successful. Unnecessary words and information are observed that weaken the jokes and the energy of the comedian, and some mistakes of inexperience or embarrassment are made. A common reason for all these trends is that stand-up comedy, although rapidly spreading, is still a new, non-established, form of Greek entertainment.

Key words: humor, comedy, comedian, Greek stand-up comedy 2015-2020

I ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προσωπικά, εκτιμώ πολύ το χιούμορ και εκφράζομαι μέσω αυτού. Στην καθημερινότητά μου απολαμβάνω όσο τίποτα μια σουρεαλιστική, κωμικοτραγική σκηνή ή ένα κωμικό, καυστικό σχόλιο που ειπώνεται πάνω στην κατάλληλη (ή χειρότερη) στιγμή και έρχεται να ταραξεί τα νερά της ηρεμίας. Για διπλωματική εργασία δεν θα μπορούσα να επιλέξω, φυσικά, κάτι άλλο παρά αντικείμενο μελέτης κωμικό. Κατευθυνόμενοι προς κάποιο βιβλίο κωμικού Έλληνα συγγραφέα ή κάτι αντίστοιχο. Με ενδιέφερε κυρίως να διερευνώσω το γιατί και πως γίνεται ένα κείμενο κωμικό, ποιες λέξεις, ποιοι τρόποι και τεχνικές το μετατρέπουν σε αστείο. Τελικώς, κατέληξα στο αντικείμενο της stand-up κωμωδίας, καθώς το κείμενό της, πέρα από σύντομο και άμεσο, είναι και ζωντανό, αφού συνοδεύεται από ταυτόχρονη αναπαράσταση.

Για την Ελληνική stand-up comedy σκηνή, αν και ραγδαία η εξέλιξή της, υπάρχει ελάχιστη βιβλιογραφία και κάποιες πολύ περιορισμένες αναφορές και συνεντεύξεις σε ιστοσελίδες και βίντεο. Η εργασία αυτή έρχεται, όχι απλώς να καταγράψει τη γενική εικόνα του είδους αυτού της κωμωδίας στην Ελλάδα, αλλά να κάνει κάτι πολύ πιο βαθύ και λεπτομερή: να μελετήσει τα κείμενα των Ελλήνων κωμικών και τον τρόπο παρουσίασής τους.

I.I Σκοπός και ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να επισημανθούν και μελετηθούν τα κοινά στοιχεία των κειμένων της σημερινής ελληνικής κωμωδίας stand-up (2015-2020) και τελικά, η ταυτότητά της.

Για την επίτευξη του σκοπού της εργασίας, που είναι η εύρεση και μελέτη των κοινών στοιχείων των κειμένων της σημερινής ελληνικής κωμωδίας stand-up, τίθενται τα παρακάτω δευτερεύοντα ερωτήματα:

- Ποιά είναι η ιστορία της ελληνικής κωμωδίας stand-up και ποια η κατάσταση σήμερα;
- Ποιά είναι τα είδη της ελληνικής κωμωδίας stand-up;
- Ποιές είναι οι μέθοδοι και οι τεχνικές που εφαρμόζουν οι Έλληνες κωμικοί στα κείμενά τους;

- Ποιές είναι οι μέθοδοι και οι τεχνικές που εφαρμόζουν οι Έλληνες κωμικοί κατά την παρουσίαση των κειμένων τους επί σκηνής;
- Είναι οι ελληνικές παραστάσεις επιτυχημένες;
- Ποιά συμπεράσματα απορρέουν από τη σύγκριση των ελληνικών παραστάσεων με την παγκόσμια τάση;

I.II Το πεδίο έρευνας: Η ελληνική stand-up σκηνή

Το κωμικό στοιχείο χρησιμοποιείται ευρύτατα στην τέχνη: στο θέατρο, στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση και στον κινηματογράφο, στα βιβλία, στο σκίτσο και αλλού. Συναντάται όμως και στην καθημερινότητα, ως μέσο για να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι. Ένας ομιλητής που ξεκινάει την ομιλία του με ένα αστείο, με σκοπό προκαλέσει την συμπάθεια του ακροατηρίου και να ρίξει τις άμυνές του για να αποδεχτούν το μήνυμά του, ένας άντρας που προσεγγίζει ερωτικά μία γυναίκα στο μπαρ λέγοντας ένα αστείο, ένας μαθητής που επιδιώκει την προσοχή των συμμαθητών του πετώντας αστεία στην τάξη, κάποιος που αποφεύγει να μιλήσει συνειδητά ή όχι, χρησιμοποιούν το κωμικό στοιχείο ως εργαλείο για την επίτευξη των στόχων τους.

Με το κωμικό και την κωμωδία καταπιάστηκαν οι μεγαλύτεροι στοχαστές, από την εποχή του Αριστοτέλη μέχρι και σήμερα. Προσπάθησαν να κατανοήσουν τι είναι αυτό που κάνει τον άνθρωπο από το να μειδιάσει μέχρι το να γελάσει δυνατά, τι υπάρχει στο βάθος του αστείου, τι κοινά στοιχεία μπορούμε να βρούμε σε έναν μορφασμό ενός κωμικού, σε ένα λογοπαίγνιο, σε ένα ύφος γραπτού, σε μια παρεξήγηση του θεάτρου που προκαλούν αυτή την αντίδραση (Bergson, 1927). Ορίστηκαν έννοιες και έγιναν προσπάθειες κατηγοριοποίησης και πλαισίωσης των εννοιών της κωμωδίας (της ποιητικής της υπονόμησης και της ανατροπής όπως ονομάζεται επιστημονικά), δηλαδή της σάτιρας, της ειρωνείας, της παρωδίας, του χιούμορ και άλλων συγγενικών όρων, όπως μπουρλέσκο, μεταμφίεση, καρικατούρα, γκροτέσκο, ευφυολόγημα, πνεύμα, καλαμπούρι, ανέκδοτο, φάρσα, λαιδορία, χλεύη, σαρκασμός, παιγνιώδες, εύθυμο, αστείο, γελοίο. Η αποσαφήνιση των όρων αυτών μέσα από τη συνεχώς διογκούμενη βιβλιογραφία μοιάζει με λαβύρινθο και μικρή πρακτική αξία έχει. Οι μελετητές εξ άλλου, τις περισσότερες φορές, καταλήγουν σε ασύμβατους μεταξύ τους ορισμούς και συμφωνούν κυρίως στην αδυναμία του

ορισμού της έννοιας του κωμικού, λόγω των ποικίλων εκφάνσεών της (Κωστίου, 2002).

Στην κωμωδία stand-up συναντώνται πολλές από τις παραπάνω κατηγορίες και υποκατηγορίες. Στην παρούσα εργασία, ασχολούμαστε κυρίως με τα κείμενα της σημερινής ελληνικής κωμωδίας stand-up. Θα χρησιμοποιηθούν κυρίως δύο όροι, ο όρος «κωμικό», όταν αναφερόμαστε σε κάτι που προκαλεί μειδίαμα, γέλιο ή διασκεδαστικό συναίσθημα σε έναν παρατηρητή, και ο όρος «αστείο», όταν αναφερόμαστε στην κατασκευή, στην φόρμα του κωμικού στοιχείου. Η κωμωδία stand-up, ή αλλιώς το stand-up, είναι ένας είδος κωμικού θεατρικού μονολόγου, όπου ο κωμικός μιλάει κατευθείαν στο ακροατήριο, προσπαθώντας να προκαλέσει το γέλιο του. Συνηθίζεται να παίζεται σε comedy club, αλλά και σε κάθε λογής χώρο, καθώς αυτό είναι εύκολο, αφού δεν απαιτούνται σκηνικά: απαιτείται μόνο ένα μικρόφωνο με ένα ηχείο, ώστε να ακούγεται καθαρά ο κωμικός στο ακροατήριο. Ο κωμικός γράφει ο ίδιος τα κείμενά που παρουσιάζει και, για να γίνει αποδοτικός, χρειάζεται να αφιερώσει πολύ χρόνο και δουλειά, μέσα από συνεχείς διορθώσεις, πρόβες και παραστάσεις. Το περιεχόμενο του κειμένου μπορεί να αφορά οτιδήποτε, από καθημερινές σκέψεις μέχρι πολιτικές και κοινωνικές θέσεις.

Σε αυτό το σημείο, είναι απαραίτητο να ανατρέξουμε στην εμφάνιση και εξέλιξη της κωμωδίας stand-up στην Ελλάδα. Αν και η κωμωδία stand-up είναι σαφές ότι γεννήθηκε κατά τον 19^ο αιώνα και αναπτύχθηκε κυρίως σε χώρες της Αμερικής και του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν είναι τολμηρό να πούμε ότι στίγματά της έχουμε συναντήσει κι αλλού και μάλιστα σε πολύ παλαιότερες εποχές. Στην αρχαία αττική κωμωδία, συναντούμε την Παράβαση, κατά την οποία σταματούσε η δράση του έργου και οι ηθοποιοί, βγαίνοντας από τους ρόλους τους, μιλούσαν απευθείας στους θεατές (Cuddon, 2010· Hunter, 1994). Στην Παράβαση λεγόταν κάτι σοβαρό και ηθικό, με ή χωρίς κωμικό ύφος.

Μεταγενέστερα στην Ελλάδα, κατά τον 19^ο αιώνα, στα μπουλούκια, αυτοσχέδιες θεατρικές σκηνές σε καφενεία, πλατείες και κάθε λογής εξωτερικούς χώρους, οι ηθοποιοί συχνά αυτοσχεδίαζαν απευθυνόμενοι στο κοινό (Κεφαλά, 2009). Και αργότερα, στην Επιθεώρηση, οι ηθοποιοί απεύθυναν ορισμένα από τα αστεία-ατάκες τους προς τους θεατές ή διακωμωδούσαν τους ίδιους τους θεατές αυτοσχεδιάζοντας, το αντίστοιχο crowd work στην ορολογία της κωμωδίας stand-up. Στοιχεία του είδους της κωμωδίας βλέπουμε και σε καλλιτέχνες, όπως ο Λάκης Λαζόπουλος (1956-), που σχολίαζε μπροστά σε ζωντανό κοινό, στην εκπομπή του *Al*

Τζαντίρι Νιουζ, και οι Τζίμης Πανούσης (1954-2018) και Γιώργος Μαρίνος (1939-), που έλεγαν αστεία ανάμεσα από τα τραγούδια, στις μουσικές παραστάσεις τους (Δήμου, 2021· Αδαμάκος, 2020).

Ο πρώτος όμως που εισήγαγε την κωμωδία stand-up με την σημερινή της μορφή στην Ελλάδα, ήταν ο κωμικός Βασίλης Τριανταφυλλίδης (1940-2018), γνωστός με το ψευδώνυμο Χάρρυ Κλυνν. Ο Χάρρυ Κλυνν γνώρισε το είδος στις Η.Π.Α. και στον Καναδά όπου κατοικούσε και έκανε παραστάσεις. Το 1974, γυρίζοντας στην Ελλάδα, άρχισε να κάνει παραστάσεις stand-up σε μπουάτ, μικρές καλλιτεχνικές αίθουσες της εποχής (Δήμου, 2021· Αδαμάκος, 2020).

Στη διάδοση της κωμωδίας stand-up συντέλεσε ιδιαίτερα η δημιουργία του πρώτου ελληνικού comedy club *Νύχτες Κωμωδίας*, περίπου το 1995, από την σκηνοθέτιδα, συγγραφέα και παραγωγό Λουκία Ρικάκη (1961-2011). Μέχρι τότε, το είδος αυτό της κωμωδίας ήταν άγνωστο στο ευρύ ελληνικό κοινό. Μέσα από το τις *Νύχτες Κωμωδίας* ξεκίνησαν την καριέρα τους πολλοί γνωστοί έλληνες stand-up κωμικοί, όπως ο Γιώργος Χατζηπαύλου, ο Σίλας Σεραφείμ, ο Δημήτρης Δημόπουλος, ο Δημήτρης Χριστοφορίδης, ο Διονύσης Ατζαράκης και ο Χριστόφορος Ζαραλίκος (Δήμου, 2021· Αnon., 2014). Από εκεί και πέρα, κάποιες βιντεοκασέτες με παραστάσεις stand-up των γνωστών κωμικών Eddie Murphy και Robin Williams (Αnon., 2019) που ανακάλυπτε κανείς τυχαία, η επιστροφή από το εξωτερικό των έμπειρων stand-up κωμικών Λάμπρου Φισφή και Κατερίνας Βρανά που επηρέασαν πολλούς και ξεκίνησαν τα open mic (βραδιές για αρχάριους και νέους κωμικούς), και φυσικά το ίντερνετ, οδήγησαν στην μεγάλη διάδοση του είδους στην Ελλάδα (Δήμου, 2021· Αδαμάκος, 2020).

Τα τελευταία χρόνια, η κωμωδία stand-up γνωρίζει μεγάλη άνθηση στη χώρα μας. Δεκάδες –επαγγελματίες και μη– κωμικοί πραγματοποιούν παραστάσεις σε όλη τη χώρα, σε θέατρα, σε καφετέριες ή άλλους χώρους εστίασης. Μερικοί από τους κωμικούς μάλιστα, κάνουν περιοδείες και στο εξωτερικό. Τηλεοπτικές εκπομπές συνεργάζονται με κωμικούς του είδους, όπως η δημοφιλής *Κάψε το Σενάριο*, και διοργανώνονται φεστιβάλ κωμωδίας stand-up και open mic, σε αρκετές πόλεις τις Ελλάδας. Λειτουργεί ένα comedy club, το *Λοσάντζελε Comedy Club*, στην Αθήνα (Μπαϊρακτάρης, 2019), και αρκετοί χώροι εστίασης με comedy room, δηλαδή κατάλληλοι χώροι εστίασης που υποστηρίζουν και προωθούν αυτό το είδος κωμωδίας. Τέτοιοι είναι το *Premise Comedy Club*, το *Athens English Comedy Club*

και άλλα, στην Αθήνα (Κλάδης, 2019). Στο διαδίκτυο πλέον μπορεί να βρει κανείς πολλές παραστάσεις Ελλήνων stand-up κωμικών.

I.III Μεθοδολογία

Για την εργασία, ως δείγμα της έρευνας επιλέχθηκαν να μελετηθούν όλες οι solo παραστάσεις Ελλήνων stand-up κωμικών που έχουν βιντεοσκοπηθεί και αναρτηθεί στο Youtube. Οι κωμικοί που έχουν κάνει solo παράσταση είναι και οι πιο γνωστοί και επιτυχημένοι, ακριβώς γιατί μπορούν να ελκύσουν τον κατάλληλο αριθμό ακροατηρίου, ώστε να πραγματοποιηθεί μια τέτοια μεγάλης διάρκειας παράσταση. Συνήθως, οι solo παραστάσεις είναι παραστάσεις που έχουν κάνει τον κύκλο τους και είναι έτοιμες να κλείσουν, δηλαδή, έχουν παιχτεί για μία-δύο χρονιές σε χώρους εστίασης ή περιοδείες και, πριν εγκαταλειφτούν για μία νέα παράσταση, βιντεοσκοπούνται για να διατεθούν στο ευρύ κοινό.

Για τη μελέτη των κειμένων των ελληνικών παραστάσεων, αρχικά, έγινε μια επικοινωνία μαζί τους. Οι περισσότεροι δεν προέβησαν στη διάθεση κειμένων όπως τους ζητήθηκε, αλλά παρέπεμψαν στις αναρτημένες παραστάσεις τους στο Youtube. Κάποιοι κωμικοί, μάλιστα, δεν χρησιμοποιούσαν κείμενο παράστασης ενιαία γραμμένο και συγκεντρωμένο, αλλά διάσπαρτο σε σημειώσεις και αποκόμματα. Οπότε, επιλέχθηκαν οι παρακάτω 22 παραστάσεις 15 κωμικών, που αντιστοιχεί στο 56% των κωμικών που δραστηριοποιούνται αυτή την περίοδο στην Ελλάδα. Εκτός από τους αναφερόμενους, solo παραστάσεις πραγματοποίησαν και οι Διονύσης Ατζαράκης, Κατερίνα Βρανά, Αλέξανδρος Τσουβέλας, Χριστόφορος Ζαραλίκος, Θωμάς Ζάμπρας, Άγγελος Σπηλιόπουλος, Mikeius, Ζήσης Ρούμπος, Blink Mike, Κωνσταντίνος Ραβνιωτόπουλος, Πάρις Ρούπος και Αλίκη Τσακούμη, των οποίων οι παραστάσεις δεν διατίθενται στο διαδίκτυο, αλλά καθώς είναι μειοψηφία, εκτιμάται ότι δεν αλλοιώνουν το δείγμα και δεν επηρεάζουν τα τελικά συμπεράσματα.

- *Τσάι party* - Ανδρέας Πασπάτης, Θέατρο *Αθήναιον*, Θεσσαλονίκη, Φθινόπωρο 2017
- *Musicomedy* - Αριστοτέλης Ρήγας, Πολυχώρος εκδηλώσεων *Τλιον Plus*, Αθήνα, 28 Μαρτίου 2018

- *Στα πλάγια*¹ - Βύρων Θεοδωρόπουλος, Ανοιχτό θέατρο *Ρεματιάς*, Χαλάνδρι, Αθήνα, 23 Ιουνίου 2018
- *Τούνδρα Τάιγκα Στέπα* - Βύρων Θεοδωρόπουλος, Αίθουσα εκδηλώσεων *Passport Κεραμεικός*, Αθήνα, 17 Απριλίου 2016
- *(Ακόμα πιο) δύσκολα τα πράγματα* - Γιώργος Χατζηπαύλου, Θεατρική αίθουσα ιδρύματος *Μιχάλης Κακογιάννης*, Αθήνα, Μάρτιος 2015
- *Σχεδόν σαράντα* - Γιώργος Χατζηπαύλου, Θέατρο *Αθήναιον*, Θεσσαλονίκη, 3 Μαρτίου 2018
- *Αντί διδακτορικού* - Δημήτρης Δημόπουλος, Θέατρο *Σταθμός*, Αθήνα, 15 Ιανουαρίου 2020
- *Υπερπαραγωγή* - Δημήτρης Δημόπουλος, Θέατρο *Σταθμός*, Αθήνα, 22 Ιανουαρίου 2020
- *Lower με C* - Δημήτρης Χριστοφορίδης, Αίθουσα *Φως*, πολυχώρος *Ιερά Οδός 13*, Αθήνα, 13 Μαΐου 2018
- *Ωστε φτάσαμε λοιπόν σε αυτό το σημείο* - Ηλίας Φουντούλης, *Λος Άντζελε comedy club*, Αθήνα, 24 Δεκεμβρίου 2019
- *Χωρίς γλουτένη* - Ήρα Κατσούδα, Θέατρο *Αθήναιον*, Θεσσαλονίκη, Φθινόπωρο 2017
- *Ένα για τα άντα* - Κώστας Μαλιάτσης Salas, Ανοιχτό δημοτικό θέατρο *Θανάσης Βέγγος*, Κορυδαλλός, Αθήνα, 2 Μαΐου 2019
- *Πρόβλημα* - Κώστας Μαλιάτσης Salas, (1^ο μέρος) στάδιο *ΟΑΚΑ*, Αθήνα, 19 Ιουλίου 2020 και (2^ο μέρος) *Λος Άντζελε comedy club*, Αθήνα, Απρίλιος 2020
- *Ψυχής ιατρείον the aftermath* - Κώστας Μαλιάτσης Salas, Σκηνή *Acro*, Αθήνα, 12 Μαΐου 2018
- *Να ένας σοφός* - Λάμπρος Φισφής, (1^ο μέρος) Κέντρο πολιτισμού ίδρυμα *Σταύρος Νιάρχος*, 3 Ιανουαρίου 2017 και (2^ο μέρος) θέατρο *Ακροπόλ*
- *The Heart of Man* - Μιχάλης Μαθιουδάκης, Πολιτιστικό κέντρο *Ρομάντσο*, Αθήνα, Δεκέμβριος 2013
- *Κακή πίστη* - Μιχάλης Μαθιουδάκης, Θέατρο *Άβατον*, Αθήνα, Ιανουάριος 2017
- *Στα πλάγια*² - Μιχάλης Μαθιουδάκης, Ανοιχτό θέατρο *Ρεματιάς*, Χαλάνδρι, Αθήνα, 23 Ιουνίου 2018

¹ Οι παραστάσεις του Βύρωνα Θεοδωρόπουλου και του Μιχάλη Μαθιουδάκη «Στα πλάγια» έχουν κοινό τίτλο επειδή γίνονταν σε μεταξύ τους συνεργασία, την ίδια ημέρα, στο ίδιο μέρος και κοινό, η μία μετά την άλλη

² Οι παραστάσεις του Βύρωνα Θεοδωρόπουλου και του Μιχάλη Μαθιουδάκη «Στα πλάγια» έχουν κοινό τίτλο επειδή γίνονταν σε μεταξύ τους συνεργασία, την ίδια ημέρα, στο ίδιο μέρος και κοινό, η μία μετά την άλλη

- ο *Πόσο μόνος είναι αυτός ο Μάκης* - Παναγιώτης Κούδας, Θέατρο *T*, Θεσσαλονίκη, Μάιος 2018
- ο *20 χρόνια stand-up comedy* - Σύλας Σεραφείμ, Χώρος εκδηλώσεων *Tin Pan Alley*, Αθήνα, 2015 - 2016
- ο *Μάχες με νεράιδες* - Στέλιος Ανατολίτης, Θέατρο *Χυτήριο*, Αθήνα, 1 Ιουνίου 2019
- ο *Ό,τι πολυτιμότερο έχω* - Χρύσα Κατσαρίνη, Αίθουσα εκδηλώσεων *Petrogazi*, Αθήνα, Μάιος 2018

Οι 22 αυτές παραστάσεις μελετώνται διεξοδικά και διαδοχικά στην εργασία ως εξής:

1. Αρχικά, γίνεται καταγραφή κάποιων γενικών στοιχείων: διάρκεια, τόπος και ημερομηνία της κάθε παράστασης, τρόπος εκκίνησης και κλεισίματος της παράστασης, εύρος ηλικίας κοινού και τρόποι ανταπόκρισής του κ.α.
2. Στη συνέχεια, καταγράφεται η ένδυση και η πρώτη εντύπωση της προσωπικότητας του κωμικού, και διερευνάται εάν είναι η πρώτη παράστασή του, καθώς και η αιτιολογία της ονομασίας του τίτλου της.
3. Στη συνέχεια, ανιχνεύονται και καθορίζονται τα κυρίαρχα ήδη κωμωδίας της κάθε παράστασης. Καταγράφεται η βασική θεματολογία των αστείων της παράστασης, όχι εξετάζοντας χωριστά τα αστεία ένα προς ένα, αλλά κατηγοριοποιώντας τα σε ομάδες αστείων ιδίου θέματος, όπως τα χωρίζει εξάλλου και ο κωμικός.
4. Στη συνέχεια, επισημαίνεται ο τρόπος που συνδέεται η διαφορετική θεματολογία και τα αστεία μεταξύ τους.
5. Στη συνέχεια, γίνεται προσπάθεια εύρεσης και καταγραφής των τεχνικών και μεθόδων που εφαρμόζει ο κάθε κωμικός στο κείμενό του, αλλά και των τεχνικών και μεθόδων που εφαρμόζει κατά την παρουσίαση του κειμένου επί σκηνής. Αξιολογείται πως εφαρμόζει αυτές τις τεχνικές και μεθόδους ο κωμικός, όπως επίσης και η αναπαράστασή του, δηλαδή ο τρόπος που αποδίδει τα αστεία του και η γενική του εικόνα (τρόπος ομιλίας, ρυθμός, μεταδοτικότητα, ενέργεια, κινήσεις σώματος και εκφράσεις προσώπου, ψυχολογία και προσωπικότητα, σύνδεση με το ακροατήριο κ.α.).
6. Διερευνάται, επίσης, η καταλληλότητα της κάθε παράστασης και ο σκοπός του κάθε κωμικού, δηλαδή εάν στοχεύει στην επιρροή του κοινού ή αρκείται στην πρόκληση του γέλιου, και εάν αποκαλύπτει τον ψυχισμό του μέσω των αστείων του και, έπειτα, γίνεται αξιολόγηση της γενικής απόδοσης του κάθε

κωμικού και της παράστασής του. Τα ευρήματα συγκροτούν πίνακες, με σκοπό να εντοπιστούν τα κοινά στοιχεία μεταξύ των ελληνικών παραστάσεων και κυρίως αυτά των κειμένων.

7. Τέλος, στα συμπεράσματα σχολιάζονται τα κοινά αυτά στοιχεία και γίνεται προσπάθεια σύγκρισής τους με την παγκόσμια τάση και παράδοση.

I.IV Τι περιλαμβάνει η εργασία

Στην εισαγωγή της εργασίας, τίθενται ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας, και ορίζεται εν συντομία η κωμωδία stand-up. Ακολουθεί η μεθοδολογία της εργασίας: γίνεται αναφορά των ελληνικών stand-up παραστάσεων που επιλέχτηκαν για μελέτη και δίνεται ο λόγος της επιλογής, αναλύεται η μεθοδολογία εργασίας και παρατίθεται η ιστορία της ελληνικής κωμωδίας stand-up. Στο κεφάλαιο 1, αρχικά, παρατίθεται η παγκόσμια ιστορία stand-up και ορίζονται αναλυτικά τα πλαίσιά της. Κατόπιν, αναλύεται ο τρόπος εργασίας του κωμικού, από την έμπνευση, μέχρι και την παρουσίαση τού κειμένου του επί σκηνής. Δίνεται έμφαση στις μεθόδους και τεχνικές κατασκευής και παρουσίασης των αστείων του κειμένου. Στο κεφάλαιο 2, δίνονται σύντομες βιογραφίες των Ελλήνων stand-up κωμικών και ακολουθεί αναλυτική περιγραφή της κάθε παράστασης χωριστά. Τα στοιχεία συγκεντρώνονται σε πίνακες, ώστε να παρατηρηθούν κοινά στοιχεία μεταξύ των ελληνικών παραστάσεων. Στο κεφάλαιο 3, γίνεται σχολιασμός των κοινών στοιχείων που παρατηρούνται στις ελληνικές παραστάσεις και ακολουθεί προσπάθεια σύγκρισης με την παγκόσμια τάση. Στο τέλος του κεφαλαίου αναφέρονται περιορισμοί και περαιτέρω δυνατότητες έρευνας. Η μελέτη βασίζεται σε ελληνική και ξένη βιβλιογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η stand-up κωμωδία - Τι είναι και πως ξεκίνησε

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ανατρέξουμε στην ιστορία της κωμωδίας stand-up, θα οριστεί με λεπτομέρεια η κωμωδία stand-up και τα πλαίσιά της, και στη συνέχεια θα αναφερθεί ο τρόπος εργασίας του κωμικού, από την έμπνευση μέχρι και την παρουσίαση του κειμένου του επί σκηνής. Θα δοθεί έμφαση στις μεθόδους και τεχνικές κατασκευής και παρουσίασης των αστείων του κειμένου.

1.1 Η διεθνής ιστορία της κωμωδίας stand-up

Η κωμωδία stand-up πρωτοεμφανίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, όπου εξελίχτηκε και γνώρισε μεγάλη αποδοχή. Παράλληλα εμφανίστηκε και σε άλλες χώρες, κυρίως στο Ηνωμένο Βασίλειο, και κατόπιν διαδόθηκε σε πάρα πολλά μέρη του κόσμου. Προέρχεται από τη λαϊκή ψυχαγωγία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα. Έχει τις ρίζες της στα vaudeville, παραστάσεις που έγιναν δημοφιλείς από τα 1880 μέχρι την αρχή της δεκαετίας 1920 (DesRochers, 2014· Kliph, 2015· Zoglin, n.d.). Τα vaudeville ήταν ποικίλα θεατρικά ψυχαγωγικά προγράμματα κάθε είδους: μουσική, χορό, κωμωδία, εκπαιδευόμενα ζώα, ακροβατικά, μαγικά κόλπα κ.α. Το κωμικό στοιχείο ήταν έντονο στις παραστάσεις αυτές, δινόταν κυρίως από κωμικούς διαλόγους (σκετς) και όχι τόσο σε μορφή μονολόγων ή συνομιλίας με το ακροατήριο. Γνωστοί καλλιτέχνες, όπως ο Charlie Chaplin (1889-1977), ξεκίνησαν την καριέρα τους από τα vaudeville. Κάποιοι κωμικοί των vaudeville, και κυρίως ο Frank Fay (1891-1961) από τον οποίον επηρεάστηκαν πολλοί μετέπειτα κωμικοί, άρχισαν να ξεφεύγουν από την φόρμα του σκετς και να κάνουν μονολόγους, μιλώντας απ' ευθείας στο ακροατήριο (Ettleman, 2018· Kliph, 2015).

Στην καθιέρωση της κωμωδίας stand-up με τη σημερινή της μορφή, συντέλεσαν και κωμικές διαλέξεις, όπως αυτές του δημοσιογράφου και συγγραφέα Mark Twain (1835-1910), που έκανε περιοδείες σε διάφορες περιοχές της χώρας, κατά τον 19^ο αιώνα. Η πρώτη του περιοδεία *Οι άγριοι σύντροφοί μας των νήσων Σάντουιτς* έγινε το 1866. Ο Mark Twain θεωρείται ο πρώτος, επίσημος κατά κάποιον τρόπο, stand-up κωμικός (Stebbins, 1990).

Τη δεκαετία του 1940, το ραδιόφωνο επικράτησε ως μέσο ενημέρωσης, διαδίδοντας ταχύτατα την κωμωδία stand-up με την μορφή εβδομαδιαίων κωμικών μονολόγων. Γνωστός κωμικός αυτής της περιόδου είναι ο Bob Hope (1903-2003), που είχε την δική του ραδιοφωνική εκπομπή (Zoglin, n.d.).

Ομοίως, η κωμωδία stand-up διαδίδεται τη δεκαετία του 1950, καθώς η τηλεόραση γίνεται έγχρωμη και μπαίνει σε όλο και περισσότερα νοικοκυριά των Ηνωμένων Πολιτειών. Ποικίλα ψυχαγωγικά τηλεοπτικά προγράμματα, όπως το *The Ed Sullivan Show* και το *The Tonight Show*, αναπαρήγαγαν stand-up παραστάσεις. Την δεκαετία αυτή, εμφανίζεται ένα νέο κύμα κωμικών που αρχίζει να απορρίπτει το ως τώρα μηχανικό ύφος αστείου-ατάκας και την υπόδυση κάποιου ρόλου. Ξεχωρίζει ο Mort Sahl (1927-2021), που κάνει καυστικά σχόλια για την πολιτική, τη λαϊκή κουλτούρα και την κοινωνία, μιλώντας με φυσικό ύφος και τρόπο που μοιάζει περισσότερο στον σημερινό (Allen, 2018). Ενέπνευσε και επηρέασε πολλούς μετέπειτα κωμικούς.

Ο πιο σημαντικός κωμικός αυτής της περιόδου είναι ο Lenny Bruce (1925-1966), που ξεκίνησε την καριέρα του σε νυχτερινά κέντρα και παρόμοια μέρη. Ο Bruce ήταν προκλητικός κωμικός. Σχολίασε δύσκολα θέματα, όπως πολιτική, θρησκεία, σεξ, ναρκωτικά, ρατσισμό, και έφερε στην επιφάνεια το θέμα της ελευθερίας του λόγου. Οι τηλεοπτικές παραγωγές απέφευγαν να τον παρουσιάσουν και τον αντιμετώπιζαν ως παρία. Συλλήφθηκε πολλές φορές για το άσεμνο υλικό του και ταλαιπωρήθηκε από νομικές μάχες (Zoglin, n.d.).

Μέχρι τότε, οι κωμικοί εμφανίζονταν ζωντανά σε καφετέριες, εστιατόρια και νυχτερινά κέντρα (Stahl, 2017). Το 1963 έχουμε την εμφάνιση του πρώτου comedy room, το *Gerson "Budd" Friedman's Improvisation Cafe*, στη Νέα Υόρκη, γνωστό και ως *The Improv* (Friedman & Whetsell, 2017). Το δεύτερο που άνοιξε ήταν το 1972, το *The Comedy Store*, στο Λος Άντζελες. Τα comedy room ήταν καφετέριες με κατάλληλο διαμορφωμένο χώρο για αυτό το είδος της κωμωδίας. Οι κωμικοί δεν πληρώνονταν αλλά αναδεικνύονταν και εξασκούσαν, και δινόταν η ευκαιρία σε νέους κωμικούς να εμφανιστούν και να δοκιμαστούν, καθώς σε αυτά τα μέρη σύχναζαν και κυνηγοί νέων ταλέντων για την τηλεόραση (Stebbins, 1990).

Ο όρος «stand-up comedian» χρησιμοποιείται ευρέως από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, δεν γνωρίζουμε όμως από πού προέκυψε και από πότε άρχισε να χρησιμοποιείται. Η πρώτη χρήση του όρου, ιστορικά, παρατηρήθηκε σε ένα άρθρο

της εφημερίδας *Yorkshire Evening Post*, τον Νοέμβριο του 1917, για να περιγράψει έναν κωμικό που ονομαζόταν Finlay Dunn (Double, 2018).

Ένας από του πολλούς stand-up κωμικούς που εμπνεύστηκαν από τον Lenny Bruce, ήταν ο George Carlin (1937-2008), που έγινε γνωστός για την μαύρη κωμωδία του και τις τολμηρές σκέψεις του για την πολιτική, την αγγλική γλώσσα, την ψυχολογία, τη θρησκεία και τα θέματα ταμπού. Η υπόθεση για την ρουτίνα του *Εφτά βρόμικες λέξεις που δεν μπορείς να πεις στην τηλεόραση* έφτασε το 1978 μέχρι το ανώτατο δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών (Zoglin, n.d.), λόγω του άσεμνου υλικού της, και μετετράπη σε εθνικό ζήτημα περί της ελευθερίας του λόγου και της λογοκρισίας στην τέχνη.

Ο πιο σπουδαίος stand-up κωμικός όλως των εποχών θεωρείται ο Αφροαμερικανός Richard Pryor (1940-2005). Ο Pryor εισήγαγε στην κωμωδία stand-up την θεατρικότητα και τις μιμήσεις κάθε είδους. Άγγιξε κυρίως θέματα ρατσισμού, φυλετικών διακρίσεων και αφροαμερικανικής κουλτούρας (Zinoman, 2020). Εξέθεσε τον εαυτό του επάνω στη σκηνή όσο κανένας άλλος μέχρι τότε, αναδεικνύοντας τον αυτοσαρκασμό, κωμικοποιώντας τα πιο τραγικά γεγονότα της ζωής του, που δεν ήταν λίγα.

Κατά τη δεκαετία του 1970, τα πρώτα comedy club άρχισαν να δημιουργούνται στη Νέα Υόρκη και στο Λος Άντζελες. Οι νέοι κωμικοί έτειναν περισσότερο προς το λεγόμενο observational είδος, επικεντρώνονταν δηλαδή περισσότερο σε παρατηρήσεις καθημερινών πραγμάτων, παρά σε έντονα κοινωνικοπολιτικά θέματα. Η κωμωδία stand-up ήταν πλέον πολύ διαδεδομένη, με τον Steve Martin (1945-), τον πιο δημοφιλή stand-up κωμικό μέχρι σήμερα, να έχει τόσο υπερβολικά μεγάλη φήμη, που χρειαζόταν ολόκληρα γήπεδα 20.000 θέσεων για να χωρέσει το ακροατήριό του (Zoglin, n.d.).

Τη δεκαετία του 1980, η κωμωδία stand-up απλώθηκε σε όλες τις Ηνωμένες Πολιτείες. Comedy club άνοιξαν στις μεγαλύτερες πόλεις και τηλεοπτικές εκπομπές έδιναν ευκαιρίες ακόμη και σε λιγότερο γνωστούς κωμικούς. Ο κωμικός stand-up ήταν πλέον επαγγελματίας.

Παρόμοιες πορείες εμφάνισης και διάδοσης της κωμωδίας stand-up παρατηρούνται και σε άλλες χώρες, κυρίως της Αμερικής, και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η βρετανική κωμωδία stand-up έχει τις ρίζες του στα music hall (Dessau, 2014), που ξεκίνησαν το 1850. Τα music hall ήταν δημοφιλείς ποικίλες ψυχαγωγικές παραστάσεις, ανάλογες με αυτές των vaudeville, που περιελάμβαναν τραγουδιστές,

κωμικούς, χορευτές, ηθοποιούς, ακροβάτες, ταχυδακτυλουργούς κ.α. Ο πιο γνωστός κωμικός των music hall ήταν ο Max Miller (1894-1963), που εμφανιζόταν με φανταχτερά κοστούμια ανάμεσα από μουσικά και χορευτικά κομμάτια (Zinoman, 2020).

Τη δεκαετία του 1970-1980, δημοφιλείς τηλεοπτικές εκπομπές, όπως η *The Comedians*, συντέλεσαν στην εξάπλωση της κωμωδίας stand-up (Stott, 2005). Η βρετανική κωμωδία επηρεάστηκε από αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών και, με το άνοιγμα του *The Comedy Store*, του πρώτου comedy club αμερικανικού τύπου, στο Λονδίνο, το 1979, άρχισε να αναδεικνύεται μια νέα γενιά κωμικών, που έτεινε να πειραματίζεται στο ύφος και στα θέματα, σε μορφή που πλησιάζει περισσότερο τη σημερινή (Dessau, 2014).

Από το 1990 μέχρι σήμερα, με την βοήθεια της τεχνολογίας και την αύξηση της ηλεκτρονικής πληροφορίας, η κωμωδία stand-up συνέχισε –και συνεχίζει ακόμη– να εξαπλώνεται σε όλο τον κόσμο. Σήμερα, αυτό το ιδιαίτερο είδος κωμωδίας κατακλύζει το διαδίκτυο με παραστάσεις, ντοκιμαντέρ, άρθρα, και συνεντεύξεις. Γράφονται βιβλία και οργανώνονται φεστιβάλ και άλλες εκδηλώσεις, και γίνονται διδακτικά μαθήματα για νέους κωμικούς. Η τέχνη αυτή είναι τόσο δημοφιλή για δύο κυρίως λόγους: γιατί, σε έναν κόσμο με σοβαρά προβλήματα, οι άνθρωποι έχουν απεγνωσμένα την ανάγκη να γελάσουν, και γιατί, ως ψυχαγωγία, είναι πολύ προσιτή, τόσο οικονομικά όσο και πρακτικά (Stebbins, 1990).

1.2 Γενικά για την κωμωδία stand-up

Ορισμός: Η κωμωδία stand-up, ή αλλιώς το stand-up, είναι ένας είδος κωμικού θεατρικού μονολόγου, όπου ο κωμικός μιλάει κατευθείαν στο ακροατήριο. Καταργείται δηλαδή ο λεγόμενος τέταρτος τοίχος, ο νοητός τοίχος μεταξύ του κωμικού και των ακροατών. Ο κωμικός κάνει την παράσταση σε όρθια στάση (εκεί οφείλεται η ονομασία stand-up), με τη βοήθεια ενός μικροφώνου. Η παράστασή του (show ή set), λέγεται και μονόλογος (monologue), ρουτίνα (routine), νούμερο (act). Επάνω στη σκηνή τοποθετείται η βάση με το μικρόφωνο, ένα σκαμπό και το νερό του κωμικού. Σκηνικά, πέρα από κατάλληλο φωτισμό, πολύ σπάνια χρησιμοποιούνται. Αναλόγως το είδος της παράστασης, η κωμωδία stand-up παίζεται σε comedy club, σε θέατρα, σε καφέ και άλλους χώρους συνεστίασης, σε φεστιβάλ και άλλα κωμικά δρώμενα, ως εισαγωγικά συναυλιών ή άλλων εκδηλώσεων, σε πάρτι γενεθλίων και

παρόμοιες συνάξεις, σε εκπομπές ή ως αυτόνομη παράσταση στην τηλεόραση, στο ράδιο και στο διαδίκτυο.

Ο κωμικός προσπαθεί να προκαλέσει το γέλιο των ακροατών και βλέπει άμεσα την απήχηση και την αποδοτικότητα των αστείων του, από τις αντιδράσεις των ακροατών: γελάνε, χειροκροτούν ή φωνάζουν ενθουσιασμένοι, αλλά και σιωπούν ή αντιδρούν με αρνητικά επιφωνήματα ή άλλο τρόπο. Συμβαίνει ένας κωμικός να μην αρέσει σε όλους, αλλά αν είναι καλός, σίγουρα θα αρέσει στους περισσότερους. Υπάρχουν τέσσερις βασικές κατηγορίες ακροατών: αυτοί που γελάνε με οτιδήποτε λέει ή κάνει ο κωμικός, αυτοί που γελάνε με τα αστεία του κειμένου του, αυτοί που δεν επηρεάζονται από το κείμενο, αλλά γελάνε με την αναπαράσταση του κωμικού, και αυτοί που δεν γελάνε με τίποτα. Φυσικά, υπάρχουν και οι μίξεις των ανωτέρω, ένα κοινό μπορεί να περιέχει μίξη από όλες τις κατηγορίες (Dean, 2017). Παρατηρείται ότι, όσο πιο μεγάλο είναι το πλήθος, τόσο το γέλιο τείνει να πολλαπλασιάζεται, διότι το γέλιο είναι μεταδοτικό.

Ορισμένοι κωμικοί εμπλουτίζουν την παράστασή τους με πρόσθετα είδη διασκέδασης, όπως μουσική, τραγούδι, σκηνικά, κοστούμια και αντικείμενα (props), προβολή σε οθόνη, μαγικά κόλπα κ.λπ., ή εμφανίζονται δύο κωμικοί μαζί ταυτόχρονα στην ίδια σκηνή. Οι περισσότεροι όμως κωμικοί, παραμένουν στον κλασικό, λιτό τρόπο παράστασης.

Κείμενο: Τα αστεία του κωμικού αποτελούν το κείμενό του. Είθισται να γράφει ο ίδιος τα κείμενά του και να τα παρουσιάζει, παρόλο που, άτυπα, γνωστοί κωμικοί μπορεί να αναθέτουν σε άλλους κωμικούς το γράψιμο των κειμένων τους (Blake, 2005· Kliph, 2015). Υπάρχουν μάλιστα κωμικοί που κάνουν ακριβώς αυτό, γράφουν για άλλους. Απαγορεύεται ο κωμικός να χρησιμοποιήσει, να κλέψει δηλαδή, αστεία άλλων κωμικών. Μπορεί να χρησιμοποιήσει αστεία που έχει ακούσει στην καθημερινότητά του, π.χ. στην παρέα, αλλά όχι αστεία που είναι γραμμένα ή ειπωμένα δημόσια από άλλους. Συμβαίνει όμως, κάποιιοι κωμικοί να πουν το ίδιο αστείο, ή παρόμοιο, χωρίς να το έχουν αντιγράψει ο ένας από τον άλλο (Carter, 2001). Στο περιεχόμενο του κειμένου του, ο κωμικός λέει τι νοιώθει, τι πιστεύει, οτιδήποτε τον ενδιαφέρει, τον καίει. Δίνει την οπτική του γωνία επάνω στα θέματα που θίγει. Κάποιοι λένε αστεία με στόχο μόνο το γέλιο του ακροατή, χωρίς να εμβαθύνουν σε νόημα. Η κωμωδία όμως του καλού κωμικού, συχνά, πηγάζει από

ουσιώδη για τη ζωή πράγματα, που έχουν μεγάλη σημασία και αξία και που ισχύουν για όλες τις γενιές. Έτσι η κωμωδία του αποκτά διαχρονικότητα.

Το να λέει κάποιος αστεία κάνοντας τους άλλους να γελάνε, φαίνεται εύκολο, αλλά δεν είναι. Ένα αστείο που λειτουργεί σε μια παρέα, πολύ συχνά, δεν αποδίδει σε μια παράσταση με κοινό. Η κωμωδία stand-up θεωρείται το πιο δύσκολο και απαιτητικό είδος κωμωδίας. Ο κωμικός stand-up είναι ταυτόχρονα συγγραφέας, ηθοποιός και σκηνοθέτης. Δεν απαιτείται μόνο να γνωρίζει πώς να γράψει ένα καλό αστείο, αλλά και πώς να το παρουσιάσει. Ολομόναχος επάνω στη σκηνή, καλείται να ελκύει διαρκώς το ενδιαφέρον του ακροατή και να προσφέρει πλήρη, συνεχή και ποιοτική διασκέδαση (Rosenfield, 2018). Όπως και να αισθάνεται, όπως και να πήγε η μέρα του, είναι η ώρα να περάσει καλά, να γελάσει μέσα του ο ίδιος, και να μεταφέρει τη διάθεση αυτή στον ακροατή. Πρέπει να διασκεδάξει ο ίδιος, για να προσφέρει διασκέδαση. Γι αυτό και οι stand-up κωμικοί δεν επιλέγουν την εργασία τους με σκοπό την απόκτηση χρημάτων ή φήμης, αλλά –καθαρά και μόνο– γιατί τους αρέσει (Carter, 2001). Τους γεμίζει, τους δίνει τη δυνατότητα να προσφέρουν.

Ο κωμικός stand-up περνάει πολλές ώρες προετοιμασίας. Αυτό που βλέπουμε ως ακροατές, είναι το αποτέλεσμα της επίμονης και επίπονης δουλειάς του. Αναθεωρεί και βελτιώνει κάθε τόσο τα αστεία του, δοκιμάζοντάς τα στο κοινό. Η εμπειρία του έρχεται από το παίξιμο, όπως και η αίσθηση του τι είναι αστείο και τι όχι για το κοινό. Από τις αντιδράσεις των ακροατών, μαθαίνει ποια από τα αστεία του λειτουργούν και ποια όχι, βλέπει τις τάσεις και προτιμήσεις τους, τι τους είναι αρεστό και τι όχι. Τυχαίνει, ένα αστείο που θεωρεί ο ίδιος εξαιρετικό, να αποδεικνύεται μέτριο, και ένα αστείο που θεωρεί μέτριο, να αποδεικνύεται από τα καλύτερά του.

Η σιωπή του κοινού είναι ο φόβος του κάθε stand-up κωμικού. Είναι επίπονο για τον κωμικό, όταν η παράσταση δεν πάει τόσο καλά όσο έλπιζε, όταν τα καλά του αστεία αποτυχαίνουν και το κοινό δεν γελάει (bomb), αυτός να αναρωτιέται γιατί και πως, παρά να ρίχνει το βάρος στο κοινό: «δεν το έπιασαν» ή «είναι χαμηλού επιπέδου». Απαιτείται ένα είδος αναισθησίας στην αποτυχία, γιατί πολύ συχνά αποτυχαίνει. Μαθαίνει μέσω τις αποτυχίας των αστείων του.

Η παράσταση του stand-up κωμικού, για να έχει καλή απήχηση, πρέπει να είναι κατάλληλη και ανάλογη του αριθμού των ακροατών και των ιδιοτεροτήτων τους (ηλικία, κουλτούρα, πεποιθήσεις, κοινωνική τάξη κ.λπ.). Παράδειγμα, σε ένα μικρό αριθμητικά κοινό, η παράσταση, για να αποδώσει, δεν μπορεί να είναι φαντασμαγορική και έντονη, αλλά πιο φιλική και οικεία. Ομοίως, σε μια σχολική

παράσταση ή παράσταση σε κάποιον θρησκευτικό χώρο, δεν μπορούν να λέγονται βρόμικα ή πολύ σκληρά αστεία. Ο κωμικός πρέπει να γνωρίζει την ιδιαιτερότητα του κοινού του και να προσαρμόζει ανάλογα την κωμωδία του.

Εργασία: Ο stand-up κωμικός μπορεί να είναι πλήρους ή μερικής απασχόλησης, επαγγελματίας ή ερασιτέχνης. Πολλοί επαγγελματίες κωμικοί κάνουν παράλληλα άλλες δουλειές. Πολύ συχνά, η κωμωδία δεν είναι η βασική τους εργασία. Τα πρώτα χρόνια, ο stand-up κωμικός συνήθως χάνει, παρά κερδίζει οικονομικά, ακόμη και σε χώρες όπως η Αγγλία ή οι Η.Π.Α. που είναι πιο διαδεδομένο το είδος (Stebbins, 1990). Συχνά, οι stand-up κωμικοί καλούνται να εμφανιστούν σε τηλεοπτικές, ραδιοφωνικές και διαδικτυακές εκπομπές, να γράψουν πολιτικές και εμπορικές ατάκες, κωμικά άρθρα και θέσεις σε εφημερίδες, περιοδικά και διαδίκτυο, να γράψουν ακόμη και βιβλία, ή σενάρια για θέατρο, τηλεόραση και κινηματογράφο. Αυτό συμβαίνει επειδή θεωρούνται πιο έμπειροι, έμπιστοι και επιτυχημένοι στο είδος της κωμωδίας (Carter, 2001).

Διαφήμιση: Στη σημερινή εποχή, για να πετύχει κάποιος επαγγελματικά, χρειάζεται να διαφημιστεί. Οι επαγγελματίες stand-up κωμικοί χρησιμοποιούν άλλους επαγγελματίες, για τις δημόσιες σχέσεις και επικοινωνίες τους, αλλά και για την παραγωγή και οργάνωση των παραστάσεών τους. Όμως, μέχρι να φτάσει σε αυτόν τον βαθμό επαγγελματικότητας, ειδικά στις χώρες που η κωμωδία stand-up δεν είναι τόσο διαδεδομένη, ο κωμικός πρέπει να αυτοπροωθείται. Να φροντίζει να κάνει γνωριμίες και να εμφανίζεται τακτικά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και σε ζωντανές παραστάσεις. Στην προσπάθειά του αυτή, είναι πολύ σημαντικό να γίνεται αρεστός και συμπαθής, τόσο στο κοινό, όσο και στους συνεργάτες του. Ένας αντιπαθής κωμικός δεν πρόκειται να ελκύει κόσμο στις παραστάσεις του ή να κλείνει δουλειές.

Αρχάριοι stand-up κωμικοί: Ένα αστείο που λειτουργεί στην παρέα, πολύ συχνά, δεν αποδίδει στην παράσταση με κοινό. Αυτό είναι ένα από τα πρώτα πράγματα που αναγκάζεται να συνειδητοποιήσει ο αρχάριος κωμικός. Το τι λειτουργεί και τι όχι, σε μια παράσταση, το μαθαίνει επί το έργον. Ο μόνος τρόπος για να σιγουρευτεί αν κάτι είναι αστείο ή όχι, και πόσο αστείο είναι, είναι να το δοκιμάσει σε κοινό. Ο έμπειρος κωμικός βέβαια, «αισθάνεται» καλύτερα τι λειτουργεί και τι όχι, μπορεί δηλαδή να

καταλάβει ευκολότερα ποια αστεία αποδίδουν και ποια όχι. Η βελτίωση, λοιπόν, έρχεται μέσω των παραστάσεων, μέσω της επιτυχίας και αποτυχίας των αστείων. Και ένα από τα βασικά λάθη του αρχάριου κωμικού, είναι το να βιάζεται να εμφανιστεί σε μεγάλο κοινό, χωρίς πρώτα να αποκτήσει εμπειρία. Απαιτούνται 3-5 χρόνια, για να αποκτήσει κάποιος μια εμπειρία, και μέχρι 10 χρόνια για να τελειοποιήσει την τεχνική του ως επαγγελματίας πλήρους απασχόλησης (Dean, 2019). Υπάρχουν σχολές και εργαστήρια, όπου ο νέος κωμικός μπορεί να μάθει την τέχνη και να εξασκηθεί μπροστά σε συμμαθητές, υπό την καθοδήγηση εκπαιδευτή. Μπορεί επίσης, να δοκιμαστεί μπροστά σε κοινό, συμμετέχοντας σε φεστιβάλ και διαγωνισμούς κωμωδίας stand-up, και σε open mic.

Open mic: Ο θεσμός των open mic (λέγονται και open mike ή new talent night) είναι γνωστός σε όλο τον κόσμο και είναι ένας από τους βασικούς τρόπους διάδοσης της κωμωδίας stand-up. Τα open mic είναι μέρη όπου νέοι, αρχάριοι και ερασιτέχνες κωμικοί έχουν την ευκαιρία να κάνουν μία πεντάλεπτη παράσταση, συνήθως χωρίς αμοιβή (Blake, 2005). Η είσοδος στο κοινό, επίσης, είναι συνήθως χωρίς πληρωμή. Συχνά συμμετέχουν και επαγγελματίες κωμικοί, προκειμένου να δοκιμάσουν τα νέα τους κείμενα, πριν τα ενσωματώσουν στις επίσημες παραστάσεις τους (Stebbins, 1990). Open mic οργανώνονται σε comedy club, χώρους συνεστίασης (καφετέριες, εστιατόρια κ.λπ.), σε διάφορες αίθουσες εκδηλώσεων, σε φεστιβάλ κωμωδίας και αλλού. Τα bringer show είναι open mic, όπου ο ερασιτέχνης κωμικός, για να συμμετέχει, πρέπει να φέρει μαζί του έναν συγκεκριμένο αριθμό ακροατών (π.χ. ten-person bringer ή six-person bringer). Στα bringer show, οι ακροατές είτε πληρώνουν εισιτήριο, είτε υποχρεούνται σε ελάχιστη κατανάλωση ποτού. Ένα κλασικό πρόγραμμα open mic περιλαμβάνει συμμετοχή δέκα κωμικών, με διάρκεια παράστασης πέντε λεπτών έκαστος, και ενός παρουσιαστή. Οι κωμικοί εμφανίζονται με τυχαία σειρά, με κλήρωση, ή με σειρά που ορίζεται από τον παρουσιαστή.

Η πεντάλεπτη παράσταση είναι πολύ περιεκτική, συμπαγής, και δεν ενδείκνυται για αυτοσχεδιασμό ή συνομιλία με το κοινό. Αν είναι καλή, και η ατμόσφαιρα του χώρου κατάλληλη, θα ξεχωρίσει. Ένα από τα βασικά λάθη των αρχαρίων κωμικών είναι ότι προσπαθούν να στριμώξουν πολύ υλικό στον σύντομο αυτό χρόνο. Έτσι, δεν προλαβαίνουν να ολοκληρώσουν και αναγκάζονται να διακόψουν την παράστασή τους, μόλις ολοκληρωθεί ο χρόνος των πέντε λεπτών, τελειώνοντας άδοξα την εμφάνισή τους.

Ο παρουσιαστής (master of ceremonies, αρκτικόλ. MC) είναι πολύ σημαντικός, γιατί επηρεάζει, αρνητικά ή θετικά, την όλη παράσταση. Μπορεί να είναι αρχάριος και ερασιτέχνης ή επαγγελματίας και πεπειραμένος. Προετοιμάζει την ατμόσφαιρα με το δικό του κωμικό κείμενο, παρουσιάζει σύντομα τους κωμικούς (με δικά του λόγια ή λόγια υπόδειξης του εκάστοτε κωμικού) και προσθέτει τα δικά του αστεία μεταξύ των παραστάσεών τους.

Τα open mic αποτελούν εξαιρετική ευκαιρία για νέους, αρχάριους και ερασιτέχνες κωμικούς. Έχουν τη δυνατότητα να εξοικειωθούν με το είδος, να παρακολουθήσουν την πρόδοό τους και να αποκτήσουν εμπειρία, ενώ παράλληλα, έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με άλλους κωμικούς και να μάθουν από αυτούς. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα να επιλεγούν από κάποιον ανιχνευτή του επαγγέλματος (industry scout). Ωστόσο, τα open mic δεν έχουν πάντα τις ιδανικές συνθήκες. Άλλοτε το κοινό δεν μπορεί να δει ή να ακούσει καθαρά τον κωμικό, άλλοτε δεν είναι κατάλληλη η ατμόσφαιρα ή ο χώρος, με αποτέλεσμα, όσο αστείος και να είναι ο κωμικός, να μην αποδίδει (Carter, 2001).

Διάρκεια παράστασης του κάθε stand-up κωμικού: Σε μία ολοκληρωμένη κωμική παράσταση, σπάνια εμφανίζεται ένας μόνο κωμικός. Στα open mic, όπως ειπώθηκε, εμφανίζονται μέχρι δέκα –κάποιες φορές και περισσότεροι– κωμικοί, με χρόνο παράστασης 5 λεπτών. Σε μία κλασική παράσταση, σε comedy club, εμφανίζονται συνήθως τρεις κωμικοί. Ξεκινάει ο κωμικός που ονομάζεται host ή MC ή opener, με χρόνο παράστασης 10 με 20 λεπτά. Ακολουθεί ο middle ή feature, με χρόνο παράστασης 20 με 30 λεπτά, και τέλος, εμφανίζεται ο headliner ή closer με χρόνο παράστασης 35 με 60 λεπτά (Carter, 2001· Rosenfield, 2018).

LPM: Η κωμωδία stand-up, όπως κάθε τέχνη, εξελίσσεται και μαζί εξελίσσεται και το κοινό της. Στις μέρες μας, ο ακροατής έχει γίνει πιο απαιτητικός, καθώς είναι εξοικειωμένος με αυτό το είδος κωμωδίας. Ο κωμικός καλείται να είναι αποδοτικός. Ένας τρόπος μέτρησης της επιτυχίας του κωμικού είναι ο μέσος όρος του αριθμού των γέλιων που παράγονται ανά λεπτό παράστασης (laugh per minute, αρκτικόλ. LPM). Για να οριστεί το LPM, πρέπει να μετρηθεί ο συνολικός αριθμός των γέλιων (μικρής και μεγάλης έντασης) των ακροατών, και να διαιρεθεί με τα λεπτά της διάρκειας της παράστασης. Εξυπακούεται ότι η παράσταση πρέπει να έχει ηχογραφηθεί ή βιντεοσκοπηθεί. Η μέτρηση, για παράδειγμα, 5 LPM δεν σημαίνει ότι

σε κάθε λεπτό το κοινό γελάει πέντε φορές. Το LPM δείχνει τον μέσο όρο ολόκληρης της παράστασης. Η μέτρηση όμως αυτή δεν είναι πολύ ακριβής, γιατί δεν αποτυπώνει την ένταση και τη διάρκεια του γέλιου. Η μεγάλη διάρκεια γέλιου καθυστερεί το LPM, ενώ στην ουσία κάνει τον κωμικό πιο πετυχημένο. Πολλοί κωμικοί στοχεύουν σε δυνατά γέλια και χειροκροτήματα, παρά σε συχνά μικρά ή μέτρια γέλια. Συνεπώς, το LPM δείχνει αν ο κωμικός είναι αστείος ή όχι, αλλά δεν δείχνει πόσο αστείος είναι. Επίσης, το γέλιο δεν είναι ο απόλυτος στόχος του stand-up κωμικού και της κωμωδίας γενικότερα. Συχνά, ο κωμικός παραλείπει κάποια γέλια, στοχεύοντας στην επιρροή του κοινού. Η επιρροή είναι εξίσου σημαντική με το γέλιο στην κωμωδία.

Γυναίκες stand-up κωμικοί: Αρκετά πιο περιορισμένος είναι ο αριθμός των γυναικών stand-up κωμικών, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο των αντρών. Παρατηρείται επίσης, οι γυναίκες κωμικοί, να έχουν την τάση προς μια έλλειψη πρωτοτυπίας, να χρησιμοποιούνε κάποια κλισέ και στερεότυπα, και να προτιμούν θέματα περιορισμένα και πολυχρησιμοποιημένα: συχνά αυτοσαρκαστικά (π.χ. «είμαι χοντρή», «δεν μπορώ να βρω γκόμενο») και φεμινιστικά (π.χ. «ο σύζυγός μου είναι βλάκας», «οι άντρες είναι γουρούνια») (Carter, 2001). Τέτοια θέματα είναι μεν αποδεκτά, ειδικά όταν πρόκειται για θέματα ανθρωπίνων σχέσεων, αλλά αν δεν δοθούν με νέα, φρέσκια ματιά, κουράζουν γιατί έχουν πολυχρησιμοποιηθεί. Οι λόγοι για τα παραπάνω δεν είναι της παρούσης. Τα τελευταία χρόνια όμως, εμφανίζονται πολύ αξιόλογες γυναίκες στον χώρο της κωμωδίας και του stand-up, κάτι που αρχίζει να καταργεί τον παραπάνω ισχυρισμό και δίνει την ελπίδα για άνθηση του επαγγέλματος στον γυναικείο πληθυσμό.

Hack: Στην ορολογία της κωμωδίας stand-up, hack λέγεται το αποτυχημένο κωμικά, το πολυχρησιμοποιημένο, το χαμηλής ποιότητας. Τα κριτήρια βέβαια, για το τι είναι hack και τι όχι, είναι αρκετά υποκειμενικά. Πιο συγκεκριμένα (Carter, 2001), hack θεωρείται η επανειλημμένη χρήση φτηνών θεμάτων (π.χ. θέματα τουαλέτας: ούρηση, αφόδευση, σκάλισμα μύτης) και η χρήση πολυχρησιμοποιημένων και εξαντλημένων από άλλους κωμικούς στο παρελθόν θέματα, χωρίς να δίνεται κάποια νέα ή φρέσκια οπτική ή κριτική. Hack θεωρούνται οι πολυχρησιμοποιημένες και μη πρωτότυπες εκφράσεις, τα λεκτικά κλισέ. Hack θεωρείται το ύφος του κωμικού όταν είναι δήθεν ή όταν γίνεται προσπάθεια αντιγραφής άλλου κωμικού. Hack θεωρούνται, ορισμένες φορές, τα segue, δηλαδή οι λεκτικές συνδέσεις των αστείων μεταξύ τους (π.χ. «Και

μιλώντας για...», «Αυτό μου θυμίζει...», «Αλλάζοντας θέμα...»). Hack μπορούν να θεωρηθούν οι πολυχρησιμοποιημένες κινήσεις (πχ. το να στηρίζεται ο κωμικός με το ένα χέρι κρεμασμένο στη βάση του μικροφώνου σε άνετη στάση, το να γέρνει μπροστά για έμφαση σε κάθε κωμική ατάκα του, το να γνέφει «ναι» μετά από το τελείωμα κάθε αστείου του).

One person show: Παραλαγή της παράσταση stand-up, αποτελεί το one person show (συχνά αναφερόμενο και ως one man show ή one woman show). Διαρκεί τουλάχιστον μία ώρα και εμφανίζεται μόνο ένας κωμικός, δεν υπάρχει δηλαδή κωμικός opener ή feature. Ενώ στην κωμωδία stand-up συνήθως λέγονται ασύνδετα μεταξύ τους αστεία και θέματα, στο one person show λέγεται μία ιστορία, από την αρχή της παράστασης ως το τέλος. Η ιστορία εμπλουτίζεται με αστεία, η διασκέδαση όμως του κοινού δεν είναι ο μόνος στόχος του κωμικού. Στόχος του είναι εξίσου και η επιρροή. Πολύ συχνά, αποφεύγει αστεία για χάρη της επιρροής. Για παράδειγμα, η Hannah Gadsby, σε πολλά τμήματα της παράστασής της για το Netflix *Nanette* (2018), κυρίως προς το τέλος της, δεν λέει αστεία. Για πολλά λεπτά, δεν προκαλεί ούτε ένα γέλιο. Μάλιστα, θυμώνει και συγκινείται μπροστά στο ακροατήριο, επηρεάζοντάς το έτσι με την ιστορία της.

Στα one person show μπορεί να μην λέγονται απανωτά αστεία, η παράσταση πρέπει όμως να είναι διασκεδαστική και πολύ ελκυστική. Πρέπει να είναι έτσι χτισμένη η ιστορία, ώστε το κοινό να την παρακολουθεί μέχρι το τέλος. Άλλοτε η ιστορία που διηγείται ο κωμικός είναι φανταστική και άλλοτε δική του. Και συνήθως, η ιστορία είναι δραματική, εμπεριέχει ψυχικό πόνο και πάθος για κοινωνική αλλαγή. Και όταν δεν είναι πολύ έντονη, αλλά καθημερινή, θίγει σίγουρα βαθειά νοήματα (Carter, 2001). Το one person show, λοιπόν, είναι πολύ πιο προσωπικό για τον κωμικό. Ο κωμικός ανοίγεται στο κοινό, καταθέτει την ψυχή του. Η διήγηση γίνεται κυρίως σε χρόνο ενεστώτα (και όχι αόριστο), αποφεύγονται οι πολλές αλληλοεπιδράσεις-ερωταπαντήσεις με το κοινό (π.χ. crowd work) και το ακροατήριο είναι νηφάλιο, δηλαδή χωρίς την επιρροή αλκοόλ.

1.3 Τα είδη της κωμωδίας stand-up

Κάθε τέχνη κατηγοριοποιείται σε είδη και υποείδη, ομοίως και η κωμωδία stand-up. Παρακάτω αναφέρονται και εξηγούνται τα βασικά είδη της κωμωδίας stand-up

(Rosenfield, 2018). Ένας κωμικός εφαρμόζει περισσότερα τους ενός είδους στην κωμωδία του, και ένα αστείο μπορεί να ανήκει ταυτόχρονα σε πολλά είδη.

Observational comedy: Είναι η κωμωδία της παρατήρησης. Ο κωμικός κάνει τις παρατηρήσεις του και εκφράζει τη γνώμη του και συναισθήματά του για αυτά που συμβαίνουν γύρω του. Το θέμα των αστείων μπορεί να είναι οτιδήποτε, συνήθως καθημερινά πράγματα και καταστάσεις που όλοι είναι οικείοι. Συχνά, ο κωμικός αρχίζει με φράσεις, όπως «Έχετε παρατηρήσει ότι...».

Anecdotal comedy: Είναι οι κωμικές ιστορίες, μικρές ή μεγάλες, άλλοτε αληθινές, άλλοτε όχι. Οι κωμικοί που εφαρμόζουν αυτό το είδος κωμωδίας λέγονται και storytellers. Ο σκοπός δεν είναι να ειπωθεί μία αξιοσημείωτη ή ιδιαίτερη ιστορία τόσο, όσο το να γελάσει ή να επηρεαστεί –για ένα συγκεκριμένο θέμα ή προς μία συγκεκριμένη κατεύθυνση– ο ακροατής. Το είδος αυτό χρησιμοποιείται πολύ στο one person show.

Character comedy: Είναι η κωμωδία μέσω των μιμήσεων χαρακτήρων. Ο κωμικός, είτε υποδύεται έναν –στερεοτυπικό συνήθως– χαρακτήρα, καθ' όλη τη διάρκεια της παράστασης, τη λεγόμενη persona, είτε κάνει επιμέρους μιμήσεις κάθε τύπου, μιμήσεις γνωστών προσώπων, ζώων, αντικειμένων, εννοιών, συναισθημάτων, οτιδήποτε.

Stand-up sketch: Κωμικός διάλογος, κατά τον οποίο ο κωμικός υποδύεται και τις δύο (ή περισσότερες) πλευρές των προσώπων που συμμετέχουν.

Λογοπαίγνια (Wordplay, pun): Παίζοντας με την γλώσσα ελεύθερα, ο κωμικός δημιουργεί εσκεμμένη σύγχυση της ερμηνείας των λέξεων, επινοεί δικές του λέξεις, κάνει λεκτικά παιχνιδίσματα με τη χρήση διπλών εννοιών, ηχητικών ομοιοτήτων, αναγραμματισμών, αντιστροφής συλλαβών, σύνθετων λέξεων κ.λπ.

Specialties: Κωμωδία με specialties, χαρακτηρίζεται η κωμωδία που εμπλουτίζεται με πρόσθετα, όπως μουσική (music comedy), αντικείμενα (props), μαγικά κόλπα (tricks), εγαστριμυθία κ.α.

Insult comedy: Είναι η κωμωδία της προσβολής, της γελοιοποίησης (λέγεται και put-down humor). Ο κωμικός στοχεύει, και το κάνει συνήθως με προσβλητικό τρόπο, οποιονδήποτε: διασημότητες, τύπους χαρακτήρων, κάποιον από το κοινό, την οικογένεια και τους φίλους του κ.α. Στην κατηγορία αυτή ανήκει ο αυτοσαρκασμός, όπου ο κωμικός γελοιοποιεί τον εαυτό του ενώπιον του κοινού.

Improvised comedy: Είναι ο κωμικός αυτοσχεδιασμός. Ο κωμικός δηλαδή λέει αστεία που δεν είναι γραμμένα στο κείμενό του, αλλά τα σκέφτεται εκείνη την στιγμή. Για να πετύχουν αυτά τα αστεία χρειάζεται μεγάλη εμπειρία.

Crowd work: Είναι η συνομιλία του κωμικού με το ακροατήριο (λέγεται και riffing). Δίνει την εντύπωση αυτοσχεδιασμού, αλλά, επί το πλείστον, είναι γραμμένο ή προσχεδιασμένο κείμενο.

Πολιτική σάτιρα (political satire): Είναι η κωμωδία που θίγει πολιτικά ζητήματα ή ιδεολογίες και σχολιάζει γνωστές πολιτικές προσωπικότητες.

Blue comedy: Είναι η κωμωδία που περιλαμβάνει βωμολοχίες και περιγραφές σεξουαλικού περιεχομένου και τουαλέτας (ούρηση, αφόδευση, σκάλισμα μύτης).

Dark comedy: Είναι η μαύρη κωμωδία (ή αλλιώς black humor), δηλαδή, η κωμωδία που θίγει θέματα ταμπού, σοβαρά και πόνου. Πολύ συχνά έχει ως θέμα τον θάνατο.

Edgy comedy: Είναι η αιχμηρή κωμωδία, η τολμηρή. Ο κωμικός μιλάει για θέματα που δεν αγγίζονται εύκολα, θέματα ταμπού, θέματα που φέρνουν αμηχανία και ένταση στο κοινό. Εκφράζονται τολμηρές και ριζοσπαστικές απόψεις.

Clean comedy: Είναι η καθαρή κωμωδία, κατάλληλη για όλα τα είδη κοινού. Πρέπουσα ομιλία, χωρίς σεξουαλικά υπονοούμενα, προσβλητικές εκφράσεις και παρόμοια. Σχολιάζονται θέματα αποδεκτά από όλους. Η clean comedy δίνει περισσότερες ευκαιρίες στον κωμικό, ανοίγει πιο εύκολα επαγγελματικές πόρτες, είναι όμως πιο δύσκολη από άλλα είδη κωμωδίας.

1.4 Πως δουλεύει ο stand-up κωμικός

Το κείμενό του stand-up κωμικού πηγάζει από τις καθημερινές παρατηρήσεις, σκέψεις, αναζητήσεις και μελέτες του. Ο κωμικός παίρνει ιδέες και ερεθίσματα από το περιβάλλον του, καταγράφει τη ματιά του σε μορφή αστείων, τα οποία θα παρουσιάσει δοκιμαστικά στο κοινό. Κατόπιν θα τα επεξεργαστεί αναλόγως, για να τα βελτιώσει και μετά πάλι, θα τα δοκιμάσει στο κοινό. Αυτό μπορεί να γίνει πολλές φορές, ξανά και ξανά, μέχρι να πάρουν την τελική μορφή ή μέχρι να απορριφθούν, ως ακατάλληλα (Blake, 2005). Πολλοί stand-up κωμικοί γράφουν το κείμενό τους σε χαρτί, άλλοι στον υπολογιστή, ενώ άλλοι προτιμούν να απαγγέλουν σε μία συσκευή ηχογράφησης ή βιντεοληψίας. Κάποιοι μάλιστα, δεν καταγράφουν ποτέ το τελικό κείμενο, κρατώντας το ολόκληρο στη μνήμη τους. Όπως συχνά κάνουν οι συγγραφείς βιβλίων, ο stand-up κωμικός, στο αρχικό στάδιο των κειμένων του, μπορεί να καταγράφει οτιδήποτε του έρχεται στον νου, να παράγει αρκετό υλικό, χωρίς απαραίτητα να είναι κωμικό. Αφήνει τον νου του ελεύθερο, καταγράφοντας πληροφορίες. Αργότερα θα τις επεξεργαστεί και θα τις δώσει κωμική χροιά (Shatz & Helitzer, 2016). Κατά την επεξεργασία, προσπαθεί να φανταστεί την ώρα της παράστασης, να αισθανθεί την εντύπωση που αφήνει το κάθε αστείο, προκειμένου να το κάνει να πετύχει.

Οι stand-up κωμικοί βαθμολογούνε τα αστεία τους με A, B και C (Dean, 2019· Rosenfield, 2018). Με A αναφέρονται στα καλύτερα αστεία τους, που παράγουν δυνατά γέλια και όλοι στην αίθουσα γελάνε (A laugh ή house laugh). Έχει επικρατήσει να λέγονται A material. B material λέγονται τα αστεία που παράγουν μέτριας έντασης γέλια, και C material λέγονται τα αστεία που παράγουν μικρά ή ελάχιστα γέλια. Τα C αστεία ενδείκνυται να βελτιώνονται ή να απορρίπτονται. Το να απορρίπτονται αστεία, φυσικά, δεν είναι εύκολο, είναι όμως αναγκαίο.

Ένας αποδοτικός τρόπος αρχειοθέτησης των αστείων είναι ο εξής: το κάθε αστείο περιέχει λέξεις-κλειδιά. Αποθηκεύοντάς το με τίτλο τις λέξεις-κλειδιά, όταν το χρειαστεί, ο κωμικός, το ανακαλεί από το αρχείο και το τοποθετεί στο κείμενο με τα υπόλοιπα αστεία ιδίου θέματος. Αυτός είναι και ένας τρόπος, σε κάθε νέο κείμενο, να μπορούν να αξιοποιηθούν και κάποια παλιά αστεία. Πιθανόν βέβαια να χρειάζονται διαμόρφωση για να ταιριάζουν. Απαιτείται όμως προσοχή, γιατί το κάθε αστείο έχει την ημερομηνία λήξης του.

Ένα κείμενο stand-up περιέχει δεκάδες ή και εκατοντάδες αστεία. Πως είναι δυνατόν να θυμούνται οι κωμικοί τα λόγια τους; Κάποιοι γράφουν ή λένε τα αστεία

πολλές φορές, ξανά και ξανά. Απομνημονεύουν έτσι, τις ακριβείς λέξεις των αστείων. Κάποιοι άλλοι θυμούνται μόνο την κεντρική ιδέα, τον σκελετό και τις εντυπώσεις που δημιουργεί το κάθε αστείο (θέμα, αισθήματα, εικόνες, ήχους κ.λπ.) και το αποδίδουν στο κοινό με αυτοσχεδιαστικά λόγια της στιγμής (Schwensen, 2005). Ενώ κάποιοι άλλοι ακολουθούνε άλλες μεθόδους απομνημόνευσης. Όποια μέθοδο και να ακολουθήσει ο κωμικός, είναι μεγάλος ο κίνδυνος να ξεχάσει κάτι ή να μπερδευτεί την ώρα της παράστασης, ακόμα και να πάθει το λεγόμενο black out, δηλαδή, να κολλήσει και να μην θυμάται τίποτα απολύτως.

Ένα καλά γραμμένο αστείο, από μόνο του, δεν προκαλεί γέλιο σε μία παράσταση. Πρέπει και να αποδοθεί κατάλληλα. Όπως, επανειλημμένα, επεξεργάζεται ο κωμικός τις λέξεις και εκφράσεις των αστείων του, μέχρι να πάρουν την τελική μορφή τους, έτσι επεξεργάζεται και την παρουσίασή τους. Δοκιμάζει τον τόνο και ένταση της φωνής του, τη ροή της ομιλίας του, τις εκφράσεις και κινήσεις του, σαν μπροστά στο κοινό. Ηχογραφείται, βιντεοσκοπείται ή κάνει πρόβα μπροστά σε καθρέφτη.

Πολλοί stand-up κωμικοί συνεργάζονται με κάποιον άλλο κωμικό, τον λεγόμενο comedy buddy (Carter, 2001). Οι δύο κωμικοί μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο. Δοκιμάζουν τα κείμενα μεταξύ τους, πριν τα παρουσιάσουν στο κοινό, ανταλλάσσουν γνώμες, απόψεις, εμπειρίες. Και κάποιες φορές, εμφανίζονται σε παραστάσεις μαζί.

Συχνά, όσο έμπειρος και αν είναι ο stand-up κωμικός, δεν μπορεί να είσαι σίγουρος ότι θα αποδώσουν τα αστεία του, αν δεν τα δοκιμάσει σε αληθινό ακροατήριο. Μετά την παράσταση λοιπόν, ο κωμικός την αξιολογεί (Dean, 2019). Για αυτό είναι σημαντικό να την ηχογραφεί ή, καλύτερα, να την βιντεοσκοπεί, ώστε να βλέπει και την αναπαράστασή του. Αξιολογώντας την παράσταση, μετράει το LPM (γέλια ανά λεπτό παράστασης), εξετάζει ποια αστεία απέδωσαν, ποια όχι και γιατί, κρίνει την παρουσίασή του (ενέργεια, μεταδοτικότητα, αναπαράσταση κ.λπ.). Ζητάει την γνώμη συνεργατών και γνωστών του ακροατών που παραβρέθηκαν στην παράσταση. Και αρχίζει να επεξεργάζεται πάλι το κείμενό του.

Ο κωμικός οφείλει να παραμένει πάντα επίκαιρος. Το να ενημερώνεται εντατικά, για την κοινωνία και τα θέματα που σκοπεύει να εισάγει στην κωμωδία του, είναι μέρος της δουλειάς του. Πρέπει, επίσης, να γνωρίζει την ιστορία και τις τάσεις της τέχνης του, να μελετά περί αυτής και να συνεργάζεται με τους συντεχνίτες του.

1.5 Το κείμενο στην κωμωδία stand-up

1.5.1 Η κατασκευή του αστείου

Η δημιουργία αστείων είναι διαίσθηση, αλλά και μαθηματική πράξη. Ένα αστείο μπορεί να γεννηθεί αυθόρμητα, αλλά και να κατασκευαστεί μέσω τυποποιημένων μεθόδων (Dean, 2019). Σε αυτή την ενότητα, θα δούμε τους βασικούς και πιο διαδεδομένους τρόπους συγγραφής που χρησιμοποιούν οι stand-up κωμικοί. Όπως όμως γίνεται σε κάθε τέχνη, ο κωμικός, γνωρίζοντας καλά τους κανόνες κατασκευής των αστείων, μπορεί να τους παρακάμπτει επιτυχώς. Καθώς λέγεται λαϊκά, οι κανόνες είναι για να τους σπάμε.

1.5.1.1 Η διμερής φόρμα του αστείου

Οι περισσότεροι κωμικοί χωρίζουν τα αστεία σε δύο μέρη:

$$\text{Αστείο} = \text{Setup (Σοβαρό μέρος)} + \text{Punch (Κωμικό μέρος)}$$

Το setup είναι το πρώτο και σοβαρό μέρος του αστείου και το punch ή punchline είναι το δεύτερο και κωμικό μέρος του. Το setup περιλαμβάνει τα δεδομένα, παρέχει τις πληροφορίες, δημιουργεί την προσδοκία, και το punch σε εκπλήσσει (Carter, 2001· Dean, 2019· Rosenfield, 2018· Shatz & Helitzer, 2016). Στο αστείο λέγονται δύο ιστορίες. Το setup διηγείται την πρώτη ιστορία και το punch τη δεύτερη. Αν δεν ειπωθεί η πρώτη ιστορία, δεν υφίσταται η δεύτερη. Αν δεν υφίσταται η δεύτερη ιστορία, δεν δημιουργείται η έκπληξη που πυροδοτεί το γέλιο. Στα παραδείγματα των αστείων που θα παραθέτονται, για ευκολία κατανόησης, θα υπογραμμίζεται το κάθε punchline. Το παρακάτω γνωστό αστείο είναι (πιθανότατα) του Mark Twain:

Αστείο: *«Το να κόψεις το κάπνισμα είναι το ευκολότερο πράγμα στον κόσμο. Το ξέρω γιατί το έχω κάνει άπειρες φορές».*

Setup: *«Το να κόψεις το κάπνισμα είναι το ευκολότερο πράγμα στον κόσμο».*

Punchline: *«Το ξέρω γιατί το έχω κάνει άπειρες φορές».*

Setup: Το πιο σημαντικό από τα δύο μέρη του αστείου είναι το setup. Μόνο όταν αυτό λειτουργεί σωστά, το punch μπορεί να προκαλέσει γέλιο. Στο setup γίνεται το στήσιμο, μας δίνονται τα δεδομένα. Χρησιμεύει δηλαδή περισσότερο ως πληροφοριακό, παρά ως κωμικό. Στο setup συνήθως γίνεται μια δήλωση, εκφράζεται κάτι αληθές, μια πραγματικότητα (σύμφωνα με την οπτική του κωμικού). Στο παράδειγμά μας: *«Το να κόψεις το κάπνισμα είναι το ευκολότερο πράγμα στον κόσμο».*

Το setup πρέπει να εκφράζει κάτι αρκετά γενικό και όχι πολύ συγκεκριμένο, ώστε ο ακροατής μπορεί να ταυτιστεί με αυτό, γιατί είναι πολύ πιο πιθανό να τον αφορά, από ότι αν λεγόταν κάτι συγκεκριμένο. Αν ο ακροατής δεν ταυτιστεί, αν δεν ελκυστεί το ενδιαφέρον του από την αρχή του setup, δεν θα παρακολουθήσει το αστείο μέχρι το τέλος, άρα δεν θα γελάσει.

Το setup πρέπει να είναι σύντομο και περιεκτικό, σε απλή και κατανοητή γλώσσα, ώστε να μην κουράζεται ο ακροατής και μειώνεται έτσι η προσοχή του. Στο setup βρίσκονται μόνο οι απαραίτητες πληροφορίες. Αν κάτι που λέγεται στο setup δεν οδηγεί κατευθείαν στο punch, πρέπει να παραληφθεί. Ωστόσο, υπάρχουν κάποια αστεία που αποδίδουν καλύτερα με μακροσκελή setup. Τα μακροσκελή setup έχουν σκοπό να δημιουργήσουν μεγαλύτερη ένταση (tension) στον ακροατή, ώστε με το punch να οδηγηθεί σε μεγαλύτερη εκτόνωση (relief), δηλαδή σε δυνατότερο γέλιο. Ο Hasan Minhaj, αφιερώνει ένα μεγάλο μέρος της παράστασής του για το Netflix *Homecoming King* (2017), για να μιλήσει για τον εφηβικό του έρωτα, την Bethany. Το setup, όπου περιγράφει την απογοήτευσή του για την άρνησή της να τον συνοδέψει στον παραδοσιακό χορό του σχολείου, λόγω φυλετικού ρατσισμού, διαρκεί πάνω από ενάμιση λεπτό. Επικρατεί απόλυτη ησυχία και συναισθηματική φόρτιση καθώς καταλήγει: *«Και αυτή ήταν η τελευταία φορά που μιλήσαμε. Και... (σηκώνεται από το σκαμπό) ξέρετε... μεγάλωσα και ο χρόνος πέρασε και δεν τη σκέφτομαι εκείνη την ημέρα. Βέβαια, έγραψα ολόκληρη παράσταση για αυτήν, αλλά—»*. Η εκτόνωση του κοινού είναι τόσο ξαφνική και έντονη, που παρασέρνει και τον κωμικό σε γέλιο. Αμέσως μετά, το κοινό καταλήγει σε χειροκροτήματα και επευφημίες.

Πολύ συχνά, ο κωμικός μιλάει στο setup για τον εαυτό του. Αυτό βέβαια, δεν σημαίνει ότι το κοινό ενδιαφέρεται για τον κωμικό (εκτός αν είναι μια συμπαθητική δημοσιότητα με πάρα πολλούς οπαδούς) αλλά για τον κωμικό σε σχέση με τον εαυτό του, για τον κωμικό ως παράδειγμα, για την οπτική του γωνία σε σχέση με τη δική του.

Punch ή punchline: Εφόσον το setup είναι το πρώτο και σοβαρό μέρος του αστείου, η πρώτη ιστορία, το punch ή punchline είναι το δεύτερο και κωμικό μέρος του, η δεύτερη ιστορία. Όπως ειπώθηκε, το setup στήνει τα δεδομένα, δίνει τις πληροφορίες, δημιουργεί την προσδοκία, και το punch εκπλήσσει και προκαλεί το γέλιο. Αν το

setup εκφράζει κάτι γενικό, το punch γίνεται πολύ συγκεκριμένο. Το κωμικό στοιχείο ευδοκιμεί στις λεπτομέρειες.

Γενικό: «*Το να κόψεις το κάπνισμα είναι το ευκολότερο πράγμα στον κόσμο*».

Συγκεκριμένο: «*Το ξέρω γιατί το έχω κάνει άπειρες φορές*».

Τα punch μπορεί να είναι μικρά ή μεγάλα, τα μεγάλα όμως θέλουν προσοχή, να μην χαθεί η συγκέντρωση του ακροατή και να μην ξεχαστεί τι ειπώθηκε στο setup. Συνιστάται, όπως και τα setup, να είναι όσο το δυνατόν πιο σύντομα, με λιγότερες λέξεις και εκφράσεις. Υπάρχουν setup με μόνο μία λέξη.

Η αναζήτηση του κατάλληλου punch, μπορεί να μοιάζει με αναζήτηση λύσης γρίφου ή αναζήτηση σωστού κομματιού παζλ. Κάποιοι κωμικοί γράφουν πολλά punch και στο τέλος επιλέγουν το καλύτερο. Άλλοι ξεκινούν ανάποδα, γράφουν δηλαδή πρώτα το punch και έπειτα δουλεύουν το setup. Δεν υπάρχει σωστό ή λάθος punch, υπάρχει η κρίση του κωμικού και η επιβεβαίωση του κοινού. Η επιτυχία του punch εξαρτάται από τις συγκεκριμένες λέξεις που θα επιλεγούν, αλλά και από τον τρόπο που αυτό θα αποδοθεί. Τα punch μπορεί να γράφονται στο χαρτί, προορίζονται όμως να δίνονται παραστατικά. Οι κωμικοί χρησιμοποιούν δύο έννοιες: το delivery και το act-out. Το πρώτο αναφέρεται στον τρόπο της μετάδοσης του αστείου (ρυθμός, χρονισμός, έμφαση, παύσεις) και το δεύτερο στην υπόκριση, στην αναπαράσταση του κωμικού (π.χ. μίμηση ενός χαρακτήρα). Αναλυτικότερα για τις δύο αυτές έννοιες θα δούμε σε επόμενη ενότητα.

1.5.1.2 Άλλες έννοιες στην κατασκευή του αστείου

Premise: Στην κατασκευή αστείων χρησιμοποιείται συχνά η έννοια premise. Κάποιοι κωμικοί αναλυτές παραλείπουν αυτή την έννοια ή την αντικαθιστούν με άλλες, κάποιοι τη χρησιμοποιούν τοποθετώντας την μέσα στα πλαίσια του setup, ως μέρος του, ενώ άλλοι έξω από αυτό (αστείο = premise + setup + punch), και κάποιοι άλλοι τη διαχωρίζουν σε setup-premise και punch-premise. Αναλόγως την προσέγγιση, το premise δηλώνει τη γνώμη του κωμικού, την άποψή του, την οπτική γωνία του (λέγεται και hit, slant, spin, point of view ή αρκτικόλ. POV) ή μια γενική αλήθεια, μια πραγματικότητα. Στο παρόν σύγγραμμα, θα αποφύγουμε την έννοια αυτή.

Θέμα (Topic): Η θεματολογία στην κωμωδία stand-up μπορεί να περιλαμβάνει οτιδήποτε: ανθρώπινες σχέσεις, σεξ, πολιτική, επαγγέλματα, οικονομικά, κοινωνία,

θησκεία, τέχνες κ.λπ. Ο Γιώργος Χατζηπαύλου μιλάει για πολύ συχνά ερωτικές σχέσεις και σεξ, ο Λάμπρος Φισφής σχολιάζει από περιστέρια μέχρι θυροτηλέφωνα, και ο Ricky Gervais τολμάει να πει αστεία για παιδάκια που πεθαίνουν, παιδόφιλους, και Εβραίους στο ολοκαύτωμα. Σχεδόν τα πάντα μπορούν να μετατραπούν σε θεματολογία.

Ο stand-up κωμικός διαλέγει θέματα με τα οποία σχετίζεται ο ίδιος: θέματα που τον ενδιαφέρουν, τον προβληματίζουν, για τα οποία έχει ισχυρή άποψη. Όπως ο συγγραφέας, γράφει για αυτό που γνωρίζει, για αυτό που έχει κάτι να πει. Αν ο κωμικός είναι αδιάφορος προς το θέμα του αστείου του, αν το θίγει απλώς επειδή βρήκε ένα σχετικό αστείο και δεν θέλει να το παραλείψει από το κείμενό του, αυτό φαίνεται. Το κοινό αισθάνεται την χλιαρότητα στο ενδιαφέρον του κωμικού (Carter, 2001). Από την άλλη, το θέμα του αστείου πρέπει να ελκύει το ενδιαφέρον του ακροατή. Αυτό γίνεται όταν το θέμα τον αφορά. Σημαντικός βαθμός της επιτυχίας των αστείων, οφείλεται στο ότι ο ακροατής συνδέεται με τη θεματολογία τους (Schwensen, 2005). Η πλειοψηφία των ακροατών σε μία παράσταση είναι άγνωστοι στον κωμικό. Το θέμα του αστείου πρέπει να έχει γενική αποδοχή, να απευθύνεται σε αγνώστους και όχι στον μικρόκοσμο του κωμικού. Αν η παράσταση αφορά μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων (π.χ. μια κοινωνική, θρησκευτική, φυλετική κ.λπ. μειονότητα), τότε μπορούν να γίνονται inside joke, δηλαδή αστεία που το θέμα τους αφορά τη συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων και δεν γίνονται κατανοητά από άλλους εκτός της ομάδας αυτής.

Παρατηρείται πολλοί αρχάριοι ή ερασιτέχνες stand-up κωμικοί να προτιμούν θεματολογία επιφανειακή (σεξ, τουαλέτα, γεννητικά όργανα κ.α.), νομίζοντας ίσως ότι έτσι προσθέτουν κωμικότητα στο κείμενό τους. Αυτό από μόνο του δεν είναι απαραίτητα κακό. Τείνουν όμως, αυτοί οι κωμικοί, να μην εμβαθύνουν, να μην ανοίγονται, να μην εκθέτουν στο κοινό. Απεναντίας, μεγάλοι stand-up κωμικοί τείνουν να διαλέγουν θέματα για τα οποία οι άλλοι αποφεύγουν να μιλήσουν. Αναφέρονται σε θέματα με νόημα ζωής, θέματα δύσκολων καταστάσεων, γκρίζων ζωνών, συναισθηματικά, συνείδησης, θέματα που αγγίζουν ευαίσθητες χορδές στην ψυχή του ακροατή. Θέματα όμως, τα οποία γνωρίζουν και έχουν κάτι να πουν. Για να το κάνουν αυτό, χρειάζεται να είναι απόλυτα ειλικρινείς, να σκάβουν βαθειά στην ψυχή τους, να εκθέτουν τον εαυτό τους μπροστά σε αγνώστους και (ακόμη πιο δύσκολα) σε γνωστούς. Έτσι πετυχαίνουν τη συσχέτιση με το κοινό. Και από τις

ειλικρινείς και σοβαρές αυτές δηλώσεις, δημιουργούν κωμωδία. Λέγεται ότι, μέσα σε κάθε πετυχημένο αστείο, υπάρχει έστω και λίγος πόνος.

Πολλοί stand-up κωμικοί προτιμούν να ξεκινούν την παράστασή τους με πιο ελαφρά και ομαλή θεματολογία. Π.χ. λέγοντας κάτι για τον εαυτό τους, ξεκινώντας ίσως από τα πιο εμφανή, όπως την εμφάνιση ή τον τρόπο συμπεριφοράς τους (ομιλία, κίνηση κ.λπ.). Η π.χ. σχολιάζοντας ίσως κάτι πρόσφατο στην επικαιρότητα, χωρίς να εμβαθύνουν. Ξεκινούν λοιπόν με πιο ελαφρά θέματα και κατόπιν μπαίνουν σε βαθιά, δύσκολα και πιο προσωπικά. Και αυτό γιατί στην αρχή, δεν έχει χτιστεί ακόμη η σχέση εμπιστοσύνης κοινού και κωμικού, οπότε η επιλογή δύσκολων θεμάτων μπορεί να προκαλέσει αμηχανία στον ακροατή. Συχνά οι κωμικοί κρατάνε τα βρόμικα, σεξουαλικά αστεία για το τέλος της παράστασης. Λέγοντας θέματα σεξουαλικού περιεχομένου στο τέλος, ο κωμικός έλκει πιο έντονα την προσοχή του ακροατή, που είναι πιθανό να έχει κουραστεί από την διάρκεια της παράστασης ως εκείνη τη στιγμή, είναι πιο χαλαρός και ίσως επηρεασμένος από το αλκοόλ. Επίσης, μετά από τέτοια έντονα θέματα, είναι δύσκολο να επανέλθει η προσοχή του ακροατή σε βαθύτερα ή πιο απλά και αθώα θέματα.

Όταν τα θέματα είναι συνηθισμένα, πολυχρησιμοποιημένα, εξαντλημένα από άλλους κωμικούς στο παρελθόν, θεωρούνται hack, αν ο κωμικός δεν έχει κάτι καινούριο να πει, μια φρέσκια ματιά, μια νέα οπτική να δώσει. Αντιθέτως, κάποιες φορές επιλέγονται ατυχώς θέματα περίεργα και ειδικευμένα, μόνο και μόνο για να δοθεί η εντύπωση ότι ο κωμικός είναι πρωτότυπος, ότι ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους.

Το κάθε αστείο συνίσταται να περιέχει ένα και μόνο θέμα (Rosenfield, 2018). Αυτό συνεργεί στο να γίνει πιο απλό και άμεσο το αστείο, άρα πιο κατανοητό στο κοινό. Αν το αστείο περιέχει περισσότερα του ενός θέματα, σύμφωνα με μια τεχνική, το αστείο μπορεί να διαιρεθεί σε όσα είναι και τα θεματά του. Εξαίρεση αποτελούν τα αστεία που το θέμα τους αλλάζει απότομα στο punch από το στοιχείο της έκπληξης (βλ. ενότητα Έκπληξη).

Άλλοτε οι κωμικοί αλλάζουν συνεχώς θέμα, σε κάθε αστείο, χωρίς κάποια λογική θεματολογική σειρά. Αυτό συνηθίζεται πολύ στα one-liner αστεία (πολύ σύντομα αστεία μίας-δύο προτάσεων). Άλλοτε ακολουθούνε μια λογική θεματολογική γραμμή, χρησιμοποιώντας bit (ομάδες αστείων ιδίου θέματος). Άλλοτε περνάνε από το ένα θέμα στο άλλο απότομα, και άλλοτε χρησιμοποιώντας segue

(λεκτικές συνδέσεις), κάτι που πολλοί αποφεύγουν. Για τα segue θα αναφερθούμε σε άλλη ενότητα με μεγαλύτερη λεπτομέρεια.

Το θέμα που παρουσιάζει ένας κωμικός, πρέπει να έχει ηθικό δικαίωμα να το κάνει. Δεν είναι θεμιτό να σχολιάζει ένα κοινωνικό σύνολο, αν δεν ανήκει σε αυτό. Για παράδειγμα, δεν μπορεί ένας κωμικός λευκού χρώματος φυλής να λέει αστεία για τον τρόπο ζωής των αφρικανικής καταγωγής συμπολιτών του, ειδικά αν το κοινό συμπεριλαμβάνει και τέτοιους. Επίσης, η θεματολογία των αστείων πρέπει να συμβαδίζει με την εποχή για να έχει αποδοχή. Όμως, κάθε επίκαιρο θέμα και άποψη, μπορεί αύριο να είναι ξεπερασμένο. Τα επίκαιρα είναι πεπερασμένα. Πολλοί κωμικοί παραμένουν σε βασικά θέματα που, ανεξαρτήτως εποχής, παραμένουν επίκαιρα.

Ως πηγή έμπνευσης για τη θεματολογία του, ο κωμικός χρησιμοποιεί οτιδήποτε: το διαδίκτυο (άρθρα, forum, κοινωνικά δίκτυα), τηλεόραση, εφημερίδες, περιοδικά, συζητήσεις ανθρώπων κ.α. (Shatz & Helitzer, 2016). Παίρνει ιδέες από την καθημερινότητά του και τις σχέσεις του με τους άλλους. Κατόπιν, από τα θέματα αυτά, παράγει αστεία.

Μια διαδεδομένη τεχνική επεξεργασίας και ανάπτυξης θεμάτων, που εφαρμόζουν οι κωμικοί, είναι η χρήση χάρτη θεμάτων ή στηλών (ονομάζονται board topic, mind map, association list ή και αλλιώς). Τέτοιες τεχνικές βοηθούν στο να πολλαπλασιαστούν και συγκεκριμενοποιηθούν τα θέματα (Carter, 2001· Perret, 1994). Δηλαδή, από ένα γενικό θέμα (π.χ. ερωτικές σχέσεις), να δημιουργηθούν υποθέματα (π.χ. φλερτ, ραντεβού, διάρκεια σχέσης, χωρισμός) και ακόμη πιο πολλές μικρές κατηγορίες θεμάτων (π.χ. ατάκες φλερτ, φλερτ σε λάθος στιγμή, οπτική επαφή, αγγίγματα, πρώτο φιλή, κ.λπ.).

Attitude: Όπως ο ηθοποιός δεν «παπαγαλίζει» το κείμενό του, αλλά βάζει πάντα συναίσθημα και ένταση στα λόγια του, ομοίως ο stand-up κωμικός καλείται να κάνει το ίδιο. Ακόμη και στη γραπτή κωμωδία, ο συγγραφέας πάντα χρησιμοποιεί συναίσθημα, ύφος, χροιά. Ομοίως, κάθε αστείο που λέγεται στην παράσταση δεν μπορεί να εκφέρεται άψυχα, πρέπει να περιέχει κάποιο συναίσθημα, ύφος, χροιά, πρόθεση, το λεγόμενο attitude. Το attitude ζωντανεύει το αστείο, το κάνει πιο ενδιαφέρον, πιο έντονο, του δίνει ενέργεια και κατεύθυνση (Carter, 2001). Αστεία χωρίς attitude ακούγονται πεζά, βαρετά. Παραμένουν αστεία, αλλά δεν έχουν την ενέργεια που απαιτείται για να κάνουν το κοινό να γελάσει. Και αν το κοινό γελάσει, δεν θα γελάσει πολύ δυνατά. Οι κωμικοί συμφωνούν ότι το πιο σημαντικό πράγμα

στην παράσταση είναι η σύνδεση με το κοινό. Ο κωμικός δηλαδή, πρέπει να τραβάει διαρκώς το ενδιαφέρον του κοινού. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει τα attitude των αστείων να είναι απολύτως διακριτά στον ακροατή. Ο κωμικός μάλιστα, έλκει τον ακροατή, προκαλώντας τον να ταυτιστεί με το attitude του αστείου.

Τα πιο κοινά attitude που χρησιμοποιούν οι κωμικοί είναι τέσσερα. Εκφράζονται συνήθως με τις λέξεις (που είτε χρησιμοποιούν στα λεγόμενά τους, είτε υπονοούνται): «είναι περίεργο», «είναι ηλίθιο», «είναι τρομακτικό», «είναι δύσκολο» (Carter, 2001). Άλλα attitude που χρησιμοποιούνται αρκετά συχνά, είναι αυτά της αντιπάθειας και του φόβου. Παρατηρείται ότι εκφράζονται κυρίως αρνητικά συναισθήματα.

Το attitude εκφράζεται συχνά από τον stand-up κωμικό με μορφή ερώτησης. Φυσικά, η λέξη (ή η ερώτηση) του attitude δεν χρειάζεται να αναφέρεται στο αστείο, αρκεί (και συνίσταται) να υπονοείται. Το attitude μπορεί να εκφραστεί με τις λέξεις αλλά και να εννοηθεί από τα συμφραζόμενα, να αποδοθεί από την αναπαράσταση του κωμικού, από τον τόνο της φωνής του, από τις εκφράσεις του προσώπου του ή τις κινήσεις του σώματός του. Κατά την κατασκευή του αστείου, οι κωμικοί χρησιμοποιούνε τη λέξη του attitude, προκειμένου να το έχουν ξεκάθαρο στο μυαλό τους. Μετά, αφού ολοκληρωθεί η κατασκευή του αστείου, την αφαιρούν. Ας φανταστούμε έναν κωμικό που επαναλαμβάνει σε κάθε αστείο την λέξη του attitude. Καταντάει κουραστικό και σίγουρα περίεργο. Σε αστεία όμως που είναι δύσκολο να αποδοθεί το attitude, ή που είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τονιστεί, κάποιοι κωμικοί επαναλαμβάνουν τη λέξη του attitude δύο φορές.

Όπως και το θέμα, συνίσταται το αστείο να έχει μόνο ένα attitude που θα παραμένει το ίδιο σε όλη τη διάρκειά του. Εξάιρεση αποτελούν τα αστεία που το attitude τους αλλάζει απότομα στο punch από το στοιχείο της έκπληξης (βλ. την παρακάτω ενότητα Έκπληξη).

Έκπληξη: Σε όλες τις θεωρίες για το γέλιο, συναντά κανείς ένα βασικό κοινό στοιχείο: την έκπληξη (Stott, 2005· Κωστίου, 2002). Η έκπληξη είναι η σκανδάλη που πυροδοτεί το γέλιο. Πετυχαίνεται με ένα turn ή twist, όπως ονομάζονται, δηλαδή με ένα γύρισμα, μία στροφή. Βέβαια, το κωμικό δεν έχει πάντα έκπληξη και η έκπληξη δεν είναι πάντα κωμική. Δεν βασίζονται στην έκπληξη όλα τα αστεία στην κωμωδία stand-up. Όταν όμως υπάρχει έκπληξη, και υπάρχει στα περισσότερα αστεία, αυτή τοποθετείται στο punch. Το γέλιο είναι η φυσική αντίδραση στην

έκπληξη που προκαλείται. Δεν εκπλήσσεται κάποιος, εάν πρώτα δεν περιμένει κάτι διαφορετικό. Έτσι λειτουργεί το αστείο, πρώτα δημιουργεί την προσδοκία για κάτι και μετά εκπλήσσει, δίνοντας κάτι άλλο. Το setup είναι αυτό που δημιουργεί την προσδοκία και το punch αυτό που εκπλήσσει (Dean, 2019). Στο παράδειγμα που αναφέρθηκε, «*Το να κόψεις το κάπνισμα είναι το ευκολότερο πράγμα στον κόσμο*», περιμένει κανείς να ακούσει τον λόγο για τον οποίο υποστηρίζει αυτή την άποψη ο κωμικός. Εκπλήσσεται όμως όταν ακούει ότι ο κωμικός αναιρεί την άποψη που μόλις είπε: «*Το ξέρω γιατί το έχω κάνει άπειρες φορές*».

Τεχνική reveal: Πολύ σημαντική για την επιτυχία της έκπληξης είναι η τεχνική reveal, τεχνική της αποκάλυψης. Χρησιμοποιείται γενικά από συγγραφές (λογοτεχνίας, θεάτρου, κινηματογράφου κ.α.) και ομιλητές. Είναι η τεχνική τού να τοποθετεί ο συγγραφέας (ή ο ομιλητής) τη βασική λέξη στο τέλος της πρότασης. Έτσι, έλκει το ενδιαφέρον του αναγνώστη ως το τέλος. Στην κατασκευή του stand-up αστείου, ο κωμικός χρησιμοποιεί την τεχνική αυτή ως εξής: τοποθετεί τη σημαντική λέξη, τη λέξη που κάνει το twist και προκαλεί την έκπληξη, την punchword, στο τέλος του punchline (Dean, 2019· Mendrinis, 2004· Rosenfield, 2018). Έτσι, παρατείνεται η προσδοκία του ακροατή περισσότερο και δημιουργείται μεγαλύτερη έκπληξη.

Με αυτή την τεχνική, κυρίως, ορίζει ο κωμικός το πότε ακριβώς θα γελάσει το κοινό: τη στιγμή της punchword, στο τέλος του punchline. Διαφορετικά, αν το twist γίνει νωρίτερα, δηλαδή αν η punchword ειπωθεί νωρίτερα, το κοινό θα γελάσει ενώ ο κωμικός συνεχίζει να μιλάει, καλύπτοντας τα λόγια του. Ή δεν θα γελάσει για να ακούσει τι αυτός λέει. Συνεπώς, η punchword πρέπει να τοποθετείται (όσο το δυνατόν) στο τέλος του punchline. Αν ακολουθούν άλλες λέξεις μετά την punchword, αυτές μπορεί να μειώσουν την απόδοση του αστείου, ιδιαίτερα αν είναι πολλές σε αριθμό. Στα παραδείγματα που θα παραθέτονται, η punchword θα τονίζεται με έντονη γραφή. Στο αστείο του Mark Twain, η punchword είναι η λέξη «άπειρες» και τοποθετείται σχεδόν στο τέλος της πρότασης: «*Το να κόψεις το κάπνισμα είναι το ευκολότερο πράγμα στον κόσμο. Το ξέρω γιατί το έχω κάνει άπειρες φορές*».

Πολλαπλή ερμηνεία: Για να κατανοήσουμε καλύτερα πώς χρησιμοποιούν το στοιχείο της έκπληξης οι κωμικοί, θα πρέπει να ανατρέξουμε στους συνειρμούς. Οι συνειρμοί ανακαλούν ακούσια στη συνείδησή μας ιδέες, παραστάσεις, συναισθήματα, σκέψεις

κ.λπ., με βάση τους νόμους της ομοιότητας, της αντίθεσης, του συγχρονισμού και της διαδοχής. Ο κωμικός τοποθετεί στο setup του κατάλληλες λέξεις (συχνά κλισέ και στερεότυπα, για χάρη της συντομίας), που οδηγούν τον ακροατή, μέσω συνειρμών, ακούσια, να κάνει συγκεκριμένες υποθέσεις (Dean, 2019). Αυτές τις υποθέσεις εκμεταλλεύεται ο κωμικός, στοχεύοντας σε μία από αυτές. Με ποιόν τρόπο; Παρερμηνεύοντας τα λεγόμενά του, δίνοντάς τα διπλή ερμηνεία. Πολύ συχνά, δίνει διπλή ερμηνεία σε μία λέξη ή φράση. Στο παρακάτω αστείο του Anthony Jeselnik (Jeselnik, 2019), φαίνεται καθαρά η εσκεμμένα λανθασμένη υπόθεση που δημιουργείται και η διπλή ερμηνεία που δίνεται: *«Δυο χρόνια τώρα, αναζητώ τον δολοφόνο της πρώην μου. Αλλά κανείς δεν το κάνει»*.

Περισσότερες ερμηνείες του setup, περισσότερες υποθέσεις δηλαδή στο μυαλό των ακροατών, μπορούν να οδηγήσουν σε περισσότερα του ενός punchline. Η πιο προφανή όμως υπόθεση, είναι συνήθως η καλύτερη επιλογή, αφού αυτή η υπόθεση είναι στο μυαλό των περισσοτέρων ακροατών. Η έκπληξη πιθανόν να αποτύχει, αν επιλεγεί μια υπόθεση που κανείς δεν έκανε ή που έκαναν ελάχιστοι.

Στο setup λοιπόν, ο ακροατής δίνει μια αναμενόμενη ερμηνεία, ενώ στο punch εκπλήσσεται, από την διαφορετική ερμηνεία του κωμικού. Όσο πιο γενικό είναι το setup, σε τόσες περισσότερες διαφορετικές υποθέσεις οδηγεί (τουλάχιστον δύο διαφορετικές υποθέσεις απαιτούνται για να λειτουργήσει το αστείο). Το punch όμως, όπως έχει ειπωθεί, πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο συγκεκριμένο και να δίνονται μόνο οι απαραίτητες πληροφορίες που αλληλεπιδρούν με το setup, για να μην αποσυντονίζεται ο ακροατής από τις πολλές πληροφορίες.

1.5.1.3 Παραλλαγές της βασικής φόρμας του αστείου

Η βασική κατασκευή του αστείου, όπως είδαμε, βασίζεται στη διμερή φόρμα setup + punch. Παραλλαγές όμως της φόρμας αυτής υπάρχουν πολλές. Με την εξοικείωση, μαθαίνει κανείς να τις διακρίνει.

Αστείο χωρίς setup: Υπάρχουν αστεία χωρίς setup. Αλλά και αυτά, στην ουσία, βασίζονται στη διμερή φόρμα setup + punch. Όλοι κάνουμε καθημερινά εκατομμύρια συνειρμικές υποθέσεις. Ο κωμικός χρησιμοποιεί, ως setup, μία από αυτές τις υποθέσεις που υπάρχουν ήδη στον νου του ακροατή. Με άλλα λόγια, το setup τέτοιων αστείων δεν χρειάζεται να ειπωθεί, γιατί υπάρχει στον νου του ακροατή (Dean, 2019).

Σε αυτά τα αστεία, είναι συνηθισμένο να χρησιμοποιούνται στερεότυπα και εκφράσεις κλισέ, που οδηγούν στη διέγερση των υποθέσεων του ακροατή.

Αστείο χωρίς punch: Υπάρχουν αστεία χωρίς punch. Είναι τα αστεία που δεν χρειάζεται να ειπωθεί κάτι ως punch, καθώς αυτό εννοείται από τα προηγούμενα συμφραζόμενα. Ο κωμικός δηλαδή, στήνει έτσι το setup, ώστε το punch να δημιουργείται στον νου του ακροατή, ως προφανές (Dean, 2019).

Roll: Μετά το punch δεν είναι απαραίτητο να ξεκινήσει νέο setup. Μπορεί να ακολουθήσει ένα δεύτερο ή και περισσότερα punch. Όλα τα punch αυτά, θα στηρίζονται στο ίδιο αρχικό setup ή θα χρησιμοποιούν το προηγούμενο punch ως setup. Μία ομάδα αστείων με ένα setup ακολουθούμενο από πολλά punch, λέγεται roll (Rosenfield, 2018). Με τα roll πετυχαίνονται απανωτά γέλια, το ένα μετά το άλλο. Τα punch που ακολουθούν συνίσταται να είναι κλιμακωτά, δηλαδή να προκαλούν όλο και δυνατότερα γέλια. Με τα roll επίσης, ο κωμικός βελτιώνει κατά πολύ το LPM, αφού λιγοστεύουν τα setup μέσα στην παράσταση, και προκαλεί δυνατότερα γέλια. Ας μην ξεχνάμε ότι το setup είναι πολύ μεγαλύτερο σε χρόνο από το punch, το οποίο πολλές φορές δίνεται σε μία μόνο μικρή πρόταση ή λέξη.

Οπτικό αστείο (Sigh gag): Συχνά, ένα οπτικό punch αποδίδει καλύτερα και πιο παραστατικά από ένα λεκτικό (Dean, 2019). Δίνεται με μια κίνηση, έναν μορφασμό, μια αναπαράσταση. Υπάρχουν και αστεία που δίνονται παραστατικά εξ' ολοκλήρου. Εδώ παίζει σημαντικό ρόλο το act-out του κωμικού, δηλαδή το παίξιμό του, η αναπαράστασή του.

1.5.1.4 Άλλες τεχνικές στην κατασκευή του αστείου

Στις προηγούμενες ενότητες, ειπώθηκε ότι το αστείο έχει δύο μέρη (setup+punch), περιέχει συναίσθημα (attitude), θέμα (topic), έκπληξη και τρόπο παρουσίασης (delivery, act-out). Αναφέρθηκε η τεχνική reveal, η τεχνική τού να τοποθετείται η λέξη που πυροδοτεί το γέλιο, η punchword, όσο το δυνατόν στο τέλος του punchline. Επίσης, αναφέρθηκε η μέθοδος «από γενικό σε συγκεκριμένο»: το setup πρέπει να ξεκινάει γενικά, ώστε να ταυτίζεται ο ακροατής και να μπορούν να δοθούν πολλαπλές ερμηνείες στα λεγόμενα, και κατόπιν να γίνεται πιο συγκεκριμένο. Είδαμε και τις

παραλλαγές τις διμερούς φόρμας του αστείου: αστείο χωρίς setup, αστείο χωρίς punch, roll με χρήση πολλαπλών punch, οπτικό αστείο (sight gag). Παρακάτω θα αναλυθούν και άλλες τεχνικές, μέθοδοι και πρακτικές, που εφαρμόζουν οι stand-up κωμικοί στην κατασκευή των αστείων.

Emotional tag: Καθώς το αστείο τελειώνει και το κοινό γελάει, αποδίδεται καλύτερα το αστείο, αν τοποθετηθεί εκείνη τη στιγμή κάτι ως ετικέτα-κατακλείδα: μια πολύ σύντομη φράση, ως διαπίστωση, ένας μικρός σχολιασμός που συμφωνεί ή ακυρώνει όσα ειπώθηκαν στο αστείο, ένα βλέμμα, μια έκφραση του προσώπου, μια κίνηση, μια σκέψη που δήθεν εξωτερικεύεται, οτιδήποτε. Αυτή η ετικέτα-κατακλείδα ονομάζεται emotional tag ή tag. Σκοπός της είναι να ενισχύσει το attitude του punch, δίνοντάς του διάρκεια αναπαράστασης. Κάποιες φορές, το emotional tag είναι που προκαλεί το γέλιο (Carter, 1989). Ο Jimmy Carr εφαρμόζει αυτή την τεχνική σχεδόν σε κάθε του αστείο, χρησιμοποιώντας το βλέμμα και τις εκφράσεις του προσώπου του. Η έννοια tag χρησιμοποιείται από τους κωμικούς και με άλλους τρόπους, για παράδειγμα, tag ή tagline ονομάζεται και το κάθε punch, εκτός του πρώτου, στο roll. Η tag ονομάζεται και το act-out των αστείων. Εδώ θα χρησιμοποιείται με τον τρόπο που περιγράφηκε αρχικά.

Σύγκριση (Mix): Η σύγκριση χρησιμοποιείται σε κάθε μορφή κωμωδίας. Κατά τη σύγκριση, ο κωμικός συνδέει δύο μη σχετικά μεταξύ τους πράγματα. Ο λόγος και ο τρόπος που ο κωμικός τα συνδέει, προκαλεί έκπληξη στον ακροατή με αποτέλεσμα να προκληθεί γέλιο. Τα δύο συγκρινόμενα μπορεί να είναι οτιδήποτε. Συχνά, όσο πιο διαφορετικά είναι μεταξύ τους, τόσο πιο μεγάλη η έκπληξη που προκαλείται. Αν η σύγκριση είναι συνηθισμένη και αναμενόμενη, δεν θα προκαλέσει γέλιο (Carter, 2001). Ο Kevin James στην παράστασή του για το Netflix *Never Don't Give Up* (2018), συγκρίνει την κολονοσκόπηση με τα ατομικά σπορ, και το έντερό του με μοντέλο αφίσας, με τον πόλεμο και την βραχνή φωνή κάποιου τραγουδιστή.

Μέθοδος των τριών: Υπάρχει κάτι συναισθηματικό στον ρυθμό του τρία. Κάτι ανάλαφρο, μια ομαλότητα, μια ροή, μια μουσικότητα. Αυτό οδηγεί πολλούς συγγραφείς, συνθέτες και ομιλητές, να χρησιμοποιούνε τριάδες. Ας σκεφτούμε τα μουσικά κομμάτια γραμμένα σε μέτρο των τριών (τρία τέταρτα, εννιά όγδοα κ.λπ.), π.χ. τα βαλς ή τα μπλουζ. Ή τα τρία σημεία (bullets) που χρησιμοποιούνε στις

παρουσιάσεις τους κάποιοι ομιλητές. Τριάδες χρησιμοποιούνε ιδιαίτερα οι κωμικοί συγγραφείς, καθώς εύκολα μπορεί να αποδοθεί σε αυτές το κωμικό στοιχείο. Ο Δημήτρης Ψαθάς, στο *Η Θέμις έχει κέφια* (Ψαθάς, 1969), ξεκινάει το ευθυμογράφημα *Το ξύλο του παραδείσου*, ως εξής: «*Στρομπουλή, δροσερή, ροδαλή. Χέρια έξω, μπράτσα έξω, πόδια έξω.*» Διαβάζοντας φωναχτά το παράδειγμα, θα διαπιστώσουμε ότι όντως ακούγεται εύθυμο, ανάλαφρο, ρυθμικό. Αν οι λέξεις ήταν δύο ή τέσσερις, θα έχαναν αυτή την εύθυμη μουσικότητά τους. Οι Μιχάλης Μαθιουδάκης και Ηλίας Φουντούλης χρησιμοποιούν αυτήν τη μουσικότητα στις stand-up παραστάσεις τους.

Η μέθοδος των τριών είναι η μικρότερη μορφή κωμικής ακολουθίας. Αν προσθέσουμε και το στοιχείο της έκπληξης με ένα twist, θα γίνει ακόμη πιο κωμικό. Ο Lemony Snicket, συγγραφέας της παιδικής σειράς βιβλίων *Μια σειρά από ατυχή γεγονότα*, στην αρχική αφιέρωση της *Κακής Αρχής* (Snicket, 2017), αναφέρει: «*Στην Μπεατρίς. Αγαπημένη, λατρεμένη, πεθαμένη.*» Η μέθοδος των τριών δηλαδή, είναι ο πιο σύντομος και απλός τρόπος να δημιουργηθεί αστείο με setup και punch (Shatz & Helitzer, 2016). Τα δύο πρώτα στοιχεία αποτελούν το setup, δημιουργούνε μια ακολουθία, άρα την προσδοκία του ακροατή ότι θα ακολουθήσει κάτι παρόμοιο. Το τρίτο στοιχείο αποτελεί το punch, όπου δίνεται ή έκπληξη με κάτι μη αναμενόμενο. Αστεία σε μορφή τριάδας, θα μπορούσαν να έχουν τις εξής φόρμες (Carter, 1989):

- Θετικό, θετικό, αρνητικό
- Μεγάλο, μεγάλο, μικρό
- Προφανές, προφανές, ασυνήθιστο, κ.ο.κ.

Οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία: Μια ενδιαφέρουσα και κωμική ιστορία που λέγεται στην παρέα, μπορεί να αποδειχτεί αδιάφορη σε μια stand-up παράσταση. Η ιστορία επίσης, συγκριτικά με τα σύντομα αστεία, δεσμεύει παραπάνω χρόνο παράστασης. Οπότε, ο κωμικός, για να τη χρησιμοποιήσει αποδοτικά, τη μετατρέπει σε κείμενο stand-up: την οργανώνει σε αστεία της μορφής setup + punch. Έτσι, δεν προκαλεί το γέλιο του κοινού μόνο στο τέλος της ιστορίας, αλλά και καθ' όλη τη διάρκειά της (Rosenfield, 2018). Ο Trevor Noah εφαρμόζει επανειλημμένα αυτή την τεχνική στις ιστορίες των παραστάσεών του. Ομοίως και ο Hasan Minhaj, στην *Homecoming King*, καθώς διηγείται μία μεγάλη ιστορία, την ιστορία της ζωής του, από την αρχή της παράστασης ως το τέλος της.

Οργάνωση ενός stand-up sketch σε αστεία: Το sketch, όπως εξάλλου και η ιστορία, πρέπει να κλιμακώνεται και να τελειώνει με κάποιο νόημα. Εφαρμόζοντας παρόμοια τεχνική σε ένα stand-up sketch, ο κωμικός προκαλεί το γέλιο του κοινού καθ' όλη τη διάρκεια του sketch, και όχι μόνο στο τέλος του (Rosenfield, 2018). Εφαρμόζεται δηλαδή και εδώ η μορφή setup + punch. Το punch στα sketch βασίζεται πολύ στο act-out του κωμικού, στον τρόπο δηλαδή μίμησης των χαρακτήρων των αστείων.

Οικονομία λέξεων και πληροφοριών: Οι πολλές πληροφορίες και οι άσκοπες λέξεις επιβαρύνουν το αστείο και αφαιρούνε από τον χρόνο παράστασης, μειώνοντας το LPM. Όπως έχει ήδη ειπωθεί, το αστείο πρέπει να είναι σύντομο, απλό και περιεκτικό, να υπάρχουν μόνο οι απαραίτητες πληροφορίες που θα οδηγήσουν άμεσα στη σωστή κατανόηση του περιεχομένου του. Διαφορετικά, κουράζεται ο ακροατής, αποσυντονίζεται και χάνεται η συγκέντρωσή του, με αποτέλεσμα να αποτρέπεται το γέλιο του. Η κατασκευή σύντομων αστείων μοιάζει με συγγραφή κειμένου: πρώτα γράφεται το κείμενο, κατόπιν γίνεται προσπάθεια σύμπτυξής του, προς βελτίωσή του. (Rosenfield, 2018). Αστεία με πολύ καλή εκμετάλλευση της οικονομίας λέξεων και πληροφοριών, είναι τα one-liner αστεία. Πρόκειται για πολύ σύντομα αστεία έκτασης μίας ή δύο προτάσεων. Σχεδόν όλα τα one-liner αστεία εμπεριέχουν έντονα το στοιχείο της έκπληξης, με reveal της punchword.

Act-out: Ο γνωστός λογοτεχνικός κανόνας «show, don't tell» («μίμηση αντί διήγηση») μπορεί να εφαρμοστεί και στην κωμωδία stand-up. Στη λογοτεχνία σημαίνει ότι, αντί να πεις κάτι άμεσα, καλύτερα να το δείξεις έμμεσα (από περιγραφές, λεπτομέρειες, πράξεις, διαλόγους κ.λπ.). Όπως ο Anton Chekhov είπε: «Μην μου πεις ότι το φεγγάρι λάμπει, δείξε μου τη λάμψη του φωτός στο σπασμένο γυαλί». Ομοίως στην κωμωδία stand-up, ο κωμικός, σύμφωνα βέβαια με το ύφος που προτιμά και του ταιριάζει, αντικαθιστά πολλά από τα λεγόμενά του με act-out (κάνει κινήσεις και εκφράσεις, παράγει ήχους, τοποθετεί διαλόγους και χαρακτήρες, κάνει μιμήσεις κ.λπ.) (Rosenfield, 2018). Έτσι, δίνεται πιο παραστατικά και άμεσα το μήνυμά του στο κοινό. Αυτός είναι και ένας πρακτικός τρόπος να παραμείνουν τα αστεία σύντομα: αντί για λέξεις, επιλέγονται αναπαραστάσεις.

Συγκεκριμενοποίηση, οικειοποίηση, επικαιροποίηση: Ένας πολύ απλός τρόπος να εγερθεί το ενδιαφέρον του ακροατή, είναι να γίνουν τα στοιχεία του περιεχομένου

του αστείου (χαρακτήρες, γεγονότα, τοποθεσίες κ.λπ.) συγκεκριμένα και οικεία. Είναι στη φύση του ανθρώπου να νοιάζεται για το οικείο και κοντινό του, και να αδιαφορεί για το ξένο και μακρινό. Κάτι π.χ. που συμβαίνει σε κάποιον γνωστό του, τον αφορά, όχι όμως και κάτι που συμβαίνει σε κάποιον άγνωστό του στην άλλη άκρη της γης. Για τον σκοπό αυτό, οι stand-up κωμικοί εισάγουν συγκεκριμένους και οικείους χαρακτήρες, γεγονότα και τοποθεσίες στα αστεία τους. Π.χ. ένα αστείο για κάποιον τυχαίο άνθρωπο, μετατρέπεται σε αστείο για τον ίδιο τον κωμικό ή για έναν κοντινό συγγενή του ή για ένα δημόσιο πρόσωπο. Ή π.χ. ένα αστείο που λαμβάνει χώρα σε μια τυχαία τοποθεσία, γίνεται αστείο σε μια τοποθεσία γνωστή στο κοινό. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους που οι κωμικοί μιλούν τόσο συχνά για τον εαυτό τους, ή κάποιον συγγενή ή φίλο τους. Η τεχνική της συγκεκριμενοποίησης και οικειοποίησης (Dean, 2019), λοιπόν, εγείρει το ενδιαφέρον του κοινού και προσθέτει αληθοφάνεια στο αστείο.

Η επικαιροποίηση (Dean, 2019) επίσης, βελτιώνει τα αστεία. Το κοινό θα ενδιαφερθεί περισσότερο για κάτι που έγινε πρόσφατα, παρά για κάτι παλιό. Το νέο, το φρέσκο, έχει μεγαλύτερη απήχηση. Και αυτό κάνει ο stand-up κωμικός, ανανεώνει τα αστεία του, φέρνοντάς τα στο παρόν. Για παράδειγμα, μια ιστορία που έγινε στο παρελθόν, την τοποθετεί στο παρόν. Πολύ συχνά, ο κωμικός χρησιμοποιεί ενεστώτα χρόνο (και όχι αόριστο) στα αστεία του.

Segue: Ενώνοντας τα αστεία της παράστασης μεταξύ τους, κυρίως αυτών με διαφορετικό θέμα περιεχομένου, οι stand-up κωμικοί, άλλοτε χρησιμοποιούν segue (λεκτικές συνδέσεις), και άλλοτε περνάνε από το ένα αστείο στο άλλο απότομα. Συνήθως, χρησιμοποιείται ή ο ένας τρόπος ή ο άλλος. Οι λεκτικές αυτές συνδέσεις έχουν τη μορφή: «Και μιλώντας για...», «Αυτό μου θυμίζει...», «Αλλάζοντας θέμα...» κ.λπ. Είναι κατανοητό ότι, χρησιμοποιώντας τες, ο κωμικός προσθέτει επιπλέον λέξεις στο κείμενό του. Από κάποιους κωμικούς, τα segue θεωρούνται απαραίτητα, για να έχει το κείμενο μια νοητή πορεία. Από κάποιους άλλους θεωρούνται περιττά, παρωχημένα, ότι αφαιρούν χρόνο παράστασης, ότι αποσυντονίζουν τον ακροατή, παρά τον βοηθάνε να κατανοήσει το περιεχόμενο των αστείων, και ότι οδηγούν σε χρήση εκφράσεων κλισέ (Carter, 2001· Dean, 2019). Ένας τρόπος αποφυγής του segue, είναι η αντικατάστασή του με μεγάλη παύση ή με μια δημογραφική ερώτηση στο κοινό. Ένας άλλος τρόπος, είναι η χρήση segue-αστείου, να αποτελεί το ίδιο το segue αστείο της παράστασης. Υπάρχουν φορές, που

η απότομη και απροειδοποίητη εναλλαγή αστείων, δηλαδή η μη χρήση segue, προκαλεί κωμική έκπληξη στον ακροατή.

Λογοπαίγνια (Wordplay, pun): Τα λογοπαίγνια, και κάθε μορφή κωμωδίας που βασίζεται σε παιχνιδίσματα της γλώσσας, χρησιμοποιούνται από τους κωμικούς κάθε είδους. Εσφαλμένες ερμηνείες λέξεων, επινόηση λέξεων, απόδοση διπλών εννοιών, χρήση ηχητικών ομοιοτήτων, αναγραμματισμοί, αντιστροφή συλλαβών και αντικατάσταση λέξεων με άλλες, είναι μερικά από τα παιχνιδίσματα που χρησιμοποιούνται. Παραθέτονται κάποια παραδείγματα:

Άγνωστος: «*Το πρόβλημα με τους κλεπτομανείς είναι ότι παίρνουν τα πράγματα κυριολεκτικά*».

Αριστοτέλης Ρήγας (Ρήγας, 2019): «*Συνειδητοποίησα ότι δεν γνωρίζω τη γλώσσα των νέων. Δεν είναι yolo απίθανο*».

Χρύσα Κατσαρίνη (Κατσαρίνη, 2019): «*Βγήκα με έναν τύπο που ήτανε μπάτσος. Δεν το ήξερα. Το έμαθα στην πορεία*».

Για κάποιους stand-up κωμικούς, όταν τα λογοπαίγνια χρησιμοποιούνται επανειλημμένα και αραδιάζονται απανωτά, το ένα μετά το άλλο, με την μορφή «Και τώρα θα σας πω κάποια λογοπαίγνια», θεωρούνται παρωχημένα και ότι φθηναίνουν την ποιότητα της παράστασης. Οι λιγότερο πεπειραμένοι κωμικοί τείνουν να τα χρησιμοποιούν με αυτό τον τρόπο. Είναι περισσότερο θεμιτά όταν χρησιμοποιούνται με φειδώ, διασκορπισμένα στο κείμενο της παράστασης και όχι όλα μαζί. Ειδικά, ένα πολύ έξυπνο λογοπαίγνιο, που τοποθετείται στο κείμενο ενδιάμεσα σε διαφορετικής μορφής αστεία, μπορεί να εκπλήξει έντονα το κοινό, προκαλώντας το γέλιο του.

Callback: Η αναφορά σε ένα αστείο που ειπώθηκε και προηγουμένως στην παράσταση λέγεται callback (Carter, 2001). Το αστείο μπορεί να επαναλαμβάνεται ακριβώς ή παραλλαγμένο, ή μέρος του, συνήθως επανάληψη του punch ή της punchword. Πολύ συχνά επαναλαμβάνεται πάνω από μία φορά στην παράσταση. Ο Ηλίας Φουντούλης στην παράσταση *Φτάσαμε λοιπόν σε αυτό το σημείο* (2020) κάνει callback την φωνή ενός ακροατή που ενοχλεί (heckler). Το callback άλλοτε προκύπτει τυχαία, καθώς γράφει ένα αστείο ο κωμικός, θυμάται ένα σχετικό αστείο που έγραψε προηγουμένως. Και άλλοτε, ο κωμικός ανατρέχει στο έτοιμο κείμενό του, αναζητώντας αστεία που είναι κατάλληλα για callback.

Από το καλό στο κακό και από το κακό στο χειρότερο: Προκειμένου να προκληθεί έκπληξη, το setup με το punch μπορούν να δημιουργήσουν μία εκ διαμέτρου αντίθεση ή έστω αντίθεση κατά έναν βαθμό. Αν στο setup λέγεται κάτι θετικό για το θέμα, στο punch μπορεί να ειπωθεί κάτι αρνητικό. Ή αν στο setup λέγεται κάτι αρνητικό για το θέμα, στο punch μπορεί να ειπωθεί κάτι χειρότερο. Δηλαδή, το αστείο κινείται από το καλό στο κακό και από το κακό στο χειρότερο. Συνήθως, αυτή η τεχνική δουλεύεται από τον stand-up κωμικό ανάποδα. Κατασκευάζει πρώτα το punch, δίνοντας την πραγματική άποψή του για το θέμα του αστείου, και κατόπιν κατασκευάζει το setup, δίνοντας την αντίθετη άποψη (Dean, 2019).

1.5.2 Η τοποθέτηση των αστείων στο κείμενο

Η τοποθέτηση των αστείων στο κείμενο της παράστασης είναι σημαντική. Ποια θα ειπωθούν στην αρχή και ποια στο τελείωμα, πού θα τοποθετηθούν τα καλύτερα (A material) και πού τα νέα αστεία, ποια θα είναι η διαδοχή των θεμάτων, όλα παίζουν τον ρόλο τους στην απόδοση της παράστασης.

Αρχή της παράστασης: Η αρχή και το τέλος της παράστασης είναι οι πιο σημαντικές στιγμές της. Στην αρχή ενός βιβλίου, μιας ομιλίας ή παρουσίασης, οι πρώτες λέξεις και προτάσεις είναι που ελκύουν άμεσα τον αποδέκτη και τον προκαλούν να συνεχίσει παρακάτω. Ομοίως, στην κωμωδία stand-up, οι πρώτες ατάκες, τα πρώτα αστεία, είναι καθοριστικά. Στα πρώτα δευτερόλεπτα της παράστασης είναι που αποφασίζει ο ακροατής αν του αρέσει ή όχι ο κωμικός (Carter, 2001). Ιδιαίτερα, αν ο κωμικός είναι νέος, άρα όχι γνωστός. Όσο το δυνατόν πιο γρήγορα ο κωμικός κάνει το κοινό να γελάσει, τόσο το καλύτερο. Έτσι, το κοινό παίρνει το μήνυμα ότι θα περάσει καλά, ότι θα γελάσει και στο υπόλοιπο της παράστασης.

Οι περισσότεροι stand-up κωμικοί, μόλις ανεβούν στη σκηνή, χαιρετούν κι ευχαριστούν με ειλικρινή τρόπο το κοινό, μεταδίδοντας έτσι μια θετική κι ευχάριστη διάθεση. Κάποιοι προτιμούν να προσπερνάνε αυτές τις τυπικότητες και ξεκινούν κατευθείαν με το πρώτο τους αστείο. Ή μετατρέπουν τον χαιρετισμό τους σε αστείο, όπως ο Ricky Gervais στην παράστασή του για το Netflix *Humanity* (2018), που μόλις ανεβαίνει στη σκηνή, χαιρετάει και ευχαριστεί το ενθουσιώδες κοινό, και μετά τους λέει με μια βρισιά να κάνουν ησυχία.

Το πρώτο αστείο της παράστασης ονομάζεται opening line. Στο opening line μπορεί ο κωμικός να σχολιάσει οτιδήποτε, όπως και σε όλα τα αστεία της παράστασης. Ωστόσο, όπως έχει ειπωθεί στην ενότητα της θεματολογίας, συνιστάται να αποφεύγονται θέματα βαθεία, δύσκολα ή πολύ έντονα, θέματα που πιθανόν να φέρουν αντιδράσεις, κατά την αρχή της παράστασης. Προτιμούνται τα πιο ελαφρά κι ευχάριστα. Προτιμάται το opening line να είναι ένα αστείο για κάποιο εμφανές χαρακτηριστικό του κωμικού (π.χ. την εμφάνισή του), ένα αστείο για τον χώρο της παράστασης ή το κλίμα που επικρατεί, ένας σχολιασμός για κάποιο πρόσφατο γεγονός της επικαιρότητας. Άλλοτε, το opening line χρησιμοποιείται ως εισαγωγικό, για να δείξει την προσωπικότητα του κωμικού και το είδος της κωμωδίας που θα ακολουθήσει. Το opening line του Gabriel “Fluffy” Iglesias στην παράστασή του για το Netflix *One Show Fits All* (2019), είναι ένα πολύ σύντομο, αυτοσαρκαστικό αστείο για το βάρος του. Από την άλλη, ο Louis C.K. στην *Hilarious*, για το Netflix (2010), ξεκινάει το πρώτο bit του σπάζοντας του κανόνες, τολμώντας να μιλήσει για τον θάνατο και τον Χίτλερ. Συνήθως, ένα δυνατό ή τολμηρό αστείο ως opening line, ταιριάζει σε μεγαλύτερο κοινό. Απεναντίας, σε πολύ μικρό κοινό, ένας αυτοσχεδιασμός σε μορφή συζήτησης ή ένα προσχεδιασμένο crowd work (συνομιλία με το κοινό), πολλές φορές αποδεικνύεται καλύτερο. Οι έμπειροι κωμικοί χρησιμοποιούν αυτή την ευελιξία στις παραστάσεις τους. Ωστόσο, ο αυτοσχεδιασμός στο opening line είναι ριψοκίνδυνος, ακριβώς γιατί η αρχή είναι πολύ σημαντική και είναι η πιο ακατάλληλη ώρα για μη επιτυχημένα αστεία. Η επιτυχία αυτοσχεδιαζόμενων αστείων προϋποθέτει μεγάλη εμπειρία από μέρος του κωμικού.

Μέση και τέλος της παράστασης: Εξίσου σημαντική με την αρχή της παράστασης, είναι το τέλος της. Αντίστοιχα με το opening line, το τελικό αστείο λέγεται closing line. Πολλοί stand-up κωμικοί ξεκινούν την παράσταση με ένα-δύο από τα καλύτερα αστεία ή bit (ομάδες αστείων ιδίου θέματος) τους, αλλά κρατούνε το καλύτερο για το τέλος της παράστασης. Έτσι, ξεκινούν και αποχωρούν με τις καλύτερες εντυπώσεις, ανάμεσα σε δυνατά γέλια. Ακολουθώντας την ίδια λογική, τοποθετούν τα πιο αδύναμα αστεία (B material) ή bit τους στο μέσον της παράστασης. Δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί αυτό, διότι μπορεί η επιθυμητή σειρά τοποθέτησης των θεμάτων της παράστασης, να μην συμπίπτει με την επιθυμητή σειρά ποιότητας των αστείων. Κάποιοι άλλοι κωμικοί εφαρμόζουν κλιμάκωση στην ποιότητα των αστείων κατά τη διάρκεια της παράστασης. Δηλαδή, όσο προχωράει η παράσταση, τα αστεία

βελτιώνονται, ώστε να έλκουν συνεχώς τον ακροατή. Όποια τακτική και να εφαρμοστεί, το τέλος πρέπει να είναι πολύ δυναμικό, ίσως το δυναμικότερο όλης της παράστασης. Για αυτό τον σκοπό, αν ένα αστείο προς το τέλος της παράστασης προκαλέσει πολύ γέλιο, ο κωμικός μπορεί να σταματήσει εκεί την παράσταση και να αποχωρήσει, αφαιρώντας τα υπόλοιπα προγραμματισμένα αστεία, που πιθανόν να αποδειχτούν λιγότερο αποδοτικά. Όπως έχει αναφερθεί στην ενότητα της θεματολογίας, τα σεξουαλικού περιεχομένου αστεία, συχνά τοποθετούνται προς το τέλος της παράστασης, γιατί τείνουν να προκαλέσουν εντονότερη αντίδραση στο κοινό. Αστεία με θέματα σεξουαλικά, δύσκολα, ταμπού, αστεία που έχουν ρίσκο ή που πιθανόν να φέρουν αρνητικές αντιδράσεις, λειτουργούν καλύτερα, αφού πρώτα ο κωμικός έχει ήδη χτίσει επαφή με το κοινό. Ο Γιώργος Χατζηπαύλου κλείνει τις παραστάσεις του (*Ακόμα πιο δύσκολα τα πράγματα* (2020) και *Σχεδόν σαράντα* (2020)), με διδακτικές παροτρύνσεις. Ο Μιχάλης Μαθιουδάκης στην παράσταση *Στα πλάγια* (2019), χρησιμοποιεί για closing line ένα ανάλαφρο callback, ομοίως και ο Ηλίας Φουντούλης, στην παράσταση *Όστε φτάσαμε λοιπόν σε αυτό το σημείο* (2020). Ο Deon Cole τελειώνει δυναμικά την παράστασή του για το Netflix *Cole Hearted* (2019) με insult comedy, με ένα bit για χοντρές γυναίκες.

Τοποθέτηση νέου υλικού: Πολλοί κωμικοί δοκιμάζουν το νέο τους υλικό, δηλαδή τα νέα τους αστεία, τοποθετώντας τα στη μέση της παράστασης και όχι στην αρχή ή στο τέλος της, που είναι πιο σημαντικές. Αυτό τους παρέχει την ασφάλεια τού να τα δοκιμάζουν ανώδυνα. Μια τεχνική που ακολουθείται είναι η εξής: τα νέα αστεία τοποθετούνται μεταξύ των δοκιμασμένων καλών αστείων, όχι όλα μαζί, αλλά εναλλάξ (παλιό καλό αστείο, νέο αστείο, παλιό καλό αστείο, νέο αστείο κ.ο.κ.) (Carter, 2001). Έτσι, τα νέα αστεία, εκτός τού ότι παίρνουν ενέργεια από τα παλιά καλά αστεία, αν αποτύχουν, αυτό δεν γίνεται αντιληπτό, καθώς ακολουθεί ένα ακόμη καλό αστείο. Κάποιοι κωμικοί δεν ρισκάρουν την επιτυχία των νέων αστείων ποτέ. Πριν τα ενσωματώσουν στο κείμενο της παράστασης, τα δοκιμάζουν σε open mic ή άλλες μικρές, λιγότερο επίσημες παραστάσεις. Πολύ σπάνια μία παράσταση αποτελείται εξ' ολοκλήρου από νέα αστεία.

Αλληλεπίδραση αστείων: Όταν ένα αστείο επιτυχημένο σταματάει πλέον να αποδίδει, ο κωμικός αρχίζει να αναρωτιέται το γιατί. Ένας από τους πιο πιθανούς λόγους που μπορεί να έγινε αυτό, είναι ότι, κατά την προσπάθεια επεξεργασίας και βελτίωσης

του κειμένου του, το τοποθέτησε σε μέρος όπου η σύνδεση και αλληλεπίδραση με τα άλλα αστεία δεν λειτουργεί. Μπορεί, για παράδειγμα, να το τοποθέτησε ανάμεσα σε καλύτερα από αυτό αστεία, έτσι ώστε αυτό να έχασε τη δυναμική του. Ή μπορεί το attitude του αστείου, σε αλληλεπίδραση με τα attitude των γειτονικών αστείων, να αποπροσανατολίζουν τον ακροατή. Η θέση του αστείου, ανάμεσα στα άλλα, είναι αρκετά σημαντική. Φυσικά, η μη απόδοση του αστείου μπορεί να οφείλεται και σε άλλους λόγους. Υπάρχει η πιθανότητα, ο κωμικός, λόγω συνήθειας, να σταμάτησε να το αναπαριστά ή να προσδίδει attitude στο αστείο, με αποτέλεσμα αυτό να χάσει τη μεταδοτικότητά του. Ή ίσως το αστείο να μην είναι κατάλληλο για τους χώρους, μέρη και ακροατήρια που εμφανίζεται πλέον ο κωμικός.

1.6 Ο stand-up κωμικός επί σκηνής

Δεν μπορούμε εύκολα να διαχωρίσουμε το κείμενο από την παρουσίασή του. Το κείμενο γράφεται για να αποδίδεται προφορικά και παραστατικά. Στις επόμενες ενότητες λοιπόν, θα αναλυθούν οι τρόποι που ακολουθούν οι κωμικοί για να αποδώσουν τα αστεία τους.

1.6.1 Σύνδεση με το κοινό

Οι κωμικοί συμφωνούν ότι το πιο σημαντικό στοιχείο στην κωμωδία stand-up είναι η επικοινωνία με το κοινό, η σύνδεση μαζί του (Carter, 2001). Αν αυτή χαθεί, το κοινό δεν θα γελάσει. Η κωμωδία stand-up είναι μία μορφή διαλόγου. Μπορεί να δίνει την εντύπωση μονολόγου, αλλά στην πραγματικότητα είναι συζήτηση μεταξύ κωμικού και κοινού (Brodie, 2014· Φισφής, 2018). Η διαφορά με τον θεατρικό μονόλογο είναι ότι εδώ δεν υφίσταται ο τέταρτος τοίχος, ο νοητός τοίχος ανάμεσα στον ηθοποιό και το κοινό. Ο κωμικός δεν μπορεί να υποκριθεί ότι το κοινό δεν υπάρχει. Αντίθετα, βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία μαζί του. Ο κωμικός απευθύνει στο κοινό τα αστεία του και αυτό με τη σειρά του ανταποκρίνεται με το γέλιο του ή τη σιωπή του. Δεν είναι τυχαίο ότι κάθε παράσταση αποδίδει διαφορετικά, διότι διαφορετικά ανταποκρίνεται το κάθε κοινό. Αυτή η σύνδεση λοιπόν, κωμικού με κοινό, είναι το πιο σημαντικό στοιχείο στην stand-up παράσταση. Ο κωμικός, επάνω στη σκηνή, λέει με τέτοιο τρόπο τα αστεία, ώστε να δίνει την εντύπωση της άμεσης απεύθυνσης στο κοινό, επιδιώκει οπτική επαφή μαζί του, ευχαριστεί και ανταποδίδει τις αντιδράσεις του, άλλοτε απευθύνεται σε κάποιον συγκεκριμένο ακροατή ή ομάδα ακροατών.

Δείχνει με κάθε τρόπο στους ακροατές ότι γίνονται αντιληπτοί, επιδιώκοντας να κρατήσει μια διαρκή σύνδεση μαζί τους. Κυρίως, για να το πετύχει αυτό, ο stand-up κωμικός πρέπει να διασκεδάζει ο ίδιος, να δείχνει ότι είναι παρόν και ότι το απολαμβάνει. Αυτή η αίσθηση μεταφέρεται στο κοινό. Αν ο κωμικός εστιάζει στο να φανεί αστείος, παρά να επικοινωνεί με το κοινό, αν η ενέργειά του είναι χαμηλή ή το delivery του μηχανικό, η σύνδεση με το κοινό χάνεται.

1.6.2 Delivery

Ένα punchline, διαβάζοντάς το απλώς, μπορεί να μην μας φανεί πολύ κωμικό, ωστόσο, όταν το παρουσιάσει ο stand-up κωμικός, το κοινό να γελάσει. Το ίδιο αστείο, ένας καλός κωμικός μπορεί να το απογειώσει, ενώ κάποιος αρχάριος να το οδηγήσει σε αποτυχία. Από αυτά, συμπεραίνουμε πόσο σημαντικός είναι ο τρόπος απόδοσης του αστείου, το delivery. Μία λέξη του κειμένου είναι συχνά η διαφορά από την σιωπή στο δυνατό γέλιο· ομοίως και ένας τονισμός λέξης ή μία παύση.

Είναι γνωστή η σημαντικότητα της μη λεκτικής επικοινωνίας. Στην ανταλλαγή μηνυμάτων κατά την ανθρώπινη επικοινωνία, το ποσοστό της φωνητικής (τόνος της φωνής, διακυμάνσεις του και άλλοι ήχοι) και της μη λεκτικής (γλώσσα του σώματος, εικόνα) πληροφορίας, είναι μεγαλύτερο από εκείνο των λέξεων. Οι λέξεις δηλαδή, καταλαμβάνουν το μικρότερο ποσοστό στην αποτύπωση του μηνύματος (Pease & Pease, 2004). Συνεπώς από τα παραπάνω, γίνεται κατανοητό ότι, ο stand-up κωμικός δεν πρέπει μόνο να γνωρίζει πώς να γράφει ένα αστείο, αλλά και πώς να το παρουσιάζει. Για αυτό λέγεται ότι είναι ταυτόχρονα συγγραφέας, σκηνοθέτης και ηθοποιός.

Εδώ, να διευκρινιστεί πάλι η διαφορά των δύο εννοιών, delivery και act-out. Delivery είναι ο τρόπος απόδοσης των αστείων από τον κωμικό και εξαρτάται κυρίως από τις τέσσερις έννοιες που θα αναλυθούν παρακάτω: ρυθμός, χρονισμός, έμφαση, παύσεις (Rosenfield, 2018). Act-out είναι η αναπαράσταση, η υπόκριση, η μίμηση ενός στοιχείου του αστείου (π.χ. η μίμηση ενός χαρακτήρα με κινήσεις, εκφράσεις, ήχους, τόνο φωνής κ.λπ.). Ενώ το delivery είναι παρόν σε κάθε αστείο (είτε γίνεται πετυχημένα, είτε όχι), το act-out δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει (Roye, n.d.).

Ρυθμός (Pacing): Λέγοντας ρυθμό του delivery, εννοείται η συνολική ταχύτητα μετάδοσης του stand-up κωμικού, πιο απλά, η ταχύτητα ομιλίας του. Μία άποψη

υποστηρίζει ότι ο ρυθμός πρέπει να είναι αργός (Rosenfield, 2018). Το αργό είναι συχνά πιο αστείο, αρκεί να μην ελαττώνει την ενέργεια που εκπέμπει ο κωμικός. Επιπλέον, η αργή ομιλία προκαλεί τον ακροατή να δώσει μεγαλύτερη προσοχή, καθώς δηλώνει ότι αυτό που λέγεται είναι σημαντικό και πρέπει να ακουστεί. Όταν ο ρυθμός είναι γρηγορότερος από όσο πρέπει, το ακροατήριο δυσκολεύεται να κατανοήσει τα λεγόμενα. Ίσως έτσι χάσει κάποιες λέξεις ή και αστεία. Ένας γρήγορος ρυθμός δυσκολεύει επίσης τον κωμικό να εφαρμόσει act-out στα αστεία του και να τα εμπλουτίσει με συναίσθημα. Το παραπάνω, βέβαια, είναι μια γενική οδηγία. Υπάρχουν stand-up κωμικοί που τα καταφέρνουν εξαιρετικά καλά με γρήγορο ρυθμό. Σε κάθε περίπτωση, ο ρυθμός έχει να κάνει με το ύφος του κάθε κωμικού. Ο συνεχής, γρήγορος και μονότονος ρυθμός, παρατηρείται συχνά σε νέους και αρχάριους κωμικούς.

Χρονισμός (Timing): Η έννοια χρονισμός αναφέρεται στη χρονική στιγμή που ειπώνονται οι λέξεις και φράσεις του κάθε αστείου. Προσοχή, να μην συγχέεται με τον ρυθμό του delivery, που αναφέρεται στην συνολική ταχύτητα μετάδοσης του κωμικού. Το attitude του αστείου είναι αυτό που καθορίζει κάθε φορά τον χρονισμό του delivery (Rosenfield, 2018), διότι το συναίσθημα σχετίζεται άμεσα με τον χρόνο. Φυσικά, ο χρονισμός είναι μεταβαλλόμενος, αλλάζει ανάλογα τις ανάγκες του αστείου. Ο σωστός χρονισμός έχει, επίσης, μεγάλη απήχηση στην πρόκληση έκπληξης, άρα στην επιτυχία του αστείου.

Έμφαση: Ο τονισμός που δίνει ο κωμικός στις λέξεις-κλειδιά του αστείου, βοηθάει τον ακροατή να δώσει προσοχή στα σημεία που πρέπει, ώστε να κατανοήσει το περιεχόμενο και το ύφος του αστείου. Κάποιες φορές, ο διαφορετικός τονισμός των λέξεων αλλάζει ολόκληρο το νόημα του περιεχομένου. Η punchword, συνήθως, πρέπει να τονίζεται για να αποδώσει (Rosenfield, 2018). Η πολύ καθαρή άρθρωση εξυπακούεται.

Παύσεις (Pausing): Όπως στην ερμηνεία ενός μουσικού κομματιού, οι παύσεις έχουν μεγάλη σημασία, έτσι και στο delivery των αστείων. Το delivery είναι ουσιαστικά μια ερμηνεία. Στη μουσική παρτιτούρα, οι νότες και οι παύσεις σημειώνονται με συγκεκριμένα σημάδια, ανάλογα τη χρονική τους αξία. Στο κείμενο της κωμωδίας

stand-up, οι νότες αντικαθίστανται με λέξεις, οι μουσικές φράσεις με προτάσεις, και οι παύσεις έχουν αντίστοιχα τον ρόλο τους.

Δύο παύσεις είναι απαραίτητες στο delivery. Η πρώτη, είναι η μικρή παύση αμέσως μετά το punch (Rosenfield, 2018). Είναι η παύση που δίνει την ευκαιρία στο ακροατήριο να γελάσει. Έχει ειπωθεί ότι η κωμωδία stand-up είναι ένας διάλογος του κωμικού με το κοινό του. Η μικρή αυτή παύση δίνει τον χρόνο στο κοινό να απαντήσει με το γέλιο του. Αν δεν γίνει παύση, το κοινό απλούστατα δεν θα γελάσει, για να ακούσει τα επόμενα λόγια του κωμικού. Σε γενικές γραμμές, η παύση μετά το punch πρέπει να είναι σύντομη, σαν μία ανάσα. Αν διαρκέσει περισσότερο, υπάρχει το ρίσκο να γίνει αντιληπτή η αποτυχία ενός αστείου, εάν αυτό δεν προκαλέσει γέλιο. Από την σιωπή και αμηχανία που θα ακολουθήσει, θα γίνει φανερό ότι ο κωμικός στόχευε σε γέλια που δεν έλαβε. Αντίθετα, αν η παύση είναι σύντομη, η αποτυχία του αστείου δεν θα γίνει αντιληπτή. Η παύση αυτή, βέβαια, πρέπει να είναι ανάλογη της δυσκολίας κατανόησης του περιεχομένου του αστείου.

Η δεύτερη απαραίτητη παύση, είναι η παύση hold (Rosenfield, 2018). Η μικρή παύση γίνεται πριν γελάσει το κοινό, η παύση hold, αφού αρχίσει να γελάει. Ο κωμικός δεν αρχίζει να μιλάει καθώς γελάει το κοινό, διότι θα το αναγκάσει να διακόψει το γέλιο του. Το γέλιο του κοινού έχει τρεις φάσεις: το ξεκίνημα, την κορύφωση και την ελάττωσή του, μέχρι να σβήσει. Η καλύτερη χρονική στιγμή για να λήξει η παύση hold, δηλαδή, για να ξεκινήσει πάλι να μιλάει ο κωμικός για το επόμενο αστείο του, είναι κατά την τρίτη φάση. Αφού ελαττωθεί αρκετά το γέλιο, αλλά πριν σβήσει τελείως. Αν σβήσει, επικρατεί μικρή ησυχία, μικρή αμηχανία, συνεπώς, πέφτει η ενέργεια και ο ρυθμός μετάδοσης του κωμικού. Κατά την παύση hold, οι κωμικοί συχνά εφαρμόζουν κάποιο emotional tag.

Άλλες παύσεις στο delivery, σε οποιοδήποτε σημείο του αστείου, εξυπηρετούν άλλους σκοπούς, όπως να δημιουργήσουν ένταση, αναμονή, να εκφράζουν συναισθήματα κ.λπ. (Stebbins, 1990), ανάλογα με το ύφος και την ικανότητα του κάθε κωμικού.

1.6.3 Η ψυχολογία του stand-up κωμικού

Η ψυχολογία του stand-up κωμικού επάνω στη σκηνή, είναι παρόμοια με αυτή του ηθοποιού του θεάτρου, του μουσικού σε συναυλία, του τηλεπαρουσιαστή σε εκπομπή, του ομιλητή μπροστά σε κοινό. Η προσπάθεια συγκέντρωσης και η

αίσθηση αγωνίας, για το αν θα γίνουν όλα όπως προγραμματίστηκαν, μήπως τυχόν ξεχάσουν τα λόγια τους ή γίνουν άλλα λάθη, αν μεταδοθούν επαρκώς τα μηνύματα κ.α., είναι κοινά. Κάποιοι stand-up κωμικοί, πριν ανεβούν στη σκηνή, συνηθίζουν να ακολουθούν μια ρουτίνα που τους προετοιμάζει, το λεγόμενο ζέσταμα: κάνουν κινήσεις με το σώμα και τις εκφράσεις του προσώπου τους, δοκιμάζουν τη φωνή τους (ομοίως με τους ηθοποιούς και τους τραγουδιστές). Άλλοι προτιμούν να συγκεντρωθούν με απόλυτη ησυχία, άλλοι να συμμετέχουν ως μέρος του κοινού, παρακολουθώντας τυχόν προηγούμενους κωμικούς, ενώ άλλοι ανεβαίνουν κατευθείαν στη σκηνή, χωρίς κάποια προετοιμασία (Rosenfield, 2018). Αλκοόλ και ναρκωτικές ουσίες δεν βοηθούν τον κωμικό να χαλαρώσει με τον τρόπο που το χρειάζεται. Η φυσιολογική νευρική κατάσταση πριν την παράσταση, είναι θεμιτή, δίνει ένταση κι ενέργεια στον κωμικό. Βαθιές ανάσες, ένα ποτήρι νερό και, κυρίως, θετική σκέψη, είναι αυτά που βοηθούν να αποβληθεί το περιττό άγχος (Carter, 2001· Dean, 2019).

Έχει ήδη ειπωθεί ότι, ο stand-up κωμικός πρέπει να διασκεδάζει ο ίδιος, για να διασκεδάσει το κοινό του. Όπως και να αισθάνεται εκείνη την ώρα, όπως και να πήγε η μέρα του, είναι η ώρα της διασκέδασης (Schwensen, 2005). Αυτή η αίσθηση δεν μπορεί να υποκριθεί, μεταφέρεται αυτομάτως στο κοινό. Ανεβαίνει στη σκηνή με ψυχολογία επιτυχημένου πωλητή: πουλάει κάτι που πιστεύει ότι είναι καλό, ότι αξίζει. Πουλάει τον εαυτό του, την ψυχαγωγία του. Η καλή διάθεση, η αισιοδοξία και η αυτοπεποίθηση είναι απαραίτητα. Το χαμόγελο, ο χαιρετισμός και η ευχαριστία που απευθύνει στο κοινό, μόλις ανέβει στη σκηνή, αποσκοπεί στο να μεταδώσει αυτή τη θετική διάθεση. Εκτός φυσικά, αν επιδιώκει εσκεμμένα κάτι διαφορετικό. Αφού ειπωθεί και το τελευταίο αστείο, ο stand-up κωμικός ευχαριστεί πάλι το κοινό, χαιρετά, υποκλίνεται. Κλισέ εκφράσεις, του τύπου: «Αυτό ήταν», «Τελείωσε», «Αυτός ήταν ο χρόνος μου», που συνηθίζονται από πιο αρχάριους κωμικούς, ακούγονται μη ειλικρινείς και πρέπει να αποφεύγονται. Ομοίως, εκφράσεις και ύφος που μαρτυρά απολογία. Ανεξαρτήτως του πόσο επιτυχημένη ή όχι ήταν η παράσταση, ο κωμικός την ολοκληρώνει με χαιρετισμό ενθουσιασμού και ευχαρίστησης. Έτσι, αποχωρεί αφήνοντας θετικές εντυπώσεις, ακόμη κι αν η παράσταση ήταν απογοητευτική (Rosenfield, 2018).

1.6.4 Ο stand-up κωμικός σε δύσκολες καταστάσεις

Αποδοκιμασία αστείων: Έχει ειπωθεί ότι ο stand-up κωμικός πρέπει να γίνεται συμπαθής για να προκαλεί γέλιο. Ωστόσο, ένα αστείο, κάποιες φορές, μπορεί να φέρει αντιδράσεις και να στρέψει το κοινό εναντίον του κωμικού, π.χ. ένα πολιτικό, ρατσιστικό, σεξιστικό ή άλλο επιθετικό αστείο. Κάθε αστείο έχει τον στόχο του και αυτός πρέπει να επιλέγεται προσεκτικά από τον κωμικό. Το κοινό έχει την αίσθηση της ηθικής (Carter, 2001). Θα γελάει με τα αστεία του κωμικού αν αυτά προσβάλουν κάποιον, αρκεί αυτός να το αξίζει. Αν το κοινό αισθανθεί ότι το αστείο αδικεί κάποιον, θα πάρει το μέρος του αδικημένου. Ένα τέτοιο αστείο μειώνει τη συμπάθεια προς το πρόσωπο του κωμικού και μπορεί να προκαλέσει ακόμη και την έντονη αποδοκιμασία του κοινού, το γιουχάρισμά του. Κάτι τέτοιο βέβαια, μπορεί να θεωρηθεί επιτυχία από τον κωμικό, με το σκεπτικό ότι, οποιαδήποτε έντονη συμμετοχή του κοινού, θεωρείται επιτυχία. Επίσης, η έντονη αποδοκιμασία, ορισμένες φορές, είναι ο στόχος ενός αστείου, ώστε να χρησιμοποιηθεί η αποδοκιμασία αυτή ως setup για το επόμενο punch. Στην insult comedy, χρησιμοποιούνται επί τω πλείστον τέτοια αστεία. Οι Bill Burr, στην παράστασή του για το Netflix *Walk your way out* (2017), (όντας αδύνατος) κάνει ένα μεγάλο bit με πολύ προσβλητικά αστεία για παχύσαρκους. Το κοινό μπορεί να ενοχλείται, κυρίως όμως απολαμβάνει τα αστεία, ακόμη και τα εις βάρος του. Το είδος αυτό της κωμωδίας έχει ρίσκο, έχει όμως και ευγενείς σκοπούς: επιδιώκει να αποδείξει ότι όλοι έχουμε αρνητικά σημεία, άρα όλοι είμαστε ίσοι και γελώντας με αυτά, αποδεχόμαστε τον εαυτό μας και τους άλλους.

Going black: Ένας από τους μεγαλύτερους φόβους του stand up κωμικού είναι να ξεχάσει το κείμενό του, να πάθει black out, going black, όπως λέγεται (Carter, 2001). Στέκεται εκεί μπροστά, χωρίς να λέει τίποτα, με την προσοχή όλων στραμμένη επάνω του, μην καταφέρνοντας να θυμηθεί το επόμενο αστείο, ούτε το μεθεπόμενο, ούτε το επόμενο bit, ούτε τη σειρά των αστείων, τίποτα· το απόλυτο κενό. Συμβαίνει σε όλους κάποια στιγμή αυτό, αρχάριους ερασιτέχνες ή έμπειρους επαγγελματίες.

Μια-δυο βαθιές ανάσες και μια ματιά στις σημειώσεις του κειμένου θα επαναφέρουν τη μνήμη του κωμικού (Dean, 2019). Για αυτό τον λόγο, συνίσταται ο κωμικός να φέρει μαζί του ένα αντίγραφο του κειμένου (Rosenfield, 2018), σε οποιαδήποτε μορφή (σε χαρτί, κινητό, tablet, στην παλάμη του χεριού του κ.λπ.), όπου θα έχει γραμμένα τα κυρίως σημεία (συνήθως τα bit σε μορφή κουκίδων

(bullets) και πως ξεκινάνε). Ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης του black out είναι η εύθυμη διάθεση (Dean, 2019). Εάν διασκεδάζει ο κωμικός, θα διασκεδάσει και ο ακροατής. Ίσως ένα αυτοσχέδιο αστείο εκείνη την ώρα, έστω κι αν δεν είναι ιδιαίτερα πετυχημένο, μετατρέψει την αρνητική κατάσταση σε πλεονέκτημα. Το κοινό δεν θα ενοχληθεί. Εξάλλου, αυτή η κατάσταση μπορεί να προσδώσει κάποια αίσθηση συμπάθειας για τον κωμικό, να τον κάνει πιο προσιτό, ανθρώπινο κι ευάλωτο στα μάτια του κοινού.

Bombing (ή killing): Χαρακτηρίζεται η κατάσταση όπου ένα αστείο αποτυχαίνει να προκαλέσει γέλιο: είτε καθόλου γέλια (απόλυτη σιγή, αμηχανία), είτε πολύ λίγα. Όλοι οι stand-up κωμικοί κάνουν bomb, αυτό είναι αναπόφευκτο (Rosenfield, 2018). Το bombing ωριμάζει και βελτιώνει τον κωμικό, είναι αναπόσπαστο μέρος της εξέλιξης της κωμωδίας του (Stebbins, 1990). Όπως έχει ειπωθεί, ο κωμικός βελτιώνεται μέσω της αποτυχίας των αστείων του. Ένα bomb μπορεί να οφείλεται σε κακό delivery (π.χ. σε πολύ γρήγορο ρυθμό (pacing)), στην ακαταλληλότητα του αστείου για το συγκεκριμένο κοινό, χώρο ή περίσταση, ή απλούστατα μπορεί να μην είναι καλό το αστείο. Υπάρχουν φορές που το ακροατήριο δεν αντιλήφθηκε το bomb ενός αστείου ή τουλάχιστον δεν αντιλήφθηκε όλη την έντασή του, δεν χτύπησε άσχημα, όπως λένε, στα αυτιά του. Υπάρχουν βέβαια και φορές που ολόκληρο bit δεν αποδίδει, φέρνοντας σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση τον κωμικό.

Η αντίδραση του κωμικού σε ένα bomb, είναι ανάλογη αυτής στο black out. Αν ο κωμικός εξακολουθεί απτόητος να διασκεδάζει, το ίδιο θα κάνει κι ο ακροατής. Μπορεί να μην γελάσει, θα διατηρήσει όμως την εύθυμη διάθεσή του. Ένα αυτοσχεδιαζόμενο αστείο εκείνη τη στιγμή ίσως σώσει την κατάσταση. Άλλοι τρόποι αντιμετώπισης του bomb είναι τα saver και crowd work, που θα σχολιαστούν παρακάτω.

Saver: Είναι ένα αστείο-σωτήρας. Ο stand-up κωμικός χρησιμοποιεί τέτοια έκτακτα αστεία για να προκαλέσει την αντίδραση του κοινού, το γέλιο του αν είναι εφικτό, όταν ένα ή περισσότερα από τα αστεία της παράστασης δεν αποδίδουν. Τα saver δεν είναι αυθόρμητα αστεία, είναι αστεία γραμμένα και δοκιμασμένα, που φυλάσσονται για δύσκολες περιπτώσεις όπως το bomb (Dean, 2019). Κάποιες φορές, όταν η σιωπή και η αμηχανία επικρατεί, ένα καλό saver είναι ικανό να δώσει την ώθηση ώστε να αρχίσει το κοινό να αντιδράει. Ο Μιχάλης Μαθιουδάκης έχει χρησιμοποιήσει το

saver *«Υπάρχει χώρος για όλα τα αστεία»*. Παρόμοιο saver έχει χρησιμοποιήσει και ο Δημήτρης Δημόπουλος: *«Κάθε αστείο έχει δικαίωμα να ακουστεί»*.

Crowd work: Είναι η συνομιλία του κωμικού με έναν ή περισσότερους ακροατές. Λέγεται και riffing. Δίνει την εντύπωση αυτοσχεδιασμού, εντυπωσιάζοντας έτσι το ακροατήριο, αλλά επί το πλείστον είναι γραμμένο ή προσχεδιασμένο κείμενο. Το crowd work γίνεται μόνο όταν το θελήσει ο κωμικός και έχει διάφορους σκοπούς. Πολλές φορές, χρησιμοποιείται όταν τα αστεία της παράστασης δεν αποδίδουν. Όχι ένα ή δύο αστεία, αλλά μια σειρά από καλά αστεία, ίσως τα καλύτερα. Ή όταν, για κάποιον λόγο, η σύνδεση του κωμικού με τους ακροατές έχει χαθεί και αυτοί έχουν αρχίσει να μην προσέχουν, αλλά να κοιτάζουν δεξιά-αριστερά και να συνομιλούν μεταξύ τους. Με το crowd work, ο κωμικός επαναφέρει την προσοχή επάνω του, προσφέροντας στους ακροατές εναλλακτικά, πιο άμεσα και ζωντανά αστεία (Rosenfield, 2018). Πλέον τα αστεία τους αφορούν, γίνονται εις βάρος τους, πιθανόν να τους ενοχλούν κιόλας. Το crowd word χρησιμοποιείται και προγραμματισμένα, ως τμήμα της παράστασης. Κάποιοι stand-up κωμικοί το τοποθετούν στην αρχή της παράστασης, κάποιοι στη μέση ή προς το τέλος της. Όταν τοποθετείται στην αρχή, λειτουργεί ως ζέσταμα του κοινού. Στις πεντάλεπτες παραστάσεις δεν ενδείκνυται το crowd work. Είναι όμως ιδανικό για μικρό σε αριθμό ακροατήριο ή ακροατήριο που κάθεται αραιά. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι ακροατές τείνουν να γελάνε πιο εσωτερικά και σιγανά. Οπότε, συνομιλώντας μαζί τους, ο κωμικός τους προκαλεί να αισθανθούν πιο άνετα και να εξωτερικευτούν. Δεν αρέσει σε όλους να στρέφεται η προσοχή των υπολοίπων επάνω τους. Κάποιοι αποφεύγουν τα καθίσματα μπροστά στη σκηνή, ακριβώς γιατί δεν θέλουν να αποτελέσουν στόχο του κωμικού.

Για να λειτουργήσει σωστά το crowd work, ο stand-up κωμικός πρέπει να ακολουθήσει τέσσερα βήματα (Rosenfield, 2018): Πρώτον, να ρωτήσει μια συγκεκριμένη ερώτηση, που μπορεί εύκολα να απαντηθεί από τον ακροατή με μία ή δύο λέξεις το πολύ. Γλιτώνει έτσι χρόνο, δεν αφήνει στον ακροατή περιθώρια να πλατειάσει ή να απαντήσει κάτι άσχετο, με κίνδυνο να χαλάσει το αστείο. Δεύτερον, ο κωμικός πρέπει να ακούσει την απάντηση του ακροατή και να τον παρατηρήσει προσεκτικά (εμφάνιση, τρόπο ομιλίας, τρόπο συμπεριφοράς, από ποιον συνοδεύεται κ.λπ.), ώστε να βρει κάτι κωμικό για να σχολιάσει επάνω σε αυτά. Όσο πιο αποτελεσματικά τον παρατηρήσει, τόσο πιο μεγάλο εύρος απαντήσεων μπορεί να δώσει. Τρίτον, ο κωμικός πρέπει να επαναλάβει την απάντηση του ακροατή, ώστε να

ακουστεί μέσω μικροφώνου και από το υπόλοιπο ακροατήριο. Μπορεί να επαναλάβει ακριβώς την απάντηση του ακροατή ή να την παραφράσει. Τέταρτον, ο κωμικός πρέπει να ανταποκριθεί στην απάντηση του ακροατή με ένα αστείο, είτε προσχεδιασμένο, είτε αυθόρμητο. Ο Σίλας Σεραφείμ, στην παράσταση *20 χρόνια Stand-up* (2018), υπονοώντας ότι οι χρησαυγίτες δεν είναι ιδιαίτερα έξυπνοι, ρωτάει το κοινό: «*Όποιος είναι χρησαυγίτης, να χειροκροτήσει*». Και έχει έτοιμες δύο απαντήσεις. Αν δεν χειροκροτήσει κανείς, απαντάει: «*Καλά, το ότι δεν χειροκρότησε, δεν σημαίνει ότι δεν έχουμε χρησαυγίτη. Μπορεί να μην κατάλαβε την ερώτηση*». Αν χειροκροτήσει κάποιος, απαντάει: «*Θα μιλάω πιο αρ-γά*».

The elephant in the room: Κατά τη διάρκεια της παράστασης, δεν είναι σπάνιο να συμβεί απρόσμενα κάποιο δυσάρεστο συμβάν, που θα γίνει αντιληπτό από όλους, π.χ. να μπλεχτεί το καλώδιο του μικροφώνου στο πόδι του κωμικού, να πέσει με θόρυβο ο δίσκος της σερβιτόρας, να σηκωθεί μια παρέα ακροατών και να φύγει, να σβήσουν ξαφνικά τα φώτα της σκηνής, να φωνάζει ένας ακροατής (heckler), κ.λπ. Το κοινό είτε ενοχλείται, είτε η προσοχή του αποσπάται από το συμβάν. Πώς αντιδρά ο stand-up κωμικός σε τέτοια περίπτωση;

Η έκφραση στην αγγλική γλώσσα «the elephant in the room» (ο ελέφαντας μέσα στο δωμάτιο) χρησιμοποιείται για ένα ζήτημα που είναι προφανές, όλοι γνωρίζουν, αλλά κανείς δεν θέλει να θίξει. Μια τέτοια κατάσταση θεωρείται μη υγιή και ανειλικρινή. Στην περίπτωσή μας, ο ελέφαντας είναι το απρόσμενο συμβάν κατά τη διάρκεια της παράστασης. Καλό λοιπόν είναι, ο κωμικός να επισημάνει το συμβάν με κάποιον τρόπο, όχι απαραίτητα να το αναφέρει, αλλά να δείξει στο κοινό ότι το έχει προσέξει, ότι είναι ενήμερος και κύριος της κατάστασης, ότι όλα εξακολουθούν να είναι υπό έλεγχο. Όσο ο κωμικός δείχνει να το αγνοεί, το κοινό αισθάνεται μια αβεβαιότητα και το συμβάν τραβάει την προσοχή του. Από τη στιγμή που το γεγονός επισημαίνεται και αντιμετωπίζεται από τον κωμικό, με ευδιαθεσία φυσικά, παύει αυτό πλέον να απασχολεί το κοινό. Κάποιο αυτοσχεδιαζόμενο ή γραμμένο αστείο (παρόμοιο με το saver) για τέτοιες περιπτώσεις, είναι ιδανικό.

Heckler: Οι ακροατές συνήθως ντρέπονται να μιλήσουν. Κάποιοι όμως το κάνουν, συμμετέχοντας στο crowd word, κάποιοι άλλοι ενοχλώντας την παράσταση, χωρίς να τους γίνεται ερώτηση από τον κωμικό. Οι δεύτεροι λέγονται heckler. Οι heckler είναι πιο συχνά άντρες που επιδιώκουν να προσβάλλουν τον κωμικό (π.χ. φωνάζοντας:

«Δεν είσαι αστείος, κατέβα από τη σκηνή», κάνοντας σεξιστικά αστεία σε μία γυναίκα κωμικό κ.α.). Μπορεί να θέλουν να τραβήξουν την προσοχή του ακροατηρίου ή των συνοδών τους, μπορεί να διαφωνούν έντονα και να αντιδρούν έτσι στα λεγόμενα του κωμικού, μπορεί να είναι υπό την επιρροή αλκοόλ, ή να φέρονται έτσι για κάποιον άλλο λόγο (Dessau, 2014). Ή μπορεί να είναι κάποιος που φωνάζει ενθουσιασμένος με τον κωμικό και τα αστεία του ή που γελάει υπερβολικά δυνατά ή που κάνει φωναχτά σχόλια θεωρώντας ότι συμπληρώνει τα αστεία του κωμικού (Schwensen, 2005). Εάν ο κωμικός δεν είναι συμπαθής και τα αστεία του μέτρια, και αν η ροή του έχει κενά, οι πιθανότητες να εμφανιστεί κάποιος heckler είναι περισσότερες.

Ο stand-up κωμικός γνωρίζει καλά πως οι heckler κάνουν κακό στην παράστασή του. Κυρίως, χαλάνε τον ρυθμό του, φέρνουν καθυστέρηση και σπάνε την όποια ατμόσφαιρα και διάθεση έχει πετύχει ο κωμικός. Ο κατάλληλος χειρισμός των heckler έρχεται με την εμπειρία. Δεν είναι εύκολο να αντιμετωπίζονται πάντα με ψυχραιμία, ιδιαίτερα αυτοί που γίνονται πολύ προσβλητικοί και επιμένουν. Εκείνη την ώρα, ο κωμικός είναι ευάλωτος, προσπαθεί να δώσει τον καλύτερο εαυτό του, έχει αφιερώσει πολλές ώρες για να το πετύχει αυτό. Ο heckler στρέφεται εναντίον αυτής της προσπάθειάς του, εναντίον της δουλειάς του. Ο κωμικός λοιπόν, πρέπει να μην πάρει την κατάσταση προσωπικά και, όπως σε κάθε απρόσμενο συμβάν, να παραμείνει ψύχραιμος και κυρίως ευδιάθετος.

Οι περισσότεροι stand-up κωμικοί, την πρώτη φορά που ο heckler ενοχλήσει, τον αγνοούν. Έτσι, ο κωμικός έχει μια ευκαιρία να μην διακόψει τον ρυθμό του, και κερδίζει την υποστήριξη του ακροατηρίου (εφόσον ο heckler ενοχλεί την παράσταση, αυτομάτως γίνεται αντιπαθής, ενώ ο κωμικός φαίνεται να είναι σε άμυνα). Εξάλλου, ο heckler μπορεί να μην ενοχλήσει ξανά. Αν ο heckler συνεχίσει, οι κωμικοί έχουν έτοιμα αστεία (συνήθως προσβλητικά) για τέτοιες στιγμές, ή αυτοσχεδιάζουν, προκαλώντας το γέλιο του κοινού, δίνοντας παράλληλα στον heckler να καταλάβει ότι πρέπει να σταματήσει. Η υπεροχή του μικροφώνου βοηθάει σε αυτό.

Κάποιοι stand-up κωμικοί επιθυμούν heckler στις παραστάσεις τους, γιατί μέσω αυτών θα πετύχουν πολύ δυνατά γέλια. Απαιτείται όμως καλή προετοιμασία και ταυτόχρονα εμπειρία στον αυτοσχεδιασμό, από μέρους του κωμικού (Rosenfield, 2018). Ο Jimmy Carr, σε κάποιο σημείο των παραστάσεών του, προκαλεί τους heckler να μιλήσουν, απαντώντας τους με αστεία. Κάνει έτσι ένα είδος crowd work μαζί τους.

Είναι δυνατόν, κάποιος heckler να συνεχίζει και να μην σταματάει με κανέναν τρόπο. Σε αυτή την περίπτωση ο κωμικός έχει το δικαίωμα να του κάνει απευθείας παρατήρηση, να ζητήσει από τους συνοδούς του να τον κάνουν να σωπάσει ή από τον υπεύθυνο και την ασφάλεια να τον βγάλουν έξω από την αίθουσα.

1.6.5 Μιμήσεις χαρακτήρων

Οι μιμήσεις χαρακτήρων, αν και μη απαραίτητες, είναι πολύ συχνές και δημοφιλείς στην κωμωδία stand-up. Προσφέρουν ζωντάνια στην παράσταση και όταν γίνονται πετυχημένα, αποδίδουν πολύ δυνατά γέλια (Schwensen, 2005). Γίνονται μιμήσεις κάθε τύπου: τυχαίων χαρακτήρων, διάσημων προσώπων, ζώων, αντικειμένων, εννοιών, συναισθημάτων κ.λπ. Ο Trevor Noah μιμείται τον τρόπο που μιλάνε άνθρωποι διαφορετικών εθνικοτήτων, ο Αλέξανδρος Τσουβέλας μιμείται κάθε τύπο ανθρώπινου χαρακτήρα και ο Ricky Gervais, στην παράσταση *Humanity*, μιμείται οτιδήποτε, από τον Θεό και τον διάβολο, μέχρι ζώα, έμβρυα και ελικόπτερα. Υποδύοντας έναν χαρακτήρα, ο stand-up κωμικός μπορεί να πει όλα όσα έχει ενδιασμούς να πει. Γιατί, δεν λογίζεται ότι τα λέει ο ίδιος, αλλά ο χαρακτήρας που υποδύεται. Έτσι, μεταδίδονται τα μηνύματα με έμμεσο και ηπιότερο τρόπο στο κοινό, κάνοντάς τα ευκολότερα αποδεκτά, αποτρέποντας τυχόν αντιδράσεις. Οι υποδύμενοι χαρακτήρες είναι συνήθως έντονοι και στερεοτυπικοί. Αυτό βοηθάει στη συντομία των αστείων και στη δημιουργία συνειρμικών υποθέσεων στον ακροατή. Το act-out των χαρακτήρων, η αναπαράσταση δηλαδή, γίνεται μέσω κατάλληλων (αλλά όχι παραπανήσιων) λεπτομερειών.

Κατά τη μίμηση ενός χαρακτήρα, ο κωμικός μπορεί να είναι στραμμένος και να μιλάει προς το κοινό, ως να ήταν αυτό ο αποδέκτης των λόγων του, ή μπορεί να είναι στραμμένος προς κάποιον άλλο φανταστικό χαρακτήρα επάνω στη σκηνή. Όταν υποδύεται περισσότερους του ενός χαρακτήρες που συνομιλούν (σε ένα sketch), για να δείξει ποιος μιλάει κάθε φορά, μπορεί να αλλάζει θέση κάνοντας ένα βήμα δεξιά-αριστερά ή να εναλλάσσει το βάρος του σώματός του από το ένα πόδι στο άλλο. Ή μπορεί απλώς να γυρίζει το κεφάλι δεξιά-αριστερά ή μπρος-πίσω, αλλάζοντας τον τρόπο ομιλίας και συμπεριφοράς του καθενός. Το κοινό, από τα συμφραζόμενα και την αλλαγή των τρόπων, καταλαβαίνει κάθε φορά ποιος μιλάει.

1.6.6 Persona

Ο βασικός –καθ’ όλη τη διάρκεια της παράστασης– υποδύμενος χαρακτήρας του stand-up κωμικού λέγεται persona. Η persona ορίζεται από την εμφάνιση του κωμικού, αλλά κυρίως από το είδος των αστείων και της κωμωδίας του, την προσωπικότητά του και τον τρόπο έκφρασής του (Carter, 2001). Σχετίζεται σε πολλά σημεία με τον χαρακτήρα του κωμικού, αλλά δεν παύει να παραμένει ένας υποδύμενος ρόλος. Ο Bill Burr π.χ. έχει μια χαιρέκακη, προσβλητική persona, ενώ ο Κώστας Μαλιάτσος Salas την persona του αιώνιου έφηβου. Να διευκρινιστεί ότι η persona του κωμικού είναι κάτι διαφορετικό από τις μιμήσεις ποικίλων χαρακτήρων που γίνονται σποραδικά μέσα στην παράσταση.

Απαιτείται χρόνος για να δημιουργηθεί η persona: από δύο μέχρι και δέκα χρόνια (Rosenfield, 2018). Ο κωμικός συνηθίζεται να χρησιμοποιεί την ίδια persona σε πολλές παραστάσεις. Για να την καλλιεργήσει, επικεντρώνεται σε είδη αστείων, θέματα και attitude που του αρέσουν, τον εκφράζουν, και παρατηρεί ότι αποδίδουν περισσότερο. Πρακτικά, αφού ο κωμικός γράψει το κείμενο της παράστασης, ανατρέχει σε αυτό για να ανακαλύψει από εκεί την persona που ταιριάζει. Κατόπιν, μπορεί να βελτιώσει τα αστεία τού κειμένου με βάση την persona αυτή.

Η persona του stand-up κωμικού (Rosenfield, 2018) πρέπει να είναι αυθεντική: να βασίζεται στη δική του ιδιαίτερη κωμική αίσθηση και φαντασία, να ακολουθεί τα ένστικτά του, να μην είναι δήθεν και προϊόν αντιγραφής άλλων κωμικών. Πρέπει επίσης να είναι σταθερή και εμφανή σε ολόκληρη την παράσταση και να μην θυσιάζεται για χάρη ενός-δύο αστείων, που μπορεί να είναι καλά, δεν είναι όμως ταιριαστά με την persona. Για παράδειγμα, μια persona εμφανίσιμου και έμπειρου στις ερωτικές σχέσεις άντρα, δεν συνάδει με αστεία για το πόσο δύσκολα αυτός καταφέρνει να βγει ραντεβού. Πρέπει να υπάρχει αναλογία χαρακτήρα και αστείων, αλλιώς η persona καταρρέει. Κάποιοι κωμικοί υποστηρίζουν ότι η persona είναι πάντα πιο σημαντική από τα αστεία και εκεί πρέπει να δίνεται έμφαση, ενώ άλλοι κωμικοί υποστηρίζουν το αντίθετο, ότι τα αστεία είναι πιο σημαντικά από την persona.

1.6.7 Ενδυμασία

Η πρώτη εντύπωση, όταν βλέπουμε κάποιον άγνωστο, σχηματίζεται από την εμφάνιση του. Η εμφάνιση λέει πολλά για έναν άνθρωπο, όχι όμως όλα. Οι stand-up κωμικοί εμφανίζονται στις παραστάσεις τους με διάφορες ενδυμασίες. Ο Jerry

Seinfeld συνηθίζει να ντύνεται με επίσημο κοστούμι, ο Dave Chappelle με καθημερινή ενδυμασία, ενώ ο Bert Kreischer, στην παράστασή του για το Netflix *Hey Big Boy* (2020), εμφανίζεται γυμνός από τη μέση και πάνω. Οι κωμικοί διαλέγουν τον ρουχισμό τους ανάλογα με τον χαρακτήρα, την persona και το είδος της κωμωδίας τους, αλλά και ανάλογα το ακροατήριο, τον τόπο (χώρα, είδος αίθουσας) και τον σκοπό της παράστασης. Δεν υπάρχουν ιδιαίτεροι κανόνες. Συνίσταται όμως να αποφεύγονται τα πολύ πρόχειρα ρούχα, ως ένδειξη σεβασμού προς το κοινό, και η εμφάνιση του κωμικού να είναι τέτοια που να μην οδηγεί το κοινό να εστιάσει επάνω της, π.χ. αποκαλυπτικά, έντονα ή επιτηδευμένα κωμικά ρούχα, μπλουζάκια με μεγάλες στάμπες ή γράμματα κ.λπ. Μια γενική οδηγία είναι να ντύνεται ο κωμικός όπως σε μια έξοδο για διασκέδαση.

1.6.8 Χρόνος παράστασης

Ο χρόνος του stand-up κωμικού επάνω στη σκηνή είναι συγκεκριμένος και ορίζεται από τον παραγωγό της παράστασης. Ο κωμικός πρέπει να εντάξει στην παράσταση υλικό ανάλογης διάρκειας. Για να το κάνει αυτό, πρέπει να υπολογίσει και τον χρόνο ανταπόκρισης του κοινού, άρα να γνωρίζει σε ποια σημεία το κοινό γελάει. Για παράδειγμα, σε μια πεντάλεπτη παράσταση, διαλέγει υλικό περίπου τεσσεράμισι λεπτών, δηλαδή αφήνει τριάντα δευτερόλεπτα ανταπόκρισης κοινού (Rosenfield, 2018). Φυσικά, η χρονομέτρηση προηγούμενων παραστάσεων του βοηθάει πολύ. Σε παραστάσεις που συμμετέχουν περισσότεροι του ενός κωμικοί, η λήξη του χρόνου παράστασης είθισται να υποδεικνύεται με κάποιον τρόπο (π.χ. με ένα κόκκινου χρώματος φως ή ένα καμπανάκι). Ο κωμικός τότε, οφείλει να ολοκληρώσει: ένα-δύο αστεία ακόμη να πει και μετά να κατεβεί από τη σκηνή. Είναι προτιμότερο να αναγκαστεί να διακόψει την παράστασή του από λάθος υπολογισμό, παρά να υπερβεί τον ορισμένο χρόνο. Από την άλλη, το να τελειώσει ο κωμικός την παράστασή του νωρίτερα από τον ορισμένο χρόνο, κάποιες φορές, για παράδειγμα στην τηλεόραση ή όταν ακολουθούν κι άλλοι κωμικοί, δημιουργεί προβλήματα.

1.6.9 Μικρόφωνο

Ένας stand-up κωμικός που το πρώτο πράγμα που κάνει ανεβαίνοντας στη σκηνή είναι να δοκιμάσει το μικρόφωνο, καταστρέφει την έναρξη της παράστασής του. Έχουμε πει ότι η αρχή της παράστασης είναι πολύ σημαντική και πρέπει το κοινό να

γελάσει δυνατά, και όχι να ακούσει τον κωμικό να λέει: «Ένα-δύο, ένα-δύο» ή «Μ' ακούτε όλοι;». Η παράσταση ξεκινάει με την εμφάνιση του κωμικού στη σκηνή και όχι αργότερα. Η ένταση του μικροφώνου είναι σημαντική, αλλά καλό είναι να δοκιμάζεται από πριν. Το πρώτο πράγμα που συνίσταται να κάνει ο κωμικός είναι, καθώς χαιρετάει κι ευχαριστεί το κοινό, να βγάλει το μικρόφωνο από τη βάση και να τοποθετήσει χωρίς καθυστέρηση τη βάση στο πλάι ή στο πίσω μέρος της σκηνής, για να μην εμποδίζει (Rosenfield, 2018). Οι περισσότεροι κωμικοί κρατούν το μικρόφωνο στο χέρι, κατά τη διάρκεια της παράστασης, και το τοποθετούν στη βάση του, όταν πρόκειται να κάνουν κάποιο act-out που συμμετέχουν και τα δύο τους χέρια. Κάποιοι κωμικοί προτιμούν να χρησιμοποιούν χειλόφωνα ή μικρόφωνα-ψείρες. Οι τραγουδιστές τοποθετούν συνήθως το μικρόφωνο μπροστά από το στόμα τους, για καλύτερη ακουστική απόδοση. Ωστόσο, επειδή στην κωμωδία stand-up το ακροατήριο πρέπει να βλέπει τις εκφράσεις του κωμικού, ο καλύτερο ίσως τρόπος είναι να τοποθετείται ακριβώς κάτω από το στόμα του (Rosenfield, 2018). Τελειώνοντας την παράστασή του, αν ακολουθούν και άλλες παραστάσεις άλλων κωμικών (όπως π.χ. στα open mic), ο κωμικός οφείλει να επιστρέψει το μικρόφωνο και τη βάση εκεί όπου ήταν πριν ανέβει στη σκηνή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ελληνική stand-up σκηνή 2015-2020

2.1 Σύντομες βιογραφίες Ελλήνων Stand-up κωμικών

Ακολουθούν οι σύντομες βιογραφίες των κωμικών, των οποίων οι solo παραστάσεις μελετούνται στην παρούσα εργασία προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια για εξαγωγή συμπερασμάτων.

Ανδρέας Πασπάτης: Γεννήθηκε το 1989 στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε Πληροφορική και Game Design, αλλά ασχολείται επαγγελματικά με την κωμωδία stand-up. Έχει κάνει εμφανίσεις σε όλη την Ελλάδα και στην Αγγλία. Έχει διοργανώσει και συμμετάσχει σε φεστιβάλ κωμωδίας, open mic και άλλες κωμικές εκδηλώσεις.

Αριστοτέλης Ρήγας: Κατάγεται από τα Τρίκαλα Θεσσαλίας. Είναι μουσικός και επαγγελματίας stand-up κωμικός, με πολλές παραστάσεις στην Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό. Ξεκίνησε την κωμωδία stand-up όταν εμφανίστηκε στο 2^ο φεστιβάλ κωμωδίας stand-up, όπου και κέρδισε το πρώτο βραβείο κοινού και επιτροπής. Συμμετέχει σε φεστιβάλ και άλλες εκδηλώσεις κωμωδίας. Είναι ο μόνος Έλληνας κωμικός stand-up που στις solo παραστάσεις του συνδυάζει τη μουσική με την κωμωδία.

Βύρων Θεοδωρόπουλος: Κατάγεται από την Αθήνα. Σπούδασε Μαθηματικά και ασχολήθηκε με τη μουσική. Είναι επαγγελματίας κωμικός stand-up, με παραστάσεις σε πολλά μέρη της Ελλάδας. Έχει κάνει solo παραστάσεις, διοργανώσει και συμμετέχει σε φεστιβάλ κωμωδίας και open mic.

Γιώργος Χατζηπαύλου: Γεννήθηκε το 1977 στη Λειβαδιά. Ως ηθοποιός, έγινε γνωστός στο ελληνικό κοινό κυρίως από τις τηλεοπτικές εκπομπές *Σκερτσάκια* και *Σφηνάκια*. Ήρθε σε επαφή με την κωμωδία stand-up από τις *Νύχτες Κωμωδίας*. Αργότερα παραιτήθηκε από τον χώρο της διαφήμισης όπου εργαζόταν ως κειμενογράφος, για να ασχοληθεί αποκλειστικά με αυτό το είδος της κωμωδίας. Έχει διοργανώσει και συμμετάσχει σε δρώμενα τους είδους και έχει γράψει για θέατρο και τηλεόραση. Μαζί με τον Σίλα Σεραφείμ, είναι οι πρώτοι που στέγασαν μόνιμα σε θέατρο παραστάσεις stand-up στην Ελλάδα και είναι ο πρώτος κωμικός του οποίου

solo παράσταση προβλήθηκε στην ελληνική τηλεόραση. Πραγματοποίησε τις μεγαλύτερες περιοδείες ελληνόφωνου stand-up στο εξωτερικό και είναι ο μοναδικός Έλληνας κωμικός που κάνει παραστάσεις stand-up για παιδιά.

Δημήτρης Δημόπουλος: Γεννήθηκε το 1976. Σπούδασε Υποκριτική και Τουριστικές Επιχειρήσεις. Ξεκίνησε την κωμωδία stand-up από τις *Νύχτες Κωμωδίας*. Έχει διοργανώσει και συμμετάσχει σε δρώμενα τους είδους και έχει κάνει παραστάσεις σε όλη την Ελλάδα. Είναι ο πρώτος Έλληνας του οποίου solo παράσταση βιντεοσκοπήθηκε. Συμμετείχε ως ηθοποιός και τραγουδιστής, και έγραψε, σκηνοθέτησε και μετέφρασε όπερα, μιούζικαλ, θεατρικές παραστάσεις και άλλες ποικίλες μουσικοθεατρικές εκδηλώσεις. Βραβεύτηκε με τον έπαινο «Κάρολος Κουν» για τη συγγραφή του λιμπρέτου της όπερας *Yasou Aida!*. Επίσης, εργάζεται ως ηθοποιός μεταγλώττισης.

Δημήτρης Χριστοφορίδης: Γεννήθηκε το 1982 στη Βέροια. Σπούδασε Ηλεκτρονική Μηχανική και Σκηνοθεσία. Εργάστηκε ως κινηματογραφιστής σε ντοκιμαντέρ για την τηλεόραση και τον κινηματογράφο, και ως κωμικός αρθρογράφος. Ως κωμικός stand-up ξεκίνησε στις *Νύχτες Κωμωδίας*. Από τότε, έχει πλήθος εμφανίσεων σε όλη την Ελλάδα, σε θέατρα, φεστιβάλ και άλλα κωμικά δρώμενα, και έχει κάνει τις δικές του solo παραστάσεις.

Ηλίας Φουντούλης: Γεννήθηκε το 1980. Σπούδασε Γεωπονία και Ζωική Παραγωγή. Με την ειδικότητα του δημοσιογράφου γαστρονομίας εμφανίζεται σε τηλεοπτικές εκπομπές, αρθρογραφεί για περιοδικά και γράφει βιβλία. Παράλληλα, γράφει λογοτεχνία τρόμου. Με την κωμωδία stand-up, με την οποία ασχολείται συμπληρωματικά, ήρθε σε επαφή μέσω του Λάμπρου Φισφή. Εμφανίζεται στο κοινό της Αθήνας και στο διαδίκτυο, συμμετέχει σε φεστιβάλ κωμωδίας και έχει κάνει μία solo παράσταση.

Ήρα Κατσούδα: Κατάγεται από την Πάτρα. Σπούδασε Οικονομικά, κλασική μουσική, χορό και Υποκριτική. Έχει εργαστεί ως ηθοποιός και κειμενογράφος διαφημίσεων και έχει γράψει για θέατρο. Ξεκίνησε να κάνει ασχολείται με την κωμωδία stand-up κατά την διάρκεια των σπουδών της. Σήμερα, ασχολείται επαγγελματικά με αυτό και κάνει παραστάσεις σε όλη την Ελλάδα. Παράλληλα

διοργανώνει και συμμετέχει σε φεστιβάλ κωμωδίας, open mic και άλλες παρόμοιες εκδηλώσεις.

Κώστας Μαλιάτης Σάλας: Γεννήθηκε το 1989 και είναι Ελληνοχίλιανός. Σπούδασε Οδοντιατρική, αλλά ασχολείται επαγγελματικά με την κωμωδία και την κωμωδία stand-up. Δημιουργεί κωμικά βίντεο στο Youtube, αρθρογραφεί στο διαδίκτυο και εμφανίζεται σε εκπομπές του διαδικτύου και στο ραδιόφωνο. Έχει κάνει solo παραστάσεις με εμφανίσεις σε όλη την Ελλάδα. Είναι συνδημιουργός του *Λοσάντζελε Comedy Club*, του μοναδικού χώρου συνεστίασης που λειτουργεί αποκλειστικά ως comedy club στην Ελλάδα.

Λάμπρος Φισφής: Γεννήθηκε το 1983 στην Αθήνα. Σπούδασε Μάρκετινγκ. Έγινε ιδιαίτερα γνωστός στην Ελλάδα από την κωμική τηλεοπτική εκπομπή *Κάψε το Σενάριο*, την οποία έγραψε, σκηνοθέτησε και παρουσίασε. Γνωστή είναι επίσης η τηλεοπτική σειρά *Η γενιά των 592 ευρώ*, την οποία έγραψε. Ξεκίνησε να ασχολείται με την κωμωδία stand-up στο Άμστερνταμ. Έκανε παραστάσεις stand-up σε όλη την Ολλανδία και κατέκτησε βραβεία του χώρου. Όταν επέστρεψε στην Ελλάδα, μαζί με την Κατερίνα Βρανά, ξεκίνησαν τα πρώτα open mic και βοήθησαν πολλούς stand-up κωμικούς με την εμπειρία τους. Έχει εμφανιστεί σε πολλές χώρες του εξωτερικού, έχει κάνει solo παραστάσεις και έχει γράψει, διοργανώσει, παρουσιάσει, σκηνοθετήσει και συμμετάσχει σε πλήθος κωμικών δρώμενων, σε θέατρα, στην τηλεόραση και στο διαδίκτυο. Παράλληλα, παραδίδει επιμορφωτικά σεμινάρια σε εταιρίες.

Μιχάλης Μαθιουδάκης: Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1981. Σπούδασε Υποκριτική και εργάζεται ως ηθοποιός του θεάτρου και stand-up κωμικός. Γνώρισε το είδος αυτό της κωμωδίας από μία βιντεοκασέτα του Eddie Murphy, κατά την διάρκεια των σπουδών του. Δέκα χρόνια μετά, έκανε την πρώτη του πεντάλεπτη παράσταση σε ένα open comic. Από τότε, έχει εμφανιστεί σε όλη την Ελλάδα, έχει κερδίσει το πρώτο βραβείο κοινού και επιτροπής στο 3^ο φεστιβάλ κωμωδίας stand-up και έχει κάνει αρκετές solo παραστάσεις.

Παναγιώτης Κούδας: Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1978. Είναι επαγγελματίας stand-up κωμικός με εμφανίσεις σε πολλές πόλεις της Ελλάδας. Έχει στο ενεργητικό του

αρκετές solo παραστάσεις. Διοργανώνει και συμμετέχει σε φεστιβάλ, open mic και άλλες εκδηλώσεις κωμωδίας stand-up.

Σίλας Σεραφείμ Χαραλαμπίδης: Γεννήθηκε το 1968 στην Κομοτηνή. Σπούδασε Οικονομικά και Υποκριτική. Ως ηθοποιός, έγινε γνωστός στο ελληνικό κοινό κυρίως από τις τηλεοπτικές εκπομπές *Σκερτσάκια* και *Σφηνάκια*. Έχει πλήθος εμφανίσεων σε θέατρα, στον κινηματογράφο, στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο και στο διαδίκτυο, και έχει αρθρογραφήσει σε διαδικτυακά μέσα. Ξεκίνησε την κωμωδία stand-up από τις *Νύχτες Κωμωδίας* και είναι από τους πρωτοπόρους του είδους στην Ελλάδα, με πολλές solo παραστάσεις. Μαζί με τον Γιώργο Χατζηπαύλου, είναι οι πρώτοι που στέγασαν μόνιμα σε θέατρο παραστάσεις stand-up στην Ελλάδα.

Στέλιος Ανατολίτης: Κατάγεται από τη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε Χημεία και Θέατρο. Ασχολείται επαγγελματικά με την κωμωδία stand-up με πληθώρα παραστάσεων σε όλη την Ελλάδα. Έχει κάνει τις δικές του solo παραστάσεις. Είναι ιδρυτικό μέλος του *Μαιευτήριο Comedy Club* στη Θεσσαλονίκη, έχει ιδρύσει θεατρικές ομάδες και έχει προωθήσει, διοργανώσει και συμμετάσχει σε πολλά θεατρικά δρώμενα. Ασχολείται, επίσης, ενεργά με το Youtube, τη συγγραφή και το voice over.

Χρύσα Κατσαρίνη: Γεννήθηκε το 1986 στην Καβάλα. Σπούδασε Υποκριτική και Διατροφή – Διαιτολογία. Ασχολείται επαγγελματικά με την κωμωδία stand-up, έχει κάνει solo παραστάσεις και έχει εμφανιστεί σε πολλές πόλεις της Ελλάδας και του εξωτερικού. Ως κωμικός stand-up, αλλά και ως ηθοποιός και παρουσιάστρια, έχει εμφανιστεί στην τηλεόραση, στον κινηματογράφο, σε θέατρα, στο διαδίκτυο, σε φεστιβάλ και άλλες διοργανώσεις.

2.2 Περιγραφή των παραστάσεων

Ακολουθούν οι αναλυτικές περιγραφές των παραστάσεων που μελετούνται στην παρούσα εργασία.

Τσάι party – Ανδρέας Πασπάτης: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και αναρτημένη στο διαδίκτυο στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/HLv7sccY5yY>

Λαμβάνει χώρα στο θέατρο *Αθήναιον*, στη Θεσσαλονίκη, το φθινόπωρο (Σεπτέμβριο ή Οκτώβριο) του 2017. Είναι η πρώτη solo παράσταση του κωμικού και έχει διάρκεια 1 ώρα και 15 λεπτά. Ο τίτλος της παράστασης είναι εμπνευσμένος από τη θεματολογία του πρώτου bit της. Ο κωμικός στο πρώτο λεπτό της παράστασης ευχαριστεί το ακροατήριο και ζητάει χειροκροτήματα με ένα διαδραστικό αστείο. Κατόπιν, ρωτάει αν είναι καλά και πόσοι από αυτούς έχουν παρακολουθούν πρώτη φορά κωμωδία stand-up. Το είδος της κωμωδίας της παράστασης είναι πρωτίστως observational και insult (με πολύ αυτοσαρκασμό) και δευτερευόντως blue. Πιο αραιά εφαρμόζονται τα είδη character, crowd work (σε διάφορα σημεία της παράστασης), anecdotal, specialty (χρησιμοποιεί σκηνικό παράστασης), και υπάρχουν κάποιες στιγμές αυτοσχεδιασμού και χρήσης λογοπαιγνίων. Ο κωμικός είναι ντυμένος casual (φοράει πουκάμισο και παντελόνι) και μέσω των αστείων του γίνεται φανερό ότι χρησιμοποιεί την persona του «αιώνιου έφηβου», δηλαδή του προβληματικού ανθρώπου που δεν ωρίμασε ψυχικά. Η βασική θεματολογία που χρησιμοποιείται (σε ομάδες θεμάτων bit) είναι κυρίως οι σχέσεις και οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων (διαφορές συμπεριφοράς, διαφορετικότητα στα διάφορα στάδια της σχέσης, όπως πρώτο ραντεβού, συγκρούσεις, ερωτική ζήλεια, απιστία, γάμος, χωρισμός, πόνοι περιόδου γυναίκας κ.α.). Θίγονται επίσης θέματα εμφάνισης και φόβων του κωμικού (με αυτοσαρκασμό), σεξουαλικά, διαφορών ελληνικής με ξένης κουλτούρας (τρόπος ομιλίας, συμπεριφορές), σχέσεων φίλων και οικογένειας, θέματα τουαλέτας, ιατρικά (αρρώστιες, εξετάσεις, γιατροί) και θέματα που έχουν να κάνουν με τη διαφορά ηλικιών. Δεν φαίνεται να εφαρμόζεται κάποια στοχευμένη σειρά θεμάτων. Η θεματολογία συνδέεται με αρκετά σύντομα segue και κάποιες φορές με σύντομο crowd work. Τα attitude των αστείων εκφράζονται κυρίως με τη μορφή «είναι ηλίθιο», «είναι περίεργο» και συναντάται σποραδικά η αντιπάθεια και η αδυναμία (με τη μορφή «είναι δύσκολο»). Οι τεχνικές που χρησιμοποιεί περισσότερο ο κωμικός στο κείμενό του είναι τα roll, τα mix, από γενικό σε συγκεκριμένο, η οικειοποίηση, η επικαιροποίηση, η συγκεκριμενοποίηση, τα emotional tag, τα λογοπαίγνια και κάποια call back. Η έκπληξη υπάρχει στα αστεία, χωρίς όμως να εφαρμόζεται reveal της punchword. Το delivery του κωμικού είναι ικανοποιητικό. Μέτρια ενέργεια και ρυθμός, σωστός χρονισμός, παύσεις και έμφαση (στις βασικές πληροφορίες και λέξεις του κειμένου και στο punch). Η άρθρωσή του κωμικού είναι καθαρή και τονίζει κατάλληλα τα punch. Εφαρμόζει αρκετά τακτικά act-out, με μιμήσεις χαρακτήρων, περισσότερο πετυχημένες στις εκφράσεις του προσώπου του και τις

κινήσεις του σώματός του, παρά στη μίμηση της φωνής. Εφαρμόζει επιτυχώς tag στα αστεία του. Ωστόσο, κάποια γελάκια αμηχανίας και κάποια ακούσια λεκτικά tag, μειώνουν την ένταση του reveal της punchword. Κάποια attitude δεν δίνονται πιστευτά και υπάρχουν στιγμές που ο κωμικός γίνεται μονότονος. Στα αρνητικά συγκαταλέγονται και οι πολλές μικρές λέξεις που επαναλαμβάνονται. Η σύνδεση κωμικού με ακροατήριο είναι πολύ καλή: ο κωμικός κρατάει οπτική επαφή, απευθύνει ερωτήματα σε συγκεκριμένες ομάδες ή άτομα του ακροατηρίου και είναι επικοινωνιακός. Ο κωμικός γίνεται συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο και η όλη παράσταση δίνεται σε φιλικό και χαλαρό κλίμα. Ο ψυχισμός του κωμικού αποκαλύπτεται μόνο επιφανειακά, με αποτέλεσμα να μην ασκείται έντονη επιρροή στο ακροατήριο, πέρα από το γέλιο. Η παράσταση είναι κατάλληλη κυρίως για νεανικές αλλά και μέσες ηλικίες.

Συμπερασματικά, η γενική απόδοση του κωμικού είναι καλή: το κείμενό του είναι έξυπνο, παρατηρούνται κάποια λίγα bomb, το γέλιο όμως προκαλείται τακτικά, αν και όχι πολύ έντονα, τα χειροκροτήματα είναι αρκετά.

Musicomedy – Αριστοτέλης Ρήγας: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και αναρτημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/Mewf99unAU8>

Γίνεται στον πολυχώρο εκδηλώσεων *Γλιον Plus*, στην Αθήνα, την 28^η Μαρτίου 2018. Διαρκεί 1 ώρα και 26 λεπτά, και χωρίζεται σε δύο μέρη. Είναι η πρώτη solo παράσταση του κωμικού και ο τίτλος της αναφέρεται σε ένα από τα βασικά είδη της κωμωδίας του, την μουσική κωμωδία. Αρχικά, ο κωμικός συστήνεται χρησιμοποιώντας αστεία, για 2 λεπτά. Στο δεύτερο μέρος της παράστασης, ο κωμικός εμφανίζεται καθιστός με μία κιθάρα στα χέρια. Το είδος της κωμωδίας της παράστασης είναι πρωτίστως specialty (μουσική κωμωδία), observational, με πολλά λογοπαίγνια και insult (με πολύ αυτοσαρκασμό) και δευτερευόντως, character, sketch και blue. Ο κωμικός είναι ντυμένος με καθημερινό και πρόχειρο ρουχισμό, που ταιριάζει με την απλή και ταπεινή προσωπικότητά του, και δεν χρησιμοποιεί κάποια persona. Η βασική θεματολογία που χρησιμοποιείται (σε ομάδες θεμάτων bit) έχει να κάνει κυρίως με την μουσική και την ελληνική γλώσσα. Επίσης σχολιάζονται κάποιες συγκεκριμένες πόλεις και περιοχές της Ελλάδας, οι οικογενειακές σχέσεις, και η εμφάνιση, φοβίες και αρρώστιες του κωμικού (με αυτοσαρκασμό). Η θεματολογία αλλάζει άλλοτε απότομα και άλλοτε με χρήση μακροσκελών segue, με πολλά περιττά

λόγια. Η σειρά των θεμάτων δεν ακολουθεί κάποια λογική, γιατί τα αστεία έχουν τοποθετηθεί στο κείμενο με βάση το είδος της κωμωδίας: το πρώτο μέρος της παράστασης περιλαμβάνει πολλά λογοπαίγνια και το δεύτερο μουσική κωμωδία. Πιθανότατα, ο κωμικός έχει τοποθετήσει στο τέλος της παράστασης τα καλύτερα αστεία του. Τα attitude των αστείων εκφράζονται κυρίως με τη μορφή «είναι ηλίθιο» και «είναι περίεργο» και, κάποιες φορές, «είναι τρομακτικό». Χρησιμοποιούνται στο κείμενο επανειλημμένα οι τεχνικές: roll, από γενικό σε συγκεκριμένο, one-liner, emotional tag, mix, οικειοποίηση, επικαιροποίηση, λίγα call back. Πολλά λογοπαίγνια. Η έκπληξη πετυχαίνεται, αν και δεν γίνεται πάντα reveal της punchword. Το delivery του κωμικού είναι καλό, με σωστό χρονισμό, παύσεις, έμφαση, αλλά λίγο αργό ρυθμό. Η άρθρωση του κωμικού, η μεταδοτικότητα και η ενέργειά του είναι καλές. Τα attitude δίνονται έντονα και ξεκάθαρα, καθ' όλη τη διάρκεια της παράστασης. Οι πολύ πετυχημένες εκφράσεις του προσώπου του, ως emotional tag, ενισχύουν την απόδοση των αστείων, ωστόσο δεν εφαρμόζει έντονο act-out, κυρίως δεν κάνει αλλαγές στον τόνο ή τη χροιά της φωνής του. Παρατηρούνται άσκοπες καθυστερήσεις ενδιάμεσα των αστείων, και κάποια περιττά λόγια και εκφράσεις προσώπου, με αποτέλεσμα να καθυστερεί ελαφρώς η ροή της παράστασης. Στα αρνητικά συγκαταλέγονται και η συχνή επανάληψη της λέξης «ωραία» και μία νευρική κίνηση (τικ) του κωμικού. Η σύνδεση κωμικού με ακροατήριο είναι πολύ καλή και πετυχαίνεται με οπτική επαφή, ερωτήσεις με απεύθυνση σε συγκεκριμένα άτομα και ομάδες του ακροατηρίου. Μάλιστα, σε κάποιο σημείο της παράστασης, ο κωμικός τραγουδάει χρόνια πολλά σε κάποια κοπέλα του ακροατηρίου που έχει γενέθλια και προτρέπει και το κοινό να τραγουδήσει μαζί του. Η εντύπωση που εκπέμπει ο κωμικός είναι ότι το διασκεδάζει, μεταδίδοντας έτσι ένα φιλικό και ζεστό κλίμα στους ακροατές. Είναι πολύ αυθεντικός, πολύ συμπαθής και αποδεκτός. Γίνεται μια προσπάθεια αποκάλυψης του ψυχισμού του κωμικού προς το ακροατήριο, ο κωμικός μιλάει δηλαδή για τον εαυτό του, αλλά αυτό γίνεται πολύ επιφανειακά. Το ακροατήριο δεν επηρεάζεται ή καθοδηγείται με κάποιον τρόπο (δεν ασκείται επιρροή επάνω του), παρά μόνο διασκεδάσει. Η παράσταση είναι κατάλληλη για ηλικίες από νεανικές, μέχρι και γεροντικές.

Συμπερασματικά, η γενική απόδοση του κωμικού είναι πολύ καλή: η παράσταση είναι πολύ πρωτότυπη, παρατηρούνται αρκετά μικρά bomb, αλλά χωρίς να γίνονται πάντα αντιληπτά, προκαλούνται (εσκεμμένα) κάποιες αποδοκimasίες-

γιουχαρίσματα που γίνονται με ευχάριστη διάθεση, χωρίς αρνητική πρόθεση. Τα γέλια πολύ συχνά είναι έντονα και με διάρκεια, συνοδευόμενα από χειροκροτήματα.

Στα πλάγια - Βύρων Θεοδωρόπουλος: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και αναρτημένη στο διαδίκτυο στους παρακάτω συνδέσμους:

<https://youtu.be/8QvGIOWF2yw> (α' μέρος)

<https://youtu.be/EN5sVoWa1K4> (β' μέρος)

Λαμβάνει χώρα στο ανοιχτό θέατρο *Ρεματιάς*, στην Αθήνα, στις 23 Ιουνίου 2018. Διαρκεί 45 λεπτά και χωρίζεται σε δύο μέρη (παρεμβάλλεται η εμφάνιση ενός άλλου κωμικού, του Μιχάλη Μαθιουδάκη). Ο τίτλος της παράστασης αποτελεί ένα punchword αστείου του Μιχάλη Μαθιουδάκη. Η παράσταση ξεκινάει με τον κωμικό να συστήνεται και να προχωράει απ' ευθείας στα αστεία του κειμένου του. Στην παράσταση κυριαρχεί το observational είδος κωμωδίας, το blue και το insult (κυρίως το αυτοσαρκαστικό). Άλλα είδη που παρατηρούνται είναι το black, και το anecdotal. Ο κωμικός είναι ντυμένος casual (φοράει πουκάμισο και παντελόνι). Δεν χρησιμοποιεί persona. Η θεματολογία που χρησιμοποιείται (σε ομάδες θεμάτων bit) είναι πρωτότυπη και πολύ διαφορετική: από πόλεις ή περιοχές της Ελλάδας και σύγκριση Ελλήνων με άλλους λαούς, μέχρι οικογένεια, κηδείες, ανθρώπινη φθορά, ανιχνευτές μετάλλων, προϊόντα ΠΟΠ, ονόματα κλπ. Κυριαρχεί ο αυτοσαρκασμός για τις αδυναμίες του. Οι ενώσεις των θεμάτων και αστείων γίνονται πολύ επιτυχώς με μικρά segue. Δεν φαίνεται αν ακολουθείται κάποια λογική στην σειρά τοποθέτησης των θεμάτων ή των αστείων στο κείμενο. Το κυρίαρχο attitude των αστείων εκφράζεται με τη μορφή «είναι περίεργο». Χρησιμοποιούνται επανειλημμένα οι τεχνικές roll, οικονομία λέξεων και πληροφοριών (μικρά setup και punch), έντονο surprise και reveal, πολλαπλή ερμηνεία, mix, από γενικό σε συγκεκριμένο, one-liner, λογοπαίγνια, οικειοποίηση. Το delivery του κωμικού είναι μέτριο. Ο ρυθμός του είναι πολύ γρήγορος (μιλάει πολύ γρήγορα, με αποτέλεσμα κάποιες λέξεις του να μην γίνονται κατανοητές στο ακροατήριο, έτσι ώστε κάποια αστεία αποτυχαίνουν) και μονότονος. Ωστόσο, η ενέργειά του είναι καλή και οι παύσεις, η έμφαση και ο χρονισμός, είναι σωστά. Τα act-out, τα emotional tag εκφράσεων και γενικά η όλη αναπαράσταση είναι φτωχή, πέρα από τις κινήσεις του χεριού του. Η σύνδεση κωμικού με ακροατήριο είναι πολύ καλή, κρατείται η οπτική επαφή και απευθύνονται ερωτήσεις προς το ακροατήριο. Στα αρνητικά συγκαταλέγονται ότι ζητάει κάποια άσκοπα χειροκροτήματα από το ακροατήριο. Ο

κωμικός εκπέμπει μια κάποια νευρική κατάσταση, αλλά το φιλικό κλίμα της παράστασης και η προσωπικότητά του, που γίνεται πολύ συμπαθητική και πολύ αποδεκτή, ισοσταθμίζουν. Ο ψυχισμός του κωμικού αποκαλύπτεται ελάχιστα, τα αστεία σκοπεύουν μόνο στο να εγείρουν το γέλιο και δεν επηρεάζουν σε βάθος τον ακροατή. Η παράσταση είναι κατάλληλη για νεανικές και μέσες ηλικίες.

Συμπερασματικά, η γενική απόδοση του κωμικού είναι καλή: αν και το delivery του δεν είναι πολύ καλό, το κείμενο είναι πολύ έξυπνο, η θεματολογία πρωτότυπη και η σύνδεση με το ακροατήριο πολύ καλή. Παρατηρούνται κάποια μικρά bomb, αλλά τα γέλια και τα χειροκροτήματα υπερτερούν κατά πολύ.

Τούνδρα, τσίγκα, στέπα - Βύρων Θεοδωρόπουλος: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και αναρτημένη στο διαδίκτυο στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/WJcpyFxVIBk>

Η παράσταση γίνεται στην αίθουσα εκδηλώσεων *Passport Κεραμεικός*, στην Αθήνα, στις 17 Απριλίου 2016 και διαρκεί 1 ώρα και 11 λεπτά. Είναι η πρώτη solo παράσταση του κωμικού. Ο τίτλος της αναφέρεται σε punch ενός αστείου της παράστασης. Η παράσταση ξεκινάει με τον κωμικό να ευχαριστεί το ακροατήριο και να τους ρωτάει αν είναι καλά. Τα είδη της κωμωδίας της παράστασης είναι το observational, το blue, το insult (πολύ συχνά αυτοσαρκαστικό) και το λίγο το dark. Ο κωμικός είναι ντυμένος casual (φοράει πουκάμισο και παντελόνι) και δεν χρησιμοποιεί κάποια persona. Η βασική θεματολογία της παράστασης περιλαμβάνει ομάδες θεμάτων (bit) που σχετίζονται με το σεξ, τις σχέσεις των δύο φύλων, την οικογένεια, τις αδυναμίες και την εμφάνιση του κωμικού (αυτοσαρκασμός), τις διαφορές των ηλικιών. Οι εναλλαγές των θεμάτων γίνεται πολύ επιτυχημένα είτε με μικρά segue, είτε με απότομο τρόπο. Δεν φαίνεται αν ακολουθείται κάποια λογική σειρά θεμάτων ή αστείων στο κείμενο. Στην παράσταση κυριαρχούν τα attitude που εκφράζονται με τη μορφή «είναι περίεργο» και «είναι ηλίθιο». Ως τεχνικές των αστείων χρησιμοποιούνται κυρίως τα roll (με καλή κλιμάκωση), η συντομία λέξεων και πληροφοριών (μικρά setup και punch), τα από γενικό σε συγκεκριμένο, τα mix, το έντονο surprise με reveal της punchword, η παρερμηνεία-πολλαπλή ερμηνεία, τα one-liner, η οικειοποίηση. Ο κωμικός δεν δίνει έμφαση στο delivery: είναι ελαφρώς μονότονος, μιλάει πολύ γρήγορα χωρίς να γίνεται πάντα αντιληπτός (πολύ γρήγορος ρυθμός) και δεν δίνει αρκετή έμφαση στις βασικές λέξεις και πληροφορίες των αστείων. Ωστόσο, έχει καλή ενέργεια, παύσεις και χρονισμό, και καθαρή άρθρωση.

Εκτός από τις κινήσεις του χεριού, η αναπαράστασή του είναι φτωχή, ενώ κάνει ελάχιστα και όχι έντονα act-out, μιμήσεις και emotional tag εκφράσεων. Η σύνδεση του κωμικού με το κοινό είναι αρκετά καλή, κρατείται η οπτική επαφή, αλλά δεν γίνονται ερωτήσεις ή αναφορές στο ακροατήριο. Ο κωμικός έχει μια κάποια νευρικότητα, αλλά γίνεται συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Δεν αποκαλύπτεται ο ψυχισμός του κωμικού μέσω των αστείων του, παρά μόνο λίγο, κυρίως ο στόχος είναι η πρόκληση γέλιου και όχι η επιρροή του ακροατηρίου. Η παράσταση είναι κατάλληλη για νεανικές και μέσες ηλικίες.

Η συνολική απόδοση του κωμικού είναι αρκετά καλή: υπάρχει μια μονοτονία στην αναπαράσταση και παρατηρούνται αρκετά μικρά bomb, αλλά από την άλλη, το έξυπνο κείμενο, η επιτυχημένη πρόκληση της έκπληξης και η συμπαθής και ταπεινή φυσιογνωμία του κωμικού, οδηγούν σε πολλά γέλια και χειροκροτήματα.

(Ακόμα πιο) δύσκολα τα πράγματα – Γιώργος Χατζηπαύλου: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και αναρτημένη στο διαδίκτυο στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/-3oBZUk39cI>

Γίνεται στη θεατρική αίθουσα του ιδρύματος *Μιχάλης Κακογιάννης*, στην Αθήνα, τον Μάρτιο του 2015. Είναι η δεύτερη solo παράσταση του κωμικού και η διάρκειά της είναι 45 λεπτά. Ως τίτλος της χρησιμοποιείται ένα από τα βασικά attitude των αστείων του κειμένου της. Η παράσταση ξεκινάει με τον κωμικό να χαιρετάει και αμέσως μετά να κάνει crowdwork. Τα είδη της κωμωδίας στην παράσταση είναι κυρίως το observational, το crowdwork, το blue, και το character. Ο κωμικός είναι ντυμένος με πρόχειρη ενδυμασία (μπλουζάκι και τζιν παντελόνι) και δεν χρησιμοποιεί κάποια persona. Στη θεματολογία (σε ομάδες θεμάτων bit) επικρατούν κυρίως οι σχέσεις και οι διαφορές των δύο φύλων (διαφορές στη σχέση, γάμος, συγκατοίκηση, αγόρια-κορίτσια κ.λπ.) και η σεξουαλική συμπεριφορά (σεξουαλική παρενόχληση, πορνογραφία κ.λπ.). Θίγονται επίσης θέματα περί τις σχέσεις των φίλων, τη διαφορά των ηλικιών, τα κατοικίδια κ.α.). Η εναλλαγή των θεμάτων γίνεται επιτυχώς, είτε με μικρά συχνά segue, είτε απότομα. Η τοποθέτηση θεμάτων και αστείων στο κείμενο πιθανότατα έχει γίνει με την εξής λογική: στην αρχή και στη μέση της παράστασης εφαρμόζεται crowd work, προς το τέλος χρησιμοποιούνται περισσότερο αστεία που έχουν το σεξ ως θέμα, και η παράσταση κλείνει, εν μέσω αστείων, με κάποιο μικρό ηθικό δίδαγμα. Τα attitude των αστείων εκφράζονται κυρίως με τη μορφή «είναι περίεργο», «είναι δύσκολο» και «είναι

ηλίθιο». Οι βασικές τεχνικές που εφαρμόζονται στο κείμενο είναι: από γενικό σε συγκεκριμένο, roll (με κλιμάκωση της έντασης των αστείων), έκπληξη (με reveal της punchword), mix, act-out, emotional tag. Το delivery του κωμικού είναι πολύ καλό: ρυθμός, χρονισμός, έμφαση και παύσεις, όλα πολύ καλά. Η ενέργεια υψηλή και το act-out είναι συχνό και πετυχημένο, με μιμήσεις, εκφράσεις προσώπου, κινήσεις και εναλλαγές στη φωνή. Ο κωμικός κινείται σε όλη την έκταση της σκηνής. Εφαρμόζει emotional tag στα αστεία του, με εκφράσεις προσώπου και κινήσεις. Η σύνδεση κωμικού και ακροατηρίου πετυχαίνεται μέσω του crowd work, της οπτικής επαφής, της απεύθυνσης δημογραφικών και άλλων ερωτήσεων και σχολίων προς το ακροατήριο. Ο κωμικός έχει πολύ ενέργεια και δυναμισμό σε όλη την παράσταση, είναι αυθεντικός και γίνεται συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Αποκαλύπτει τον ψυχισμό του μέσω των αστείων, αλλά μόνο επιφανειακά. Αποσκοπεί κυρίως στην πρόκληση του γέλιου του ακροατηρίου αλλά και στην επιρροή του, που γίνεται σε μικρό βαθμό. Η παράσταση είναι κατάλληλη για νεανικές και μέσες ηλικίες.

Συμπερασματικά, η γενική απόδοση του κωμικού είναι πολύ καλή: Τα γέλια είναι συχνά, αν και όχι πολύ δυνατά σε ένταση, και παρατηρούνται αρκετά μικρά bomb. Ωστόσο, η ουσιαστική θεματολογία σε συνδυασμό με το πετυχημένο delivery και την μικρή επιρροή που ασκείται στο ακροατήριο, ενισχύουν την ολοκληρωμένη εικόνα του κωμικού.

Σχεδόν σαράντα – Γιώργος Χατζηπαύλου: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και αναρτημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/J-HTIRPBJMg>

Παίζεται στην κεντρική σκηνή του θεάτρου *Αθήναιον*, στη Θεσσαλονίκη, στις 3 Μαρτίου 2018. Διαρκεί 1 ώρα και 2 λεπτά και είναι η τρίτη solo παράσταση του κωμικού. Ο τίτλος της αποτελεί ένα θέμα των αστείων της παράστασης. Η παράσταση αρχίζει με τις ευχαριστίες του κωμικού προς το ακροατήριο και την ερώτηση: «Είστε καλά;». Κατόπιν, τους κάνει τη δημογραφική ερώτηση για το πόσοι από αυτούς έχουν δει ξανά κωμωδία stand-up και τους ζητάει, με αστεία ενδιάμεσα, να κλείσουν τα κινητά τους τηλέφωνα. Τα βασικά είδη της κωμωδίας στην παράσταση είναι το observational, το blue, το character και το insult. Η εμφάνιση του κωμικού είναι επίσημη (φοράει κουστούμι - χωρίς γραβάτα). Η persona που υποδύεται είναι αυτή του Έλληνα σαραντάρη οικογενειάρχη. Στη θεματολογία (σε

ομάδες θεμάτων bit) επικρατούν κυρίως οι σχέσεις και οι διαφορές των δύο φύλων (διαφορές συμπεριφοράς, φλερτ, σχέση, αγόρια-κορίτσια κ.λπ.), η σεξουαλική συμπεριφορά (σεξ, σεξουαλική έλξη, αντρικό μόριο κ.λπ.) και η διαφορά των ηλικιών (ηλικία των σαράντα χρόνων σε σχέση με νεότερες ηλικίες). Θίγονται επίσης θέματα για την οικογένεια, τις σχέσεις γονέων και παιδιών, τα σχολικά χρόνια κ.α. Οι ενώσεις των θεμάτων και αστείων γίνονται με μέτριας διάρκειας segue. Η σειρά των αστείων και των θεμάτων δεν φαίνεται να ακολουθεί κάποια συγκεκριμένη λογική, εκτός του ότι αποφεύγονται τα αστεία με σεξουαλικό περιεχόμενο στην αρχή της παράστασης, και δίνεται ένα σύντομο ηθικό δίδαγμα στο τέλος της. Τα πιο συνήθη attitude των αστείων εκφράζονται με τη μορφή «είναι ηλίθιο», «είναι περίεργο» και «είναι δύσκολο». Οι βασικές τεχνικές που εφαρμόζονται στο κείμενο είναι: από γενικό σε συγκεκριμένο, roll (με κλιμάκωση της έντασης των αστείων), έκπληξη (με reveal της punchword), mix, act-out και emotional tag. Το delivery του κωμικού είναι πολύ καλό και ολοκληρωμένο. Ο ρυθμός είναι γρήγορος, αλλά χωρίς να χάνονται λέξεις και πληροφορίες, ο χρονισμός, η έμφαση και οι παύσεις είναι ιδανικές. Ο κωμικός κινείται σε όλο το μήκος και πλάτος της σκηνής. Εκπέμπει ενέργεια και εφαρμόζει τακτικά act-out και emotional tag με εκφράσεις, κινήσεις και λέξεις. Τα attitude και τα νοήματα των αστείων δίνονται καθαρά και έντονα. Η σύνδεση κωμικού είναι πολύ καλή. Ο κωμικός κρατάει οπτική επαφή, απευθύνεται στο ακροατήριο γενικά και ειδικά με συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες ατόμων και αλληλεπιδρά μαζί τους μέσω crowd work. Η υψηλή ενέργεια, ο δυναμισμός και η αυθεντικότητα παραμένουν σταθερά σε όλη τη διάρκεια της παράστασης, με τον κωμικό να γίνεται πολύ συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Ο ψυχισμός του κωμικού αποκαλύπτεται σε βάθος και ασκείται έτσι κάποια επιρροή στο ακροατήριο. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες, εκτός ίσως από τις πολύ νεανικές.

Συμπερασματικά, η γενική απόδοση του κωμικού είναι πολύ καλή. Αν και παρατηρούνται κάποια μικρά bomb, τα λάθη είναι ελάχιστα. Το έξυπνο κείμενο σε συνδυασμό με το αποδοτικό delivery, την πλούσια αναπαράσταση και την επιρροή που ασκείται, μαρτυρούν έναν έμπειρο και ολοκληρωμένο κωμικό.

Αντί διδακτορικού – Δημήτρης Δημόπουλος: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και αναρτημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://youtu.be/DQ_DpDoDzXk

Παίζεται στο θέατρο *Σταθμός*, στην Αθήνα, στις 15 Ιανουαρίου του 2020. Είναι στην ουσία η πρώτη solo παράσταση του κωμικού, πριν από 8 χρόνια, τώρα ελαφρώς τροποποιημένη. Διαρκεί 1 ώρα και 15 λεπτά. Ο τίτλος της, σύμφωνα με τον ίδιο, δηλώνει ότι η παράσταση είναι το διδακτορικό που δεν έχει. Η παράσταση ξεκινάει με τον κωμικό να συστήνεται και να συνεχίζει αμέσως με το κείμενό του. Τα βασικά είδη κωμωδίας που παρατηρούνται στην παράσταση είναι το observational, το clean, το anecdotal, τα λογοπαίγνια και το insult (περιλαμβάνει και αυτοσαρκασμό). Η εμφάνιση του κωμικού είναι καθημερινή (κοντομάνικο πουκάμισο με τζιν παντελόνι). Δεν φαίνεται να υποδύεται φανερά κάποια persona. Η θεματολογία της παράστασης (σε ομάδες θεμάτων bit) αναφέρεται στην ελληνική γλώσσα (σε σύγκριση με άλλες γλώσσες) και στη σύγκριση των Ελλήνων με άλλους λαούς, στις επαγγελματικές δουλειές του ίδιου και σε άλλες άτυχες στιγμές του (με αυτοσαρκασμό), στα παιδικά, σχολικά χρόνια και φοιτητικά χρόνια και στην οικογένεια. Οι ενώσεις των θεμάτων και αστείων γίνεται με μεγάλα segue. Το κείμενο φαίνεται να δομήθηκε θεματικά: ακολουθείται πορεία της ζωής του ανθρώπου, με βάση την ηλικία, από μικρότερη σε μεγαλύτερη. Τα συνήθη attitude των αστείων δίνονται με τη μορφή «είναι περίεργο», «είναι ηλίθιο» και η δυσαρέσκεια. Ως τεχνικές των αστείων χρησιμοποιούνται περισσότερο τα από γενικό σε συγκεκριμένο, τα λογοπαίγνια, τα mix, τα roll, τα emotional tag (κυρίως εκφράσεων), η έκπληξη (με reveal της punchword), η οικειοποίηση, η οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία. Χρησιμοποιείται όμως ελάχιστα η συντομία λέξεων και πληροφοριών, με αποτέλεσμα τα setup, punch και segue να είναι μακροσκελή, με πολλά περιττά λόγια. Το delivery του κωμικού είναι καλό. Υπάρχει μια κάποια πολυλογία, αλλά η άρθρωση του κωμικού είναι εξαιρετική, η ομιλία του ιδιαίτερα ευχάριστη, η ροή μεταβάλλεται, η ενέργεια κρατείται σε όλη τη διάρκεια της παράστασης, οι παύσεις, η έμφαση και ο χρονισμός είναι αρκετά σωστά. Οι μιμήσεις και τα act-out δεν είναι πολλά, και δεν είναι έντονα. Ωστόσο, όταν γίνονται, οι εκφράσεις του προσώπου, οι κινήσεις των χεριών και του σώματος και κυρίως η προφορά του κωμικού (όταν πρόκειται για γλωσσικό αστείο) είναι πολύ καλά. Τα attitude των αστείων δίνονται καθαρά και έντονα. Η σύνδεση κωμικού με ακροατήριο είναι πολύ καλή και υπάρχει αλληλεπίδραση και οπτική επαφή. Γίνονται δημοσκοπικές ερωτήσεις που άλλοτε αποτελούν μέρος του setup του αστείου και άλλοτε στοχεύουν στη συμμετοχή του ακροατηρίου. Ο κωμικός εκπέμπει φιλικότητα και (τις περισσότερες φορές) δείχνει αυθεντικός. Γίνεται συμπαθής και αποδεκτός

από το ακροατήριο. Ο ψυχισμός του κωμικού δεν αποκαλύπτεται σε βάθος, ο στόχος των αστείων είναι κυρίως να προκληθεί το γέλιο και όχι να επηρεάσει σε βάθος το ακροατήριο. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες, εκτός ίσως από τις πολύ νεανικές.

Η γενική απόδοση του κωμικού είναι καλή: αν και παρατηρούνται αρκετά bomb, τα γέλια είναι δυνατά, συνοδευόμενα με χειροκροτήματα στα καλύτερα αστεία. Παρατηρείται μια κάποια πολυλογία, αλλά η ελκυστική ομιλία του κωμικού και το έξυπνο και clean (επί τω πλείστον) περιεχόμενο του κειμένου, μαρτυρούν το υψηλό επίπεδο του κωμικού.

Υπερπαραγωγή – Δημήτρης Δημόπουλος: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και αναρτημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/JFiIzqS8yA4>

Γίνεται στο θέατρο *Σταθμός*, στην Αθήνα, στις 22 Ιανουαρίου του 2020 και διαρκεί 1 ώρα και 22 λεπτά. Είναι η δεύτερη solo παράσταση του κωμικού και ο τίτλος της αναφέρεται σε ένα αστείο της. Η παράσταση ξεκινάει με τον κωμικό να συστήνεται, να αναφέρει το όνομα της παράστασης και κατόπιν να ζητάει χειροκρότημα για το ποιος βλέπει πρώτη φορά κωμωδία stand-up. Τα βασικά είδη κωμωδίας της παράστασης είναι το observational, το anecdotal, τα specialties (τραγουδάει, δείχνει Α4 χαρτί με σύμβολα, κλείνει τα φώτα), τα λογοπαίγνια και το insult (με πολύ αυτοσαρκασμό). Ο κωμικός είναι ντυμένος με καθημερινό ρουχισμό (κοντομάνικο πουκάμισο με τζιν παντελόνι) και δεν είναι φανερό αν υποδύεται κάποια persona. Η θεματολογία (σε ομάδες θεμάτων bit) περιλαμβάνει κυρίως την Ελληνική γλώσσα και τη σύγκριση Ελλήνων με άλλους λαούς και εθνικότητες, την εμφάνιση και το βάρος του κωμικού (με αυτοσαρκασμό), τις άτυχες στιγμές και το επάγγελμά του, τη θρησκεία, τις δημόσιες υπηρεσίες, τις σχέσεις μεγάλων και μικρών και τις διαφορές των ηλικιών. Οι ενώσεις των θεμάτων και των αστείων γίνονται με μεγάλα segue και προτάσεις και χρησιμοποιούνται πολλά αχρείαστα συνδεδετικά «μου είπε», «του είπα». Η σειρά των θεμάτων και αστείων δεν φαίνεται να ακολουθεί κάποια λογική, εκτός του ότι τοποθετείται ένα πολύ δυνατό αστείο στο τέλος της παράστασης. Τα συνήθη attitude των αστείων εκφράζονται με τη μορφή «είναι περίεργο», «είναι ηλίθιο». Χρησιμοποιούνται επίσης, πιο αραιά, τα συναισθήματα της δυσαρέσκειας και αντιπάθειας. Στις βασικές τεχνικές των αστείων συγκαταλέγονται τα από γενικό σε συγκεκριμένο, τα λογοπαίγνια, τα mix, τα roll, τα emotional tag

(κυρίως εκφράσεων), η έκπληξη (με reveal της punchword), η οικειοποίηση, η οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία. Ελάχιστα εφαρμόζεται η συντομία λέξεων και πληροφοριών, με αποτέλεσμα τα setup, punch και segue να είναι μακροσκελή, με πολλά περιττά λόγια. Το delivery του κωμικού είναι καλό. Η άρθρωσή του είναι πολύ καθαρή και η ομιλία του ιδιαίτερα ευχάριστη. Η έμφαση, ο χρονισμός, η ροή και οι παύσεις είναι ικανοποιητικά. Ωστόσο, δεν δίνεται πάντα καλή έμφαση στο punch και στο punchword, ο χρονισμός δεν είναι πάντα πετυχημένος (λίγο βιαστικός) και η ροή καθυστερεί σε κάποια σημεία, λόγω των πολλών περιττών εκφράσεων. Οι μιμήσεις και τα act-out δεν είναι πολλά, όταν όμως γίνονται, αυτά είναι πολύ πετυχημένα (κυρίως λόγω της προφοράς της γλώσσας). Το attitude δίνεται καθαρά και έντονα. Η ενέργεια του κωμικού είναι υψηλή. Η σύνδεση κωμικού με ακροατήριο είναι πολύ καλή και υπάρχει έντονη αλληλεπίδραση. Ο κωμικός εκπέμπει μια αυθεντικότητα, είναι πρωτότυπος, φιλικός, συμπαθής και αποδεκτός. Ο ψυχισμός του κωμικού αποκαλύπτεται μόνο επιφανειακά, όχι σε βάθος, ο στόχος των αστείων είναι κυρίως να προκληθεί το γέλιο και όχι να επηρεάσουν σε βάθος το ακροατήριο. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες, εκτός ίσως από τις πολύ νεανικές.

Ως συμπέρασμα, ο κωμικός είναι αποδοτικός: προκαλεί κάποια πολύ δυνατά γέλια και χειροκροτήματα, αν και παρατηρούνται αρκετά μεγάλα bomb και κάποιες στιγμές αμηχανίας. Η πρωτοτυπία, η εμπειρία του κωμικού (φαίνεται και από τον αυτοσχεδιασμό που κάνει για να καλύψει τη βλάβη του μικροφώνου) και η ευχάριστη και καθαρή ομιλία του, ανεβάζουν την ποιότητα της παράστασης.

Lower με C – Δημήτρης Χριστοφορίδης: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη σε 8 αποσπάσματα στο διαδίκτυο (χωρίς κάποια σειρά), στους ακόλουθους συνδέσμους:

<https://youtu.be/I18SvV8QHvQ>

https://youtu.be/DxME3c4_KHM

<https://youtu.be/R9IyVrxryIs>

<https://youtu.be/7phatF31rlw>

https://youtu.be/uxJDSQBv4_E

<https://youtu.be/aykxVPis7Ak>

<https://youtu.be/OntUoo23-gM>

<https://youtu.be/ksMtaXViCpM>

Παίζεται στην αίθουσα *Φως*, στον πολυχώρο *Ιερά Οδός 13*, στην Αθήνα, στις 13 Μαΐου του 2018. Δεν είναι φανερό αν λείπουν τμήματα από την βιντεοσκόπηση της παράστασης, ωστόσο η διάρκεια των αποσπασμάτων, που είναι περίπου 50 λεπτά, δείχνει ότι πιθανότατα παραθέτεται ολόκληρη. Ο τίτλος αναφέρεται σε ένα setup αστείου και, σύμφωνα με τον κωμικό, στις μετριότητες. Είναι η δεύτερη solo παράστασή του. Η αρχή και το τέλος της παράστασης δεν φαίνονται στο βίντεο. Τα είδη της κωμωδίας στην παράσταση είναι κυρίως τα observational, blue, insult (αυτοσαρκάζεται πολύ), character και dark. Η εμφάνιση του κωμικού είναι απλή και άνετη (φοράει πόλο μπλουζάκι και τζιν παντελόνι). Δεν γίνεται χρήση persona. Η βασική θεματολογία των αστείων (σε bit) αναφέρεται κυρίως στις σχέσεις, διαφορές και συμπεριφορές των δύο φύλων, στα αρνητικά σημεία του κωμικού (φοβίες, αρρώστιες, αδυναμίες), στο σεξ και στις σχέσεις των φίλων. Σχολιάζονται επίσης θέματα όπως τα κατοικίδια, η βωμολοχία, τα MMM και ο θάνατος. Η εναλλαγές των θεμάτων και αστείων γίνονται επιτυχώς είτε με μικρά segue είτε απότομα. Δεν φαίνεται να ακολουθείται κάποια λογική σειρά στην τοποθέτηση των θεμάτων στο κείμενο. Τα συνήθη attitude των αστείων δίνονται με τη μορφή «είναι περίεργο», «είναι δύσκολο», «είναι ηλίθιο». Συναντάται αρκετά και η ευχαρίστηση. Στην παράσταση χρησιμοποιούνται επί τω πλείστον οι τεχνικές αστείων: από γενικό σε συγκεκριμένο, roll, mix, έκπληξη (χωρίς reveal της punchword πάντα), οικειοποίηση, call back, οικονομία λέξεων και πληροφοριών, emotional tag. Αν και η φωνή του κωμικού δεν έχει πάντα ευχάριστη χροιά και επαναλαμβάνει κάποιες λέξεις άσκοπα, το delivery είναι καλό: η άρθρωση είναι καθαρή, η ροή, ο χρονισμός και οι παύσεις γίνονται επιτυχώς. Η έμφαση δίνεται σωστά, αλλά δεν εφαρμόζεται πάντα στην punchword. Η ενέργεια παραμένει σταθερή σε όλη την παράσταση. Τα emotional tag εκφράσεων και τα act-out είναι συχνά, οι περισσότερες μιμήσεις ικανοποιητικές. Η σύνδεση κωμικού με ακροατήριο γίνεται επιτυχώς με αλληλεπίδραση, σχολιασμούς, ερωτήσεις και απευθύνσεις σε συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες ατόμων του ακροατηρίου. Ο κωμικός εκπέμπει χαλαρότητα, φιλικότητα, δείχνει ότι διασκεδάζει ο ίδιος, μεταδίδοντας έτσι μια εύθυμη διάθεση. Γίνεται δηλαδή συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Ο εσωτερικός ψυχισμός του κωμικού αποκαλύπτεται, αλλά όχι σε βάθος, πετυχαίνεται κυρίως η πρόκληση του γέλιου. Ασκείται μια κάποια επιρροή στο ακροατήριο, κυρίως μέσω της ταύτισης των κοινών παθημάτων με τον κωμικό. Η παράσταση είναι κατάλληλη για νεανικές και μέσες ηλικίες.

Η γενική απόδοση του κωμικού είναι καλή: το κείμενο δεν περιλαμβάνει πάντα έξυπνα αστεία και δεν πετυχαίνεται πάντα η έκπληξη, ωστόσο γίνονται ελάχιστα bomb, το γέλιο προκαλείται συχνά (ακούγονται αρκετά δυνατά γέλια και χειροκροτήματα), πετυχαίνεται έντονα η ταύτιση με τον κωμικό και η αναπαράσταση είναι ικανοποιητική.

Ωστε φτάσαμε λοιπόν σε αυτό το σημείο – Ηλίας Φουντούλης: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/NG8Gygy35-I>

Γίνεται στο *Λος Άντζελε Comedy Club*, στην Αθήνα, στις 24 Δεκεμβρίου του 2019. Διαρκεί 52 λεπτά και είναι η πρώτη solo παράσταση του κωμικού. Ο τίτλος αναφέρεται σε ένα punch αστείου, που επαναλαμβάνεται κάθε τόσο ως call back. Η παράσταση ξεκινάει με τον κωμικό να χαιρετάει σύντομα, να ευχαριστεί και να ρωτάει αν είναι καλά το ακροατήριο. Αμέσως μετά προχωράει στο κείμενό του. Το είδος της κωμωδίας είναι κυρίως anecdotal, observational, insult (περιλαμβάνει και αυτοσαρκασμό), clean και λογοπαίγνια. Η εμφάνιση του κωμικού είναι άνετη (πουκάμισο ανοιχτό, μπλουζάκι από μέσα, παντελόνι) και ταιριάζει με την χαλαρή και ταπεινή προσωπικότητά του. Δεν υποδύεται κάποια persona. Στη βασική θεματολογία του (σε bit) περιλαμβάνονται κυρίως οι ατυχείς στιγμές και αδυναμίες του κωμικού (με αυτοσαρκασμό), διαφόρων ειδών άλλες καταστάσεις, το φαγητό και η μαγειρική. Περιλαμβάνονται και πολλά άλλα θέματα, όπως ο στρατός, περιοχές της Ελλάδας, σχέσεις φίλων, μουσική, heckler κ.λπ. Οι ενώσεις των θεμάτων γίνεται με μακροσκελή segue. Η σειρά θεμάτων και αστείων δεν φαίνεται να έχει κάποια λογική σειρά, πιθανόν να εφαρμόζει την σειρά ΒΓΑ. Στα attitude των αστείων περιλαμβάνονται κυρίως τα «είναι τρομακτικό», «είναι περίεργο», «είναι ηλίθιο». Ως τεχνικές αστείων χρησιμοποιούνται κυρίως τα λογοπαίγνια, τα one-liner, call back, μέθοδος των τριών, roll (με κλιμάκωση), από γενικό σε συγκεκριμένο, mix, emotional tag, οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία. Δεν χρησιμοποιείται αρκετά συντομία και η έκπληξη με το reveal της punchword. Ο κωμικός δεν δίνει έμφαση στο delivery και act-out. Η ομιλία του είναι θεατρική και πολύ ευχάριστη, η άρθρωσή του ακριβής και η ροή του σωστή. Ωστόσο, είναι ελαφρώς υποτονικός, δεν εφαρμόζει οικονομία λέξεων και πληροφοριών με αποτέλεσμα να πέφτει η ενέργεια και η ροή, δεν κάνει πολλές μιμήσεις (όταν κάνει αυτές είναι αρκετά πετυχημένες), δεν τονίζει τα attitude των αστείων. Ο χρονισμός, η έμφαση και οι παύσεις δεν είναι πάντα σωστές. Γελάει

με τα αστεία του και κάνει ακούσια emotional tag, αποδυναμώνοντας έτσι την απόδοσή τους. Η σύνδεση με το ακροατήριο πετυχαίνεται σε μεγάλο βαθμό. Ο κωμικός με την ταπεινή, ήρεμη και ελκυστική προσωπικότητά του, προσδίδει φιλικό κλίμα στην παράσταση. Είναι πρωτότυπος και αυθεντικός και γίνεται ιδιαίτερα συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Ο ψυχισμός του κωμικού αποκαλύπτεται αρκετά μέσω των αστείων. Ασκεείται μια κάποια επιρροή στο ακροατήριο. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες, εκτός ίσως τις πολύ νεανικές.

Η γενική απόδοση του κωμικού είναι μέτρια. Η έλλειψη έμφασης στο delivery και στην έκπληξη των αστείων, αποδυναμώνει την απόδοσή του. Όμως, η ιδιαίτερως συμπαθής φυσιογνωμία του κωμικού και ο ελκυστικός τρόπος ομιλίας του, ισοσταθμίζει κάπως αυτά τα αρνητικά. Τα γέλια δεν είναι πολύ έντονα, προκαλούνται ελάχιστα χειροκροτήματα και παρατηρούνται αρκετά μεγάλα bomb που γίνονται αντιληπτά.

Χωρίς γλουτένη – Ήρα Κατσούδα: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/fafojdxYAxQ>

Παίζεται στο θέατρο *Αθήναιον*, στη Θεσσαλονίκη, τον Σεπτέμβριο του 2017. Είναι η πρώτη solo παράσταση της κωμικού και διαρκεί 1 ώρα και 10 λεπτά. Ο τίτλος της αναφέρεται σε ένα τμήμα των αστείων της. Η παράσταση ξεκινάει με την κωμικό, για 2,5 λεπτά, να ευχαριστεί το ακροατήριο και, εν μέσω αστείων, να επαναλαμβάνει την είσοδό της ζητώντας επιπλέον χειροκροτήματα. Το είδος της κωμωδίας είναι κυρίως observational, blue, insult (περιλαμβάνει και αυτοσαρκασμό) και anecdotal. Η κωμικός είναι ντυμένη με πολύ άνετα και καθημερινά ρούχα (υφασμάτινο φαρδύ κοντομάνικο μπλουζάκι και παντελόνι) και δεν χρησιμοποιεί persona. Η βασική θεματολογία της παράστασης (σε bit) περιλαμβάνει τις σχέσεις και διαφορές συμπεριφοράς των δύο φύλων, το σεξ και τις σεξουαλικές συμπεριφορές, τις αδυναμίες και άτυχες στιγμές της κωμικού (με αυτοσαρκασμό), τις σχέσεις των φίλων, τις σχέσεις γονέων και παιδιών, και την οικογένεια. Οι ενώσεις των θεμάτων γίνονται με segue, άλλοτε υπερβολικά μακροσκελή και άλλοτε πολύ σύντομα. Τα θέματα και τα αστεία τοποθετούνται στο κείμενο χωρίς κάποια φανερή λογική. Τα attitude που χρησιμοποιούνται εκφράζονται κυρίως με τη μορφή «είναι περίεργο», «είναι ηλίθιο», «είναι δύσκολο» και η δυσαρέσκεια. Εφαρμόζονται στα αστεία

κυρίως οι τεχνικές: από γενικό σε συγκεκριμένο, roll, έκπληξη (αλλά όχι reveal της punchword), mix, οικειοποίηση, επικαιροποίηση, συγκεκριμενοποίηση, emotional tag, οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία. Δεν εφαρμόζεται η οικονομία λέξεων και πληροφοριών. Το delivery της κωμικού δεν είναι πάντα ικανοποιητικό. Αν και η ομιλία της είναι γρήγορη, αλλά άνετη, και η άρθρωση πολύ καθαρή, η ροή του κειμένου διακόπτεται ή καθυστερεί, με αποτέλεσμα να ελαττώνει την ενέργεια της κωμικού. Εφαρμόζει έμφαση στις σημαντικές πληροφορίες και λέξεις των αστείων, όχι όμως στα punch, με αποτέλεσμα να μην γίνεται τόσο πιστευτή. Ο χρονισμός και οι παύσεις δεν αποδίδουν πάντα. Το act-out και οι μιμήσεις είναι λίγες και όχι έντονες, ούτε πολύ πετυχημένες. Δεν μεταβάλλει καθόλου τη φωνή της. Εξαιρέση αποτελούν οι κινήσεις των χεριών και του σώματος, που είναι ιδιαίτερα εκφραστικές και με πολύ χάρη. Γενικώς, υπάρχει μία κάποια μονοτονία και αρκετές καθυστερήσεις που οφείλονται στα μεγάλα setup και στα περιττά λόγια. Κάνει κάποια προφορικά λάθη (σαρδάμι), κάποια λεκτικά tag και αμήχανα γελάκια που αποδυναμώνουν την ένταση των punch και ερωτήσεις προς το ακροατήριο που δεν συνεισφέρουν κάτι στην παράσταση. Η σύνδεση κωμικού με ακροατήριο πετυχαίνεται με αλληλεπίδραση μέσω οπτικής επαφής, απεύθυνσης σε συγκεκριμένες ομάδες και άτομα και μέσω της επικοινωνιακής προσωπικότητάς της. Η κωμικός έχει ελκυστική και γλυκιά φυσιογνωμία, είναι χαλαρή, συμπαθής και αποδεκτή, μεταδίδοντας έτσι ένα φιλικό κλίμα στους ακροατές, παρόλο τις στιγμές αμηχανίας (λόγω κάποιων πολύ φανερών bomb και προσπάθειας της κωμικού να φανεί αστεία). Η κωμικός δεν αποκαλύπτει ιδιαίτερα τον ψυχισμό της μέσω των αστείων και δεν ασκεί επιρροή στο ακροατήριο. Στόχος της είναι να προκαλέσει μόνο γέλιο. Η παράσταση είναι κατάλληλη για νεανικές και μέσες ηλικίες, και ιδιαίτερα κατάλληλη για το γυναικείο φύλο, λόγω του ότι με κάποια αστεία μπορεί να ταυτιστεί μόνο αυτό.

Συμπερασματικά, η απόδοση της κωμικού είναι μέτρια: παρατηρούνται μεγάλα και αντιληπτά bomb, δεν ακούγονται έντονα γέλια (ακούγονται πολλά χειροκροτήματα αλλά από συμπάθεια προς την κωμικό και όχι από την επιτυχία των αστείων της). Όμως, η ελκυστική και πολύ συμπαθής φυσιογνωμία της κωμικού, αντισταθμίζει την κατάσταση.

Ένα για τα άντα – Κώστας Μαλιάτσης Salas: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/CQ68FWCeFWw>

Λαμβάνει χώρα στο ανοιχτό δημοτικό θέατρο *Θανάσης Βέγγος*, στην Αθήνα, στις 2 Μαΐου του 2019. Διαρκεί 1 ώρα και 4 λεπτά. Ο τίτλος της αναφέρεται στην ηλικία του κωμικού που κλείνει τα πρώτα «-άντα», δηλαδή τα τριάντα του χρόνια. Το ξεκίνημα της παράστασης γίνεται με τον κωμικό να χαιρετάει το ακροατήριο, να τους ρωτάει αν είναι καλά, να τους ευχαριστεί και να συστήνεται. Κατόπιν, κάνει μια μεγάλη εισαγωγή 9 λεπτών, με χρήση αστείων. Το είδος της κωμωδίας είναι κυρίως observational, blue, insult (και με αυτοσαρκασμό) και anecdotal. Η εμφάνιση του κωμικού είναι πολύ νεανική, άνετη και καθημερινή (φοράει καπέλο τύπου jockey, φούτερ μπλούζα με κουκούλα και παντελόνι) που ταιριάζει απόλυτα με το ύφος της παράστασης, με την προσωπικότητα, την αργκό ομιλία και την εφηβική persona του κωμικού. Τα βασικά θέματα (σε ομάδες θεμάτων bit) των αστείων είναι κυρίως οι αδυναμίες και ατυχής καταστάσεις του κωμικού (φοβίες, δυσκολίες, έλλειψη ωριμότητας) (εκφράζονται με αυτοσαρκασμό), τα θέματα τουαλέτας (τουαλέτα, μύξες, αφόδευση κ.λπ.), οι διαφορές των ηλικιών και των εποχών (π.χ. ηλικία των τριάντα με προηγούμενες), όπως και οι σχέσεις των δύο φύλων, οι σχέσεις μεγάλων – μικρών, τα παιδικά και σχολικά χρόνια, η ελληνική οικογένεια και σχέσεις γονέων – παιδιών, τα κατοικίδια κ.α. Ενώσεις των θεμάτων και των αστείων γίνονται με πολύ μακροσκελή segue, με ολόκληρες προτάσεις. Η σειρά των θεμάτων δεν φαίνεται να ακολουθεί κάποια λογική, η σειρά των αστείων στο κείμενο πιθανόν να έχει τη μορφή ΑΒΓ. Χρησιμοποιούνται τα εξής attitude αστείων: αντιπάθεια, «είναι δύσκολο», «είναι ηλίθιο» και «είναι περίεργο». Εφαρμόζονται οι τεχνικές των αστείων: roll, mix, οικειοποίηση, επικαιροποίηση, από γενικό σε συγκεκριμένο. Εφαρμόζεται ελάχιστα η έκπληξη και η οικονομία λέξεων και πληροφοριών. Ο κωμικός δεν δίνει έμφαση στο delivery. Η ομιλία του (με πολύ αργκό) είναι γρήγορη και πολύ καθαρή και η ροή του πλήρως ελεγχόμενη, τα act-out και οι μιμήσεις πυκνές (αν και όχι πάντα πετυχημένες), η ενέργεια παραμένει σε όλη τη διάρκεια της παράστασης και η έμφαση στις βασικές πληροφορίες σωστή. Όμως, η πολυλογία, η παράθεση υπερβολικά πολλών πληροφοριών και η χρήση πολλών θεμάτων και attitude στο ίδιο αστείο, αποπροσανατολίζει και κουράζει. Επιπλέον, ο χρονισμός, η χρήση παύσεων και η έμφαση στα punch των αστείων, πάσχουν. Τα πολλά μικρά ανεπιτυχή λεκτικά tag και τα αμήχανα γελάκια και η επανάληψη αχρείαστων λέξεων και εκφράσεων, δεν βοηθάνε. Η σύνδεση κωμικού με το ακροατήριο είναι πολύ καλή και πετυχαίνεται μέσω οπτικής επαφής, αλληλεπίδρασης, απεύθυνσης σε συγκεκριμένες ομάδες και άτομα του ακροατηρίου και ερωτήσεις. Ο κωμικός μεταδίδει φιλικότητα και γίνεται

αρκετά συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Ο ψυχισμός του κωμικού αποκαλύπτεται μέσω των αστείων του. Ασκεείται μια κάποια επιρροή στο ακροατήριο, αλλά κυρίως επιδιώκεται το γέλιο. Η καταλληλότητα της παράστασης περιορίζεται στις νεανικές ηλικίες μόνο. Η παράσταση τελειώνει με μία ευχή.

Συμπερασματικά, η απόδοση του κωμικού είναι μέτρια. Παρατηρούνται συχνά γέλια, κάποια έντονα, τα περισσότερα μικρής διάρκειας και πολλά μικρά bomb. Το ελλιπή delivery, το περιορισμένο ηλικιακό ακροατήριο, η πολυλογία, το μη προσεγμένο και ελαφρό περιεχόμενο των αστείων, μειώνει την απόδοση του κωμικού. Το γέλιο παράγεται κυρίως από ταύτιση με τα λεγόμενα του κωμικού, παρά από έκπληξη.

Πρόβλημα – Κώστας Μαλιάτσας Salas: Η παράσταση *Πρόβλημα* είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, στους ακόλουθους συνδέσμους:

<https://youtu.be/pSDTi4fGAOM> (Α' μέρος)

<https://youtu.be/MTsFUwZmefM> (Β' μέρος)

Λόγω των μέτρων κατά της πανδημίας του κορονοϊού, η παράσταση παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες. Το πρώτο μέρος της παράστασης γίνεται στον αύλειο χώρο του γηπέδου *OAKA*, στην Αθήνα, στις 19 Ιουλίου 2020, με τους ακροατές να παρακολουθούν εντός των αυτοκινήτων τους. Το δεύτερο μέρος της παράστασης γίνεται στο *Λος Άντζελες Comedy Club*, στην Αθήνα, τον Μάιο του 2020, με τους ακροατές να παρακολουθούν, μέσω πλατφόρμας zoom, από τις οθόνες των σπιτιών τους. Η συνολική διάρκεια της παράστασης είναι 1 ώρα και 25 λεπτά. Είναι η τρίτη solo παράσταση του κωμικού. Το πρώτο μέρος ξεκινάει με τον κωμικό, για 2,5 λεπτά, να χαιρετάει, να ευχαριστεί με την φράση-σλόγκαν του και να δίνει κάποιες οδηγίες (λόγω της ιδιαιτερότητας της παράστασης) με διάφορα διαδραστικά αστεία. Στο δεύτερο μέρος, ο κωμικός ακολουθεί την ίδια τακτική. Τα παρακάτω σχόλια, ισχύουν και για τα δύο μέρη των παραστάσεων. Το είδος της κωμωδίας είναι τα observational και blue. Η εμφάνιση του κωμικού, όπως και στις άλλες παραστάσεις του, είναι πολύ νεανική, άνετη και καθημερινή (στο πρώτο μέρος, ο κωμικός είναι ντυμένος με καπέλο τύπου jockey, πουκάμισο κοντομάνικο ανοιχτό, με μπλουζάκι κοντομάνικο από μέσα, και βερμούδα. Στο δεύτερο μέρος, είναι ντυμένος με καπέλο τύπου jockey, φούτερ μπλούζα με κουκούλα και παντελόνι). Η ενδυμασία του ταιριάζει απόλυτα με το ύφος της παράστασης, με την προσωπικότητα, την αργκό ομιλία και την εφηβική persona του κωμικού. Τα βασικά θέματα (σε bit) των αστείων

αναφέρονται κυρίως στα παιδικά και σχολικά χρόνια, στις σχέσεις μεγάλων – μικρών και γονέων – παιδιών, στις διαφορές και σχέσεις των δύο φύλων, και στα ελαττώματα του κωμικού (με αυτοσαρκασμό). Οι ενώσεις θεμάτων και αστείων γίνονται με μακροσκελή segue. Φαίνεται ότι τοποθετούνται τα θέματα περί του σεξ στο τέλος της παράστασης. Χρησιμοποιούνται κυρίως τα attitude της αντιπάθειας, «είναι ηλίθιο», είναι περίεργο» και «είναι δύσκολο». Οι τεχνικές των αστείων είναι τα roll, mix, από γενικό σε συγκεκριμένο, οικειοποίηση, επικαιροποίηση. Δεν εφαρμόζεται η έκπληξη και η οικονομία λέξεων και πληροφοριών επαρκώς. Ο κωμικός δεν δίνει έμφαση στο delivery. Φαίνεται να μην ακολουθεί ακριβώς λέξη προς λέξη το κείμενο. Η αργκό ομιλία του έχει καθαρή άρθρωση και καλή, άνετη, ελεγχόμενη ροή. Δίνεται έμφαση στις βασικές πληροφορίες και λέξεις, αλλά όχι στα punch των αστείων, ενώ οι παύσεις και ο χρονισμός δεν είναι αποδίδουν καλά. Η ενέργεια του κωμικού παραμένει υψηλή. Γίνονται act-out και κάποιες μιμήσεις, αλλά δεν είναι πάντα πετυχημένες. Παρατηρούνται πολλά μικρά λεκτικά tag, κάποιες προτάσεις που δεν βγάζουν νόημα, αμήχανες επαναλήψεις λέξεων και αμήχανα γελάκια, υπερβολική χρήση περιτών λέξεων και εκφράσεων. Η πολύ καλή σύνδεση του κωμικού με το ακροατήριο πετυχαίνεται μέσω οπτικής επαφής, αλληλεπίδρασης, απεύθυνσης σε συγκεκριμένες ομάδες και άτομα του ακροατηρίου και ερωτήσεις. Το κλίμα της παράστασης είναι πολύ φιλικό. Ο κωμικός γίνεται αρκετά συμπαθής και αποδεκτός. Ο ψυχισμός του κωμικού αποκαλύπτεται μέσω των αστείων του και ασκείται μια κάποια επιρροή στο ακροατήριο, αλλά κυρίως επιδιώκεται το γέλιο. Η παράσταση είναι κατάλληλη για νεανικές ηλικίες. Η παράσταση (το δεύτερο μέρος) τελειώνει με σύντομες ηθικές συμβουλές και παροτρύνσεις.

Συμπερασματικά, η απόδοση του κωμικού είναι μέτρια. Συχνά γέλια, μικρής όμως έντασης και διάρκειας, και αρκετά φανερά bomb. Το ελλιπή delivery, το περιορισμένο ηλικιακά ακροατήριο, η πολυλογία, το μη προσεγμένο και ελαφρό περιεχόμενο των αστείων, μειώνει την απόδοση του κωμικού. Το γέλιο παράγεται κυρίως από την ταύτιση με το περιεχόμενο, παρά από έκπληξη.

Ψυχής ιατρείον the aftermath – Κώστας Μαλιάτσος Salas: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/J54KvXHfNBI>

Παίζεται στη σκηνή *Acro*, στην Αθήνα, στις 12 Μαΐου του 2018. Είναι η πρώτη solo παράσταση του κωμικού και διαρκεί 49 λεπτά.

Η παράσταση ξεκινάει με τον κωμικό, για σχεδόν 2' λεπτά, να εκφράζει την έκπληξη του για τον μεγάλο αριθμό του ακροατηρίου, και με χρήση αστείων να τους καλωσορίζει, να σχολιάζει τον χώρο και να προλογίζει την παράσταση. Το είδος κωμωδίας στην παράσταση είναι observational, blue και insult (και με αυτοσαρκασμό). Η εμφάνιση του κωμικού είναι νεανική και πρόχειρη (φοράει καπέλο τύπου jockey, φούτερ μπλούζα και παντελόνι) που ταιριάζει με το ύφος της παράστασης, με την προσωπικότητα, την αργκό ομιλία και την εφηβική persona του κωμικού. Στη βασική θεματολογία (σε bit) περιλαμβάνονται κυρίως το σεξ και οι σεξουαλικές συμπεριφορές, οι σχέσεις γονέων – παιδιών, η σύγκριση Ελλήνων με άλλους λαούς, οι σχέσεις και διαφορές των δύο φύλων, η οικογένεια και (με αυτοσαρκασμό) οι αδυναμίες του κωμικού και οι δύσκολες στιγμές του. Οι ενώσεις των θεμάτων και των αστείων γίνεται με μακροσκελή segue. Πιθανή σειρά θεμάτων στο κείμενο δεν παρατηρείται. Η πιθανή σειρά τοποθέτησης των αστείων στο κείμενο πιθανόν να έχει τη μορφή ΒΓΑ. Τα attitude των αστείων είναι: αντιπάθεια, «είναι ηλίθιο», «είναι περίεργο», «είναι δύσκολο». Στα αστεία εφαρμόζονται κυρίως οι τεχνικές roll, mix, από γενικό σε συγκεκριμένο, έκπληξη (συχνά με reveal της punchword), επικαιροποίηση, οικειοποίηση. Στο delivery ο κωμικός δεν δίνει έμφαση. Δεν ακολουθεί ακριβώς λέξη προς λέξη το κείμενο. Η ομιλία του έχει καλή άρθρωση και είναι άνετη (αν και κάποιες φορές πιο γρήγορη από όσο πρέπει, με αποτέλεσμα να χάνονται κάποια από τα λεγόμενά του). Η ροή της παράστασης και ο χρονισμός είναι καλά, οι παύσεις και η έμφαση όχι ικανοποιητικά. Ενώ τα act-out και οι μιμήσεις είναι πυκνές, δεν γίνονται πετυχημένες και πιστευτές. Οι εκφράσεις του προσώπου του μηδαμινές. Αποδυναμώνει τα αστεία του με μικρά λεκτικά tag, γελάκια αμηχανίας, υπερβολική χρήση αχρείαστων λέξεων και εκφράσεων. Η πολύ καλή σύνδεση του κωμικού με το ακροατήριο πετυχαίνεται μέσω οπτικής επαφής, αλληλεπίδρασης, απεύθυνσης σε συγκεκριμένες ομάδες και άτομα του ακροατηρίου και ερωτήσεις. Η παράσταση γίνεται σε κλίμα πολύ φιλικό, με τον κωμικό να γίνεται αρκετά συμπαθής και αποδεκτός. Ο ψυχισμός του κωμικού αποκαλύπτεται μέσω των αστείων του και ασκείται μια κάποια επιρροή στο ακροατήριο, αλλά κυρίως επιδιώκεται το γέλιο. Η παράσταση είναι κατάλληλη για νεανικές ηλικίες. Τελειώνει με μία ηθική συμβουλή σε σοβαρό ύφος.

Η γενική απόδοση του κωμικού είναι μέτρια: το κείμενο είναι καλό και πετυχαίνεται η έκπληξη (και μάλιστα αρκετά συχνά το reveal της punchword) και η σύνδεση με το ακροατήριο. Ωστόσο, η μη έμφαση στο delivery και κυρίως η μη

χρήση οικονομίας λέξεων και πληροφοριών, μειώνει την απόδοση του κωμικού. Παρατηρούνται αρκετά bomb, αλλά και αρκετά γέλια μεγάλης έντασης.

Να ένας σοφός – Λάμπρος Φισφής: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο σε 15 αποσπάσματα, στους ακόλουθους συνδέσμους:

- <https://youtu.be/0YVfjoJIYI8> (απόσπασμα 1)
- <https://youtu.be/ON7tlEeD0j0> (απόσπασμα 2)
- <https://youtu.be/Nn81TunCXJ0> (απόσπασμα 3)
- <https://youtu.be/pBjkHS17afc> (απόσπασμα 4)
- <https://youtu.be/n1M1TCw2rHU> (απόσπασμα 5)
- <https://youtu.be/ImaxoXronl0> (απόσπασμα 6)
- <https://youtu.be/PB6mgXz9o2k> (απόσπασμα 7)
- https://youtu.be/AIrVtoBQ7_s (απόσπασμα 8)
- <https://youtu.be/kiesX-rQGAA> (απόσπασμα 9)
- <https://youtu.be/UbZnlhslOXs> (απόσπασμα 10)
- <https://youtu.be/zw2pKUXhBqg> (απόσπασμα 11)
- <https://youtu.be/96fWC8RhX3E> (απόσπασμα 12)
- https://youtu.be/x6L_ab7zVpk (απόσπασμα 13)
- <https://youtu.be/hweQMZd6cVc> (απόσπασμα 14)
- <https://youtu.be/BO4ZXpDStlg> (απόσπασμα 15)

Τα 10 πρώτα αποσπάσματα βιντεοσκοπήθηκαν στο Κέντρο πολιτισμού ίδρυμα *Σταύρος Νιάρχος*, στην Αθήνα, στις 3 Ιανουαρίου του 2017. Τα τελευταία 5 αποσπάσματα βιντεοσκοπήθηκαν στο θέατρο *Ακροπόλ*, στην Αθήνα. Είναι η πρώτη solo παράσταση του κωμικού, διαρκεί περίπου 50 λεπτά (σύνολο και οι δύο βιντεοσκοπήσεις) και ο τίτλος της αναφέρεται σε ειρωνικό χαρακτηρισμό του κωμικού. Η αρχή και το τέλος της παράστασης δεν φαίνονται στα βίντεο. Το είδος της κωμωδίας στην παράσταση είναι κυρίως observational, insult (με πολύ αυτοσαρκασμό), dark, clean (επί το πλείστον) και character. Υπάρχουν και στιγμές crowd work με αυτοσχεδιασμό σε διάφορα σημεία. Ο κωμικός (και στα δύο μέρη) εμφανίζεται ντυμένος με προσεγμένη εμφάνιση (πουκάμισο και τζιν παντελόνι). Δεν είναι εμφανές αν χρησιμοποιεί κάποια persona. Η βασική θεματολογία (σε ομάδες θεμάτων bit) περιλαμβάνει κυρίως τον αυτοσαρκασμό των αδυναμιών και της εμφάνισης του κωμικού, τις σχέσεις και συμπεριφορές μεταξύ οικογενειακών προσώπων και ένα πλήθος άλλων διαφορετικών μεταξύ τους θεμάτων παρατήρησης.

Οι ενώσεις των θεμάτων και αστείων γίνεται με σύντομα ή μεγαλύτερα segue. Η σειρά των θεμάτων και αστείων στο κείμενο δεν φαίνεται να γίνεται με κάποια φανερή λογική αιτία. Τα attitude των αστείων είναι τα «είναι ηλίθιο», «είναι περίεργο», «είναι δύσκολο» και ο φόβος. Χρησιμοποιούνται στα αστεία οι τεχνικές roll, mix, emotional tag, οικειοποίηση, από γενικό σε συγκεκριμένο, έκπληξη (αλλά όχι πάντα reveal της punchword), call back. Το delivery του κωμικού είναι επιτυχημένο, με καλή ροή, χρονισμό, παύσεις και έμφαση. Η ενέργεια είναι υψηλή σε όλη τη διάρκεια της παράστασης και τα act-out και οι μιμήσεις είναι τακτικές και πιστευτές. Ο κωμικός κινείται σε όλο το πλάτος και μήκος της σκηνής. Η σύνδεση του κωμικού με το ακροατήριο είναι πολύ καλή και πετυχαίνεται με οπτική επαφή, αλληλεπίδραση, ερωταπαντήσεις και δημογραφικά χειροκροτήματα. Ο κωμικός μεταδίδει χαλαρότητα και φιλικότητα, είναι πολύ ευχάριστος, αυθεντικός και γίνεται πολύ συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Αποκαλύπτει μόνο επιφανειακά τον εαυτό του και δεν ασκεί επιρροή στο ακροατήριο, στοχεύει μόνο στην πρόκληση του γέλιου. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες. Η γενική απόδοση του κωμικού είναι πολύ καλή: αν και παρατηρούνται αρκετά (αλλά μικρά) bomb, τα συχνά γέλια, το πολύ ευχάριστο και αποδοτικό delivery, η ενδιαφέρουσα και ποικίλα θεματολογία που είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες, και η συμπαθής φυσιογνωμία του κωμικού, μαρτυρούν έναν έμπειρο κωμικό.

The Heart of Man – Μιγάλης Μαθιουδάκης: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, σε 7 αποσπάσματα (χωρίς κάποια σειρά), στους ακόλουθους συνδέσμους:

<https://youtu.be/sdAWF-ftuyI>

<https://youtu.be/fFwZzLbJRB0>

<https://youtu.be/YhURAcxi098>

<https://youtu.be/tTpaHg8UJCc>

<https://youtu.be/jU-dfcVa4s4>

<https://youtu.be/3EwjPvWF46Y>

<https://youtu.be/YN8NMgiXCFU>

Γίνεται στο πολιτιστικό κέντρο *Ρομάντσο*, στην Αθήνα, τον Δεκέμβριο του 2013. Η διάρκεια παράστασης στη βιντεοσκόπηση είναι 26 λεπτά. Από τη βιντεοσκόπηση λείπουν αποσπάσματα και δεν φαίνεται η αρχή και το τέλος της παράστασης.

Το είδος κωμωδίας είναι επί το πλείστον observational, insult και character, και λιγότερο anecdotal. Ο κωμικός είναι καλλιτεχνικά ντυμένος, με πόλο κοντομάνικο μπλουζάκι με γραβάτα και παντελόνι. Δεν υποδύεται κάποια persona. Στη βασική θεματολογία (σε bit) περιλαμβάνεται κυρίως οι σχέσεις και συμπεριφορές των δύο φύλων, συγκεκριμένες κατηγορίες ανθρώπων (με insult), οι διαφορές των εποχών, οι σχέσεις μεγάλων – μικρών, τα πρόσωπα της οικογένειας. Οι ενώσεις των θεμάτων και αστείων γίνεται με μεγάλα segue. Η ακριβή σειρά των θεμάτων δεν είναι φανερή στα βίντεο. Στα αστεία χρησιμοποιούνται κυρίως τα attitude «είναι περίεργο», «είναι ηλίθιο» και η αντιπάθεια. Οι τεχνικές που εφαρμόζονται στα αστεία είναι τα roll, τα από γενικό σε συγκεκριμένο, η έκπληξη, τα mix, η οικειοποίηση, η μέθοδος των τριών, τα act-out και η οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία. Δεν εφαρμόζεται αρκετά η οικονομία λέξεων και πληροφοριών. Ο κωμικός δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο delivery. Αν και δεν εφαρμόζεται, όπως ειπώθηκε, η οικονομία λέξεων και πληροφοριών, η ροή (που την μεταβάλλει ανάλογα), η έμφαση, ο χρονισμός και οι παύσεις είναι πολύ αποδοτικά. Η φωνή του κωμικού έχει μια πολύ ευχάριστη και ζεστή χροιά, και η ομιλία του είναι πολύ στρωτή και με καθαρή άρθρωση. Τα act-out και οι μιμήσεις είναι πυκνά και πετυχημένα, και τα attitude εκφράζονται πολύ καθαρά. Η σύνδεση κωμικού με το ακροατήριο είναι πολύ καλή και πετυχαίνεται από την πρώτη στιγμή που μιλάει. Η αλληλεπίδραση είναι έντονη. Ο κωμικός είναι αυθεντικός, πρωτότυπος, εύθυμος και γίνεται συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Αποκαλύπτει τον εσωτερισμό του μόνο επιφανειακά, δεν ασκεί επιρροή, ο στόχος είναι κυρίως η πρόκληση γέλιου. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες, ίσως όχι για τις πολύ νεανικές.

Συμπερασματικά, η απόδοση του κωμικού είναι πολύ καλή. Το γέλιο είναι πολύ συχνό. Αν και δεν εφαρμόζεται η οικονομία λέξεων και πληροφοριών (τα set-up, punch και segue δεν είναι σύντομα, και ακούγονται πολλά «μου είπε», «του είπα»), το κείμενο είναι πρωτότυπο και προσεγμένο, το delivery πολύ αποδοτικό και η ομιλία του κωμικού ιδιαίτερα ευχάριστη.

Κακή πίστη – Μιγάλης Μαθιουδάκης: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/Kwtht1y0Lx4>

Γίνεται στο θέατρο Άβατον, στην Αθήνα, τον Ιανουάριο του 2017. Διαρκεί 50 λεπτά. Στο ξεκίνημα, για 1,5 λεπτό, ο κωμικός, εν έσω αστείων, ζητάει από τους

ακροατές χειροκροτήματα, τους ρωτάει αν είναι καλά, αυτοσχεδιάζει λίγο. Κατόπιν προχωράει στην απόδοση του κειμένου του. Στο τέλος της παράστασης, ο κωμικός, με συνοδεία μουσικής υπόκρουσης, τραγουδάει και παροτρύνει και το ακροατήριο να τραγουδήσει μαζί του. Τα είδη της κωμωδίας στην παράσταση είναι κυρίως observational, clean (επί το πλείστον), insult, character και λογοπαίγνια. Η εμφάνιση του κωμικού είναι χαλαρή (πουκάμισο ανοιχτό με μπλουζάκι από μέσα, παντελόνι). Δεν κάνει χρήση persona. Στη βασική θεματολογία (σε bit) περιλαμβάνονται κυρίως η παιδική και σχολική ηλικία, οι σχέσεις των φίλων, η οικογένεια, οι διαφορές των εποχών (π.χ. τότε – τώρα) και διάφορα τα λογοπαίγνια. Οι ενώσεις των θεμάτων και αστείων γίνεται με μεγάλα segue. Δεν είναι φανερό αν χρησιμοποιείται κάποια λογική σειρά. Τα attitude των αστείων είναι τα «είναι περίεργο» και «είναι ηλίθιο». Ως τεχνικές αστείων χρησιμοποιούνται τα roll, τα από γενικό σε συγκεκριμένο, η μέθοδος των τριών, τα mix, η έκπληξη, η οικειοποίηση, τα act-out και τα λογοπαίγνια. Το delivery του κωμικού είναι πολύ καλό. Η ροή (που την μεταβάλλει ανάλογα), η έμφαση, ο χρονισμός και οι παύσεις είναι πολύ αποδοτικά. Η φωνή του κωμικού έχει μια πολύ ευχάριστη και ζεστή χροιά, και η ομιλία του είναι πολύ στρωτή και με καθαρή άρθρωση. Τα act-out και οι μιμήσεις είναι πυκνά και πετυχημένα, και τα attitude εκφράζονται πολύ καθαρά. Η σύνδεση με το ακροατήριο πετυχαίνεται από την πρώτη στιγμή που μιλάει ο κωμικός. Κρατείται η οπτική επαφή, με τον κωμικό να απευθύνεται τακτικά στο ακροατήριο, σε ομάδες και σε συγκεκριμένα άτομα. Ανταποκρίνεται σε ότι συμβαίνει, ζητάει χειροκροτήματα με χρήσιμα δημογραφικό σκοπό αλλά και για να ενεργοποιήσει το ακροατήριο. Ο κωμικός είναι πρωτότυπος, αυθεντικός, δείχνει να το διασκεδάζει, μεταδίδοντας έτσι ευχάριστο κλίμα. Γίνεται πολύ συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Αποκαλύπτει τον εσωτερισμό του μόνο επιφανειακά, δεν ασκεί επιρροή, ο στόχος είναι κυρίως η πρόκληση γέλιου. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες, ίσως όχι για τις πολύ νεανικές.

Συμπερασματικά, η απόδοση του κωμικού είναι πολύ καλή. Το γέλιο είναι συχνό και αρκετές φορές δυνατό, τα bomb μηδαμινά. Αν και δεν εφαρμόζεται η οικονομία λέξεων και πληροφοριών, το έξυπνο και πρωτότυπο κείμενο και το άριστο delivery, μαρτυρούν έναν έμπειρο κωμικό.

Στα πλάγια – Μιγάλης Μαθιουδάκης: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, σε 2 αποσπάσματα, στους ακόλουθους συνδέσμους:

<https://youtu.be/JmyImkaWAfs> (Α' μέρος)

<https://youtu.be/RhzJ9rtdFwc> (Β' μέρος)

Παίζεται στο ανοιχτό θέατρο *Ρεμασιάς*, στην Αθήνα, στις 23 Ιουνίου του 2018. Διαρκεί 57 λεπτά και χωρίζεται σε δύο μέρη (παρεμβάλλεται η εμφάνιση ενός άλλου κωμικού, του Βύρωνα Θεοδωρόπουλου). Ο τίτλος της παράστασης αποτελεί το punchword ενός αστείου της. Η παράσταση ξεκινάει με τον κωμικό να χαιρετάει, να ρωτάει (με χρήση αστείου) αν είναι καλά και να μπαίνει κατευθείαν στην ρουτίνα του. Η παράσταση τελειώνει με μουσική υπόκρουση και συμμετοχή ακροατηρίου σε ένα διαδραστικό αστείο. Τα είδη της κωμωδίας στην παράσταση είναι κυρίως observational, clean (επί το πλείστον), insult και character. Ο κωμικός εμφανίζεται ντυμένος με αρκετά προσεγμένη εμφάνιση (πουκάμισο και παντελόνι). Δεν χρησιμοποιεί persona. Στη βασική θεματολογία (bit) του κειμένου περιλαμβάνονται πρωτίστως οι σχέσεις των φίλων, τα παιδικά και σχολικά χρόνια, διάφορες κατηγορίες ανθρώπων και συμπεριφορών (με insult), οι διαφορές των εποχών και οι σχέσεις μεγάλων – μικρών. Οι ενώσεις θεμάτων και αστείων γίνονται με μακροσκελή segue, ενώ δεν παρατηρείται κάποια λογική στην τοποθέτησή τους στο κείμενο. Τα attitude των αστείων είναι τα «είναι περίεργο», «είναι ηλίθιο», «είναι τρομακτικό» και η αντιπάθεια. Ως τεχνικές αστείων χρησιμοποιούνται τα roll, τα από γενικό σε συγκεκριμένο, η μέθοδος των τριών, τα mix, η έκπληξη, η οικειοποίηση, τα act-out και τα emotional tag. Δεν εφαρμόζεται αρκετά η οικονομία λέξεων και πληροφοριών. Το delivery του κωμικού είναι ιδιαίτερα αποδοτικό: ροή, έμφαση, χρονισμός, παύσεις πολύ καλά. Παρατηρείται κάποια πολυλογία, αλλά ο τρόπος ομιλίας του κωμικού είναι θεατρικός και πολύ ευχάριστος, η άρθρωσή του πλήρως κατανοητή. Τα act-out και οι μιμήσεις πυκνές και πετυχημένες. Η σύνδεση με το ακροατήριο πετυχαίνεται από την πρώτη στιγμή που μιλάει ο κωμικός. Κρατείται η οπτική επαφή, με τον κωμικό να απευθύνεται τακτικά στο ακροατήριο, σε ομάδες και σε συγκεκριμένα άτομα. Ανταποκρίνεται σε ότι συμβαίνει, ζητάει χειροκροτήματα με χρήσιμα δημογραφικό σκοπό αλλά και για να ενεργοποιήσει το ακροατήριο. Ο κωμικός είναι πρωτότυπος, αυθεντικός, δείχνει να το διασκεδάζει, μεταδίδοντας έτσι ευχάριστο κλίμα. Γίνεται πολύ συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Αποκαλύπτει τον εσωτερισμό του μόνο επιφανειακά, δεν ασκεί επιρροή, ο στόχος είναι κυρίως η πρόκληση γέλιου. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες, ίσως όχι για τις πολύ νεανικές.

Συμπερασματικά, η απόδοση του κωμικού είναι πολύ καλή. Το γέλιο είναι συχνό και αρκετές φορές δυνατό, τα bomb μηδαμινά. Αν και δεν εφαρμόζεται η οικονομία λέξεων και πληροφοριών, το έξυπνο και πρωτότυπο κείμενο, το άριστο delivery και το μεγάλο εύρος ακροατηρίου, μαρτυρούν έναν έμπειρο και ολοκληρωμένο κωμικό.

Πόσο μόνος είναι αυτός ο Μάκης – Παναγιώτης Κούδας: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://youtu.be/56ad7FJ-E7k>

Γίνεται στο θέατρο *T*, στη Θεσσαλονίκη, τον Μάιο του 2018. Είναι η τρίτη solo παράσταση του κωμικού. Έχει διάρκεια 1 ώρα και 5 λεπτά. Ο τίτλος της παράστασης αποτελεί το τελευταίο θέμα (bit) της. Η παράσταση ξεκινάει με τον κωμικό, για 2 λεπτά, να χαιρετάει, να δοκιμάζει το μικρόφωνο και προλογίζει την παράσταση και να ρωτάει ποιοι από το ακροατήριο παρακολουθούν πρώτη φορά κωμωδία stand-up. Το είδος της κωμωδίας της παράστασης είναι κυρίως observational, blue και insult (περιλαμβάνει και αυτοσαρκασμό). Ο κωμικός είναι ντυμένος προσεγμένα (πουκάμισο και υφασμάτινο παντελόνι). Πιθανόν να χρησιμοποιεί την persona του κακεντρεχτή ανθρώπου. Στα βασικά θέματα (bit) των αστείων περιλαμβάνονται οι σχέσεις και διαφορές των δύο φύλων, οι διαφορές ηλικίας και εποχών, το σεξ και οι σεξουαλικές συμπεριφορές και οι σχέσεις μεγάλων – μικρών και γονέων – παιδιών. Οι ενώσεις των θεμάτων και αστείων γίνεται με μακροσκελή segue. Πιθανή σειρά των θεμάτων και αστείων στο κείμενο είναι η ΒΓΑ. Τα κυρίως attitude των αστείων είναι τα «είναι ηλίθιο», «είναι περίεργο» και «είναι δύσκολο». Εφαρμόζονται οι ακόλουθες τεχνικές αστείων: roll, έκπληξη (αλλά όχι reveal της punchword), mix, από γενικό σε συγκεκριμένο, one-liner. Το delivery του κωμικού δεν είναι επιτυχημένο. Ο κωμικός είναι ήπιος, συγκρατημένος (απουσιάζει η θεατρικότητα), ελαφρώς μονότονος. Η ενέργεια είναι χαμηλή, η ροή πολύ αργή, οι παύσεις μεγάλες χωρίς λόγο, ο χρονισμός και η έμφαση μέτρια. Τα act-out και οι μιμήσεις μηδαμινές ή όχι πετυχημένες (δεν χρησιμοποιεί αλλαγή φωνής ή εκφράσεις προσώπου, μόνο κινήσεις χεριού). Παρατηρούνται πάρα πολλά γελάκια αμηχανίας και λεκτικά emotional tag που αποδυναμώνουν τα αστεία. Τα attitude των αστείων δεν γίνονται πάντα πιστευτά. Ακούγονται αρκετά περιττά λόγια. Η σύνδεση κωμικού με το ακροατήριο είναι αρκετά καλή. Ο κωμικός μεταδίδει μια φιλικότητα αλλά και μία νευρικότητα. Υπάρχουν στιγμές που δεν γίνεται πιστευτός, αλλά δήθεν. Γίνεται

μέτρια συμπαθής, αλλά αποδεκτός από το ακροατήριο. Αποκαλύπτει ελάχιστα τον εαυτό του και δεν ασκεί επιρροή, στόχος του είναι η πρόκληση του γέλιου. Η παράσταση είναι κατάλληλη για νεανικές και μέσες ηλικίες. Η συνολική απόδοση του κωμικού είναι μέτρια. Παρατηρούνται πολλά bomb, αλλά και κάποια έντονα γέλια, όπως και χειροκροτήματα, το περιεχόμενο των αστείων δεν ταυτίζεται πάντα με το ακροατήριο, το delivery είναι πολύ αδύναμο.

20 χρόνια stand-up comedy – Σίλας Σεραφείμ: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, σε 16 αποσπάσματα, στους ακόλουθους συνδέσμους:

<https://youtu.be/MeWkMFin2OY> (απόσπασμα 1)

<https://youtu.be/PViNJD9eFEc> (απόσπασμα 2)

<https://youtu.be/DnwT4I6-gPg> (απόσπασμα 3)

<https://youtu.be/NEH6zJEJUHc> (απόσπασμα 4)

https://youtu.be/py-FV2xmp_U (απόσπασμα 5)

<https://youtu.be/8lPMDCxBpvw> (απόσπασμα 6)

<https://youtu.be/eGqGaFHg7VQ> (απόσπασμα 7)

https://youtu.be/XSOlvLf_4sg (απόσπασμα 8)

<https://youtu.be/YOjupbDKLc4> (απόσπασμα 9)

<https://youtu.be/aseTuLGDgfs> (απόσπασμα 10)

<https://youtu.be/3XCOuhwDTFo> (απόσπασμα 11)

<https://youtu.be/wJN0Cl1mrPQ> (απόσπασμα 12)

<https://youtu.be/hjBwkxehDPU> (απόσπασμα 13)

<https://youtu.be/PyHNDYFa5Vc> (απόσπασμα 14)

<https://youtu.be/TA7h1qiccmY> (απόσπασμα 15)

<https://youtu.be/-7neTcWk0M> (απόσπασμα 16)

Όπως μαρτυρά και ο τίτλος, η παράσταση είναι επετειακή, για τα 20 χρόνια ενασχόλησης του κωμικού με την κωμωδία stand-up. Γίνεται στον χώρο εκδηλώσεων *Tin Pan Alley*, στην Αθήνα, την περίοδο 2015-2016 και διαρκεί (τουλάχιστον) 1 ώρα και 35 λεπτά. Τα αποσπάσματα είναι ελαφρώς επεξεργασμένα. Η παράσταση ξεκινάει με τον κωμικό να ευχαριστεί και να ρωτάει πόσοι τον βλέπουν για πρώτη φορά να κάνει stand-up. Το είδη της κωμωδίας στην παράσταση είναι observational, blue, insult, πολιτική σάτιρα, και dark. Η εμφάνιση του κωμικού είναι καθημερινή (μπλουζάκι κοντομάνικο, τζιν παντελόνι). Πιθανόν να χρησιμοποιείται η persona του «δυναμικού και θυμώδη άντρα». Η βασική θεματολογία (bit) των αστείων είναι

ποικίλη: από τα συνήθη θέματα σεξουαλικών συμπεριφορών, σχέσεων και διαφορών μεταξύ των δύο φύλων, και διαφορών εποχών (παλιά – νέα), μέχρι διάφορες κατηγορίες ανθρώπων (με insult), ναρκωτικά, ροφήματα, πολιτική κ.α. Οι ενώσεις των θεμάτων και των αστείων γίνεται είτε με μακροσκελή είτε με σύντομα segue. Η σειρά των θεμάτων στο κείμενο δεν φαίνεται να βασίζεται σε κάποια λογική, πέρα ότι σχολιάζεται η δουλειά του κωμικού στην αρχή της παράστασης και τοποθετούνται τα σεξουαλικά θέματα στο τέλος της. Χρησιμοποιούνται κυρίως τα attitude των αστείων «είναι ηλίθιο», «είναι περίεργο», και αντιπάθεια. Στις τεχνικές των αστείων παρατηρούμε roll, mix, έκπληξη (με reveal), από γενικό σε συγκεκριμένο, παρερμηνεία-πολλαπλή ερμηνεία, emotional tag. Το delivery του κωμικού είναι επιτυχημένο: Ροή που μεταβάλλεται, ενέργεια, χρονισμός, παύσεις και έμφαση, όλα πολύ καλά. Γίνονται act-out, emotional tag και μιμήσεις, όχι τόσο με αλλαγή φωνής, όσο με πολύ καλές κινήσεις των χεριών και του σώματος. Η σύνδεση του κωμικού με το ακροατήριο είναι πολύ καλή και πετυχαίνεται με οπτική επαφή, αλληλεπίδραση, ερωταπαντήσεις και δημογραφικά χειροκροτήματα. Ο κωμικός είναι αυθεντικός, με αυτοπεποίθηση και γίνεται συμπαθής και αποδεκτός από το ακροατήριο. Δεν αποκαλύπτει τον ψυχισμό του, στοχεύει μόνο στο γέλιο των ακροατών, ωστόσο, ασκεί μια επιρροή επάνω τους. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες, ίσως όχι τις πολύ νεανικές.

Συμπερασματικά, η απόδοση του κωμικού είναι πολύ καλή. Τα συχνά γέλια, τα λίγα μικρά bomb, τα έξυπνο κείμενο και το αποδοτικό delivery, δείχνουν έναν έμπειρο και ολοκληρωμένο κωμικό.

Μάχες με νεράιδες – Στέλιος Ανατολίτης: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρτημένη στο διαδίκτυο, σε 2 αποσπάσματα, στους ακόλουθους συνδέσμους:

https://youtu.be/cS_U4_nF3I0 (α' μέρος)

<https://youtu.be/4AdQBDOaFXc> (β' μέρος)

Γίνεται στο θέατρο *Χυτήριο*, στην Αθήνα, στις 1 Ιουνίου του 2019. Είναι η πρώτη solo παράσταση του κωμικού και διαρκεί 1 ώρα και 44 λεπτά. Ο τίτλος της παράστασης αναφέρεται σε ένα punchline αστείου της. Στο ξεκίνημα της παράστασης ο κωμικός, με αστεία, για 1,5 λεπτά, παρουσιάζει τον εαυτό του και ευχαριστεί το ακροατήριο. Τα είδη κωμωδίας της παράστασης είναι κυρίως: observational, blue, insult (με πολύ αυτοσαρκασμό), anecdotal και dark. Η εμφάνιση του κωμικού είναι απλή και καθημερινή (είναι ντυμένος με πόλο κοντομάνικο μπλουζάκι και

υφασμάτινο παντελόνι). Τα βασικά θέματα (σε ομάδες θεμάτων bit) έχουν να κάνουν περισσότερο με τον αυτοσαρκασμό (χαρακτήρας και αδυναμίες του, εμφάνισή του, δύσκολες και ατυχείς στιγμές και καταστάσεις του), με τις διαφορές εποχών και ηλικιών και τα παιδικά και σχολικά χρόνια. Ο κωμικός αναφέρεται επίσης στο σεξ και τις σεξουαλικές συμπεριφορές, τις σχέσεις των δύο φύλων και των φίλων. Χρησιμοποιούνται μακροσκελή, αλλά και μικρότερα segue, για τις ενώσεις θεμάτων και αστείων. Για τη σειρά των θεμάτων και αστείων ακολουθείται πιθανότατα η λογική ΒΓΑ. Τα attitude των αστείων της παράστασης είναι κυρίως τα «είναι ηλίθιο», «είναι περίεργο», «είναι τρομακτικό». Στις τεχνικές των αστείων συγκαταλέγονται τα roll, από γενικό σε συγκεκριμένο, έκπληξη (χωρίς πάντα reveal της punchword), emotional tag, mix, λογοπαίγνια, οικειοποίηση, συγκεκριμενοποίηση και οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία, πολλαπλή ερμηνεία. Δεν εφαρμόζεται πάντα η οικονομία λέξεων και πληροφοριών. Το delivery του κωμικού είναι προσεγμένο. Έχει καθαρή άρθρωση, δίνει έμφαση στις σημαντικές πληροφορίες και λέξεις του κειμένου, εφαρμόζει κατάλληλο χρονισμό, ροή και παύσεις. Εφαρμόζονται επιτυχημένα act-out και μιμήσεις (αν και κάπως μετρημένες κινήσεις). Στα λίγα αρνητικά που παρατηρούνται, συγκαταλέγονται κάποιες περιττές πληροφορίες-λόγια και κάποιες λέξεις που επαναλαμβάνονται στην αρχή των προτάσεων. Ο κωμικός κινείται σε όλο το μήκος της σκηνης και έχει καλή ενέργεια. Η σύνδεση κωμικού με ακροατήριο πετυχαίνεται από την αρχή της παράστασης. Ο κωμικός είναι πρωτότυπος, αυθεντικός, πολύ συμπαθής και αποδεκτός, φαίνεται να διασκεδάζει ο ίδιος, μεταδίδοντας φιλικό και ευδιάθετο κλίμα στο ακροατήριο. Μέσω των αστείων του, ανοίγεται και αποκαλύπτεται ψυχικά. Ασκεείται μια μικρή επιρροή στο ακροατήριο. Η παράσταση είναι κατάλληλη για νεανικές και μέσες ηλικίες.

Η συνολική απόδοση του κωμικού είναι πολύ καλή: τα γέλια πολλά και συχνά, συμπεριλαμβάνονται χειροκροτήματα. Παρατηρούνται κάποια μικρά bomb. Το delivery είναι ολοκληρωμένο και το κείμενο έξυπνο και ποιοτικό.

Ό,τι πολυτιμότερο έχω – Χρύσα Κατσαρίνη: Η παράσταση είναι βιντεοσκοπημένη και ανηρητημένη στο διαδίκτυο, στον ακόλουθο σύνδεσμό:

https://youtu.be/Opd7T4Vpl_k

Παίζεται στην αίθουσα εκδηλώσεων *Petrogazi*, στην Αθήνα, τον Μάιο του 2018. Έχει διάρκεια 1 ώρα και 14 λεπτά. Είναι η πρώτη solo παράσταση της κωμικού. Ο τίτλος της δηλώνει την προσπάθεια και σημασία της κωμικού για τη

δημιουργία του κειμένου της παράστασης. Η παράσταση ξεκινάει με την κωμικό, για περίπου 4 λεπτά, να χαιρετάει, ευχαριστεί, προετοιμάζει το ακροατήριο ζητώντας χειροκροτήματα με ενδιάμεσα αστεία και λίγο crowd work, και να ρωτάει πόσοι από αυτούς έχουν ξαναδεί παράσταση κωμωδίας stand-up. Η παράσταση με ένα ηθικό δίδαγμα σε μορφή αστείου. Το είδος της κωμωδίας είναι observational, dark, blue, insult (με πολύ αυτοσαρκασμό), αρκετά edgy, anecdotal και character. Η κωμικός είναι ντυμένη έντονα και επίσημα (φοράει κόκκινο φόρεμα και τακούνια). Η εμφάνισή της ταιριάζει με την persona της, που είναι αυτή της «απεγνωσμένης ερωτικά ευτραφούς γυναίκας». Στη βασική θεματολογία (bit) περιλαμβάνονται κυρίως οι σχέσεις και διαφορές των δύο φύλων, το σεξ και η σεξουαλική συμπεριφορά, θέματα αυτοσαρκασμού (κυρίως για την εμφάνισή της) και οι οικογενειακές σχέσεις (κυρίως της ίδιας με τη μητέρα της). Περιλαμβάνονται και άλλα διάφορα θέματα, όπως τα ναρκωτικά, ο σεξισμός, η θρησκεία κ.α. Για τις ενώσεις των θεμάτων και των αστείων χρησιμοποιούνται σύντομα segue, όταν η εναλλαγή δεν γίνεται απότομα. Ακολουθείται πιθανώς η λογική, τα σεξουαλικά αστεία να τοποθετούνται στην αρχή και στο τέλος του κειμένου. Τα attitude των αστείων είναι κυρίως τα «είναι δύσκολο», «είναι ηλίθιο», «είναι περίεργο» και η αντιπάθεια. Στα αστεία εφαρμόζονται περισσότερο οι τεχνικές: roll, έκπληξη (με reveal της punchword), οικονομία λέξεων και πληροφοριών (πολύ μικρά setup και punch), από γενικό σε συγκεκριμένο, emotional tag, act-out, οικειοποίηση, πολλαπλή ερμηνεία, one-liner, οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία, λογοπαίγνια. Η κωμικός δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο delivery. Η άρθρωση είναι καλή και χρησιμοποιεί σωστή έμφαση, πολύ καλό χρονισμό, παύσεις και ροή. Τα act-out είναι τακτικά και οι μιμήσεις πετυχημένες. Τα emotional tag και attitude έντονα και ξεκάθαρα. Η κωμικός κινείται σε όλο το μήκος και πλάτος της σκηνής, η ενέργεια της είναι υψηλή. Η σύνδεση κωμικού με ακροατήριο γίνεται με κάθε τρόπο. Αλληλεπιδρά τακτικά με το ακροατήριο, απευθύνεται επίσης ειδικά με συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες ατόμων, κρατείται η οπτική επαφή, ζητούνται χειροκροτήματα δημοσκοπικά αλλά και για συμμετοχή και ενεργοποίηση. Η κωμικός έχει δυναμισμό και ενέργεια, είναι αυθεντική και γίνεται πολύ συμπαθής και αποδεκτή από το ακροατήριο. Αποκαλύπτει σε βάθος τον ψυχισμό της, μέσω των αστείων της και ασκεί μια κάποια επιρροή στο ακροατήριο. Η παράσταση είναι κατάλληλη για όλες τις ηλικίες, κυρίως όμως για τις μέσες.

Η συνολική απόδοση της κωμικού είναι πολύ καλή: το έξυπνο και edgy κείμενο, σε συνδυασμό με το πολύ επιτυχημένο delivery, οδηγούν σε συχνά, δυνατά γέλια με χειροκροτήματα. Τα ελάχιστα λάθη και bomb και η επιρροή που ασκείται στο ακροατήριο, κάνουν την παράσταση απολαυστική και αναδεικνύουν μία εξαιρετική κωμικό.

2.3 Συγκεντρωτικά αποτελέσματα

Συγκεντρωτικά, οι σημαντικότερες παρατηρήσεις για τις παραστάσεις των κωμικών, φαίνονται στους ακόλουθους πίνακες.

Στον πίνακα 1 φαίνονται συγκεντρωτικά τα είδη της κωμωδίας και η κυρίως θεματολογία των bit της κάθε παράστασης:

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	ΕΙΔΗ ΚΩΜΩΔΙΑΣ	ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ
<i>Τσάι party</i> Ανδρέας Πασπάτης	Observational, Insult (με αυτοσαρκασμό)	Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Αυτοσαρκασμός, Σεξ και σεξουαλική συμπεριφορά, Σχέσεις φίλων, Σύγκριση Ελλήνων-ξένων, Οικογένεια, Τουαλέτας, Ιατρικά, Διαφορά ηλικιών
<i>Musicomedy</i> Αριστοτέλης Ρήγας	Specialty, Observational, Λογοπαίγνια, Insult (με αυτοσαρκασμό)	Μουσική, Ελληνική γλώσσα, Σύγκριση Ελλήνων - ξένων, Αυτοσαρκασμός, Περιοχές της Ελλάδας, Οικογένεια
<i>Στα πλάγια</i> Βύρων Θεοδωρόπουλος	Observational, Blue, Insult (με αυτοσαρκασμό)	Αυτοσαρκασμός, Περιοχές Ελλάδας, Σύγκριση Ελλήνων-ξένων, Οικογένεια
<i>Τούνδρα, τάιγκα, στέπα</i> Βύρων Θεοδωρόπουλος	Observational, Blue, Insult (με αυτοσαρκασμό)	Σεξ και σεξουαλική συμπεριφορά, Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Οικογένεια, Αυτοσαρκασμός, Διαφορές ηλικιών
<i>(Ακόμα πιο) δύσκολα τα πράγματα</i> Γιώργος Χατζηπαύλου	Observational, Crowd work, Blue, Character	Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Σεξ και σεξουαλική συμπεριφορά Σχέσεις φίλων, Διαφορά ηλικιών
<i>Σχεδόν σαράντα</i> Γιώργος Χατζηπαύλου	Observational, Blue, Character, Insult.	Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Σεξ και σεξουαλική συμπεριφορά, Διαφορά ηλικιών, Οικογένεια, Σχέσεις γονέων και παιδιών, Σχολικά χρόνια
<i>Αντί διδακτορικού</i> Δημήτρης Δημόπουλος	Observational, Clean, Anecdotal, Λογοπαίγνια, Insult (με αυτοσαρκασμό)	Ελληνική γλώσσα, Σύγκριση Ελλήνων με ξένους, Αυτοσαρκασμός, Παιδικά και σχολικά

		χρόνια, Φοιτητικά χρόνια, Οικογένεια
<i>Υπερπαραγωγή</i> Δημήτρης Δημόπουλος	Observational, Anecdotal, Specialties, Λογοπαίγνια, Insult (με αυτοσαρκασμό)	Ελληνική γλώσσα, Σύγκριση Ελλήνων με ξένους, Αυτοσαρκασμός, Θρησκεία, Δημόσιες υπηρεσίες, Σχέσεις μεγάλων και μικρών, Διαφορές ηλικιών
<i>Lower με C</i> Δημήτρης Χριστοφορίδης	Observational, Blue, Insult (με αυτοσαρκασμό), Character, Dark	Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Αυτοσαρκασμός, Σεξ και σεξουαλική Συμπεριφορά, Σχέσεις φίλων
<i>Όστε φτάσαμε λοιπόν σε αυτό το σημείο</i> Ηλίας Φουντούλης	Anecdotal, Observational, Insult (με αυτοσαρκασμό), Clean, Λογοπαίγνια	Αυτοσαρκασμός, Διάφορες καταστάσεις, Φαγητό και μαγειρική
<i>Χωρίς γλουτένη</i> Ήρα Κατσούδα	Observational, Blue, Insult (με αυτοσαρκασμό), Anecdotal	Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Σεξ και σεξουαλικές συμπεριφορές, Αυτοσαρκασμός, Σχέσεις φίλων, Σχέσεις γονέων και παιδιών, Οικογένεια
<i>Ένα για τα άντα</i> Κώστας Μαλιιάτσης Salas	Observational, Blue, Insult (με αυτοσαρκασμό), Anecdotal	Αυτοσαρκασμός, Τουαλέτας, Διαφορές ηλικιών και εποχών, Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Σχέσεις μεγάλων - μικρών, Παιδικά και σχολικά χρόνια, Οικογένεια
<i>Πρόβλημα</i> Κώστας Μαλιιάτσης Salas	Observational, Blue	Παιδικά και σχολικά χρόνια, Σχέσεις μεγάλων – μικρών, Σχέσεις γονέων – παιδιών, Διαφορές και σχέσεις των δύο φύλων, Αυτοσαρκασμός
<i>Ψυχής ιατρείον the aftermath</i> Κώστας Μαλιιάτσης Salas	Observational, Blue, Insult (με αυτοσαρκασμό)	Σεξ και σεξουαλικές συμπεριφορές, Σχέσεις γονέων – παιδιών, Σύγκριση Ελλήνων με ξένους, Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Οικογένεια, Αυτοσαρκασμός
<i>Να ένας σοφός</i> Λάμπρος Φισφής	Observational, Insult (με αυτοσαρκασμό), Dark, Clean, Character	Αυτοσαρκασμός, Οικογένεια
<i>The Heart of Man</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Observational, Insult, Character	Σχέσεις και συμπεριφορές δύο φύλων, Συγκεκριμένες κατηγορίες ανθρώπων, Διαφορές εποχών, Σχέσεις μεγάλων – μικρών, Οικογένεια
<i>Κακή πίστη</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Observational, Clean, Insult, Character, Λογοπαίγνια	Παιδική και σχολική ηλικία, Σχέσεις φίλων, Οικογένεια, Διαφορές εποχών, Λογοπαίγνια
<i>Στα πλάγια</i> Μιχάλης	Observational, Clean, Insult, Character	Σχέσεις φίλων, Παιδικά και σχολικά χρόνια, Διάφορες κατηγορίες ανθρώπων και

Μαθιουδάκης		συμπεριφορών, Διαφορές εποχών, Σχέσεις μεγάλων – μικρών
<i>Πόσο μόνος είναι αυτός ο Μάκης</i> Παναγιώτης Κούδας	Observational, Blue, Insult (με αυτοσαρκασμό)	Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Διαφορές ηλικίας και εποχών, Σεξ και σεξουαλικές συμπεριφορές, Σχέσεις μεγάλων – μικρών, Σχέσεις γονέων – παιδιών
<i>20 χρόνια stand-up comedy</i> Σίλας Σεραφεΐμ	Observational, Blue, Insult, Πολιτική σάτιρα, Dark	Σεξ και σεξουαλική συμπεριφορά, Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Διαφορές εποχών, Διάφορες κατηγορίες ανθρώπων
<i>Μάχες με νεράιδες</i> Στέλιος Ανατολίτης	Observational, Blue, Insult (με αυτοσαρκασμό), Anecdotal, Dark	Αυτοσαρκασμός, Διαφορές εποχών και ηλικιών, Παιδικά και σχολικά χρόνια, Σχέσεις και συμπεριφορές δύο φύλων, Σχέσεις φίλων
<i>Ό,τι πολυτιμότερο έχω</i> Χρύσα Κατσαρίνη	Observational, Dark, Blue, Insult (με αυτοσαρκασμό), Edgy, Anecdotal, Character	Σχέσεις και διαφορές δύο φύλων, Σεξ και σεξουαλική συμπεριφορά, Αυτοσαρκασμός, Οικογενειακές σχέσεις

Πίνακας 1

Στον πίνακα 2 φαίνεται ο τρόπος που χειρίζεται ο κάθε κωμικός το κείμενό του: αν χρησιμοποιεί ή όχι ενώσεις θεμάτων και αστείων μεταξύ τους, ποια attitude και ποιες τεχνικές αστείων εφαρμόζει περισσότερο:

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	ΕΝΩΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ & ΑΣΤΕΙΩΝ	ATTITUDE ΑΣΤΕΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΣΤΕΙΩΝ
<i>Τσάι party</i> Ανδρέας Πασπάτης	Σύντομα segue, Σύντομο crowd work	«Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο», Αντιπάθεια «Είναι δύσκολο»	Roll, Mix, Από γενικό σε συγκεκριμένο, Οικειοποίηση, Επικαιροποίηση, Συγκεκριμενοποίηση, Emotional tag, Λογοπαίγνια, Crowd work, Έκπληξη (χωρίς reveal της punchword), Call back
<i>Musicomedy</i> Αριστοτέλης Ρήγας	Χωρίς ενώσεις, Μακροσκελή segue	«Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο», «Είναι τρομακτικό»	Roll, Από γενικό σε συγκεκριμένο, One-liner, Emotional tag, Mix, Οικειοποίηση, Επικαιροποίηση, Λογοπαίγνια, Έκπληξη (χωρίς πάντα reveal της punchword), Call back
<i>Στα πλάγια Βύρων</i> Θεοδωρόπουλος	Μικρά segue	«Είναι περίεργο»	Roll, Οικονομία λέξεων και πληροφοριών, Έντονη έκπληξη και reveal, Πολλαπλή ερμηνεία, Mix,

			Από γενικό σε συγκεκριμένο, One-liner, Λογοπαίγνια, Οικειοποίηση
<i>Τούνδρα, τάιγκα, στέπα</i> Βύρων Θεοδωρόπουλος	Χωρίς ενώσεις, Μικρά segue	«Είναι περίεργο» «Είναι ηλίθιο»	Roll (με καλή κλιμάκωση), Οικονομία λέξεων και πληροφοριών, Από γενικό σε συγκεκριμένο, Mix, Έντονη έκπληξη με reveal της punchword, Πολλαπλή ερμηνεία, One-liner, Οικειοποίηση
<i>(Ακόμα πιο) δύσκολα τα πράγματα</i> Γιώργος Χατζηπαύλου	Χωρίς ενώσεις, Μικρά segue	«Είναι περίεργο», «Είναι δύσκολο», «Είναι ηλίθιο»	Από γενικό σε συγκεκριμένο, Roll (με κλιμάκωση), Έκπληξη (με reveal της punchword), Mix, Act-out, Emotional tag
<i>Σχεδόν σαράντα</i> Γιώργος Χατζηπαύλου	Μέτριας διάρκειας segue	«Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο», «Είναι δύσκολο»	Από γενικό σε συγκεκριμένο, Roll (με κλιμάκωση της έντασης των αστείων), Έκπληξη (με reveal της punchword), Mix, Act-out, Emotional tag
<i>Αντί διδακτορικού</i> Δημήτρης Δημόπουλος	Μακροσκελή segue	«Είναι περίεργο», «Είναι ηλίθιο», Δυσaréσκεια	Από γενικό σε συγκεκριμένο, Λογοπαίγνια, Mix, Roll, Emotional tag, Έκπληξη (με reveal της punchword), Οικειοποίηση, Οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία
<i>Υπερπαραγωγή</i> Δημήτρης Δημόπουλος	Μακροσκελή segue	«Είναι περίεργο», «Είναι ηλίθιο»	Από γενικό σε συγκεκριμένο, Λογοπαίγνια, Mix, Roll, Emotional tag, Έκπληξη (με reveal της punchword), Οικειοποίηση, Οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία
<i>Lower με C</i> Δημήτρης Χριστοφορίδης	Χωρίς ενώσεις, Μακροσκελή segue	«Είναι περίεργο», «Είναι δύσκολο», «Είναι ηλίθιο»	Από γενικό σε συγκεκριμένο, Roll, Mix, Έκπληξη (χωρίς reveal της punchword πάντα), Οικειοποίηση, Call back, Οικονομία λέξεων και πληροφοριών, Emotional tag
<i>Ωστε φτάσαμε λοιπόν σε αυτό το σημείο</i> Ηλίας Φουντούλης	Μακροσκελή segue	«Είναι τρομακτικό», «Είναι περίεργο», «Είναι ηλίθιο»	Λογοπαίγνια, One-liner, Call back, Μέθοδος των τριών, Roll (με κλιμάκωση), Από γενικό σε συγκεκριμένο, Mix, Emotional tag, Οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία
<i>Χωρίς γλουτένη</i> Έρα Κατσούδα	Μακροσκελή και σύντομα	«Είναι περίεργο», «Είναι ηλίθιο»,	Από γενικό σε συγκεκριμένο, Roll, Έκπληξη (αλλά όχι reveal της

	segue	«Είναι δύσκολο», Δυσαρέσκεια	punchword), Mix, Οικειοποίηση, Επικαιροποίηση, Συγκεκριμενοποίηση, Emotional tag, Οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία
<i>Ένα για τα άντα</i> Κώστας Μαλιάτσης Salas	Μακροσκελή segue	Αντιπάθεια, «Είναι δύσκολο», «Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο»	Roll, Mix, Οικειοποίηση, Επικαιροποίηση, Από γενικό σε συγκεκριμένο
<i>Πρόβλημα</i> Κώστας Μαλιάτσης Salas	Μακροσκελή segue	Αντιπάθεια, «Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο», «Είναι δύσκολο»	Roll, Mix, Από γενικό σε συγκεκριμένο, Οικειοποίηση, Επικαιροποίηση
<i>Ψυχής ιατρείον the aftermath</i> Κώστας Μαλιάτσης Salas	Μακροσκελή segue	Αντιπάθεια, «Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο», «Είναι δύσκολο»	Roll, Mix, Από γενικό σε συγκεκριμένο, Έκπληξη (συχνά με reveal της punchword), Επικαιροποίηση, Οικειοποίηση
<i>Να ένας σοφός</i> Λάμπρος Φισφής	Σύντομα και μακροσκελή segue	«Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο», «Είναι δύσκολο», «Είναι τρομακτικό»	Roll, Mix, Emotional tag, Οικειοποίηση, Από γενικό σε συγκεκριμένο, Έκπληξη (αλλά όχι πάντα reveal της punchword), Call back
<i>The Heart of Man</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Μακροσκελή segue	«Είναι περίεργο», «Είναι ηλίθιο», Αντιπάθεια	Roll, Από γενικό σε συγκεκριμένο, Έκπληξη, Mix, Οικειοποίηση, Μέθοδος των τριών, Act-out, Οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία
<i>Κακή πίστη</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Μακροσκελή segue	«Είναι περίεργο» «Είναι ηλίθιο»	Roll, Από γενικό σε συγκεκριμένο, Μέθοδος των τριών, Mix, Έκπληξη, Οικειοποίηση, Act-out, Λογοπαίγνια
<i>Στα πλάγια</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Μακροσκελή segue	«Είναι περίεργο», «Είναι ηλίθιο», «Είναι τρομακτικό», Αντιπάθεια	Roll, Από γενικό σε συγκεκριμένο, Μέθοδος των τριών, Mix, Έκπληξη, Οικειοποίηση, Act-out, Emotional tag
<i>Πόσο μόνος είναι αυτός ο Μάκης</i> Παναγιώτης Κούδας	Μακροσκελή segue	«Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο», «Είναι δύσκολο»	Roll, Έκπληξη (αλλά όχι reveal της punchword), Mix, Από γενικό σε συγκεκριμένο, One-liner
<i>20 χρόνια stand-up comedy</i>	Μακροσκελή και σύντομα	«Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο»,	Roll, Mix, Έκπληξη (με reveal), Από γενικό σε συγκεκριμένο,

Σύλας Σεραφείμ	segue	Αντιπάθεια	Πολλαπλή ερμηνεία, Emotional tag
Μάχες με νεράιδες Στέλιος Ανατολίτης	Μακροσκελή και σύντομα segue	«Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο», «Είναι τρομακτικό»	Roll, Από γενικό σε συγκεκριμένο, Έκπληξη (χωρίς πάντα reveal της punchword), Emotional tag, Mix, λογοπαίγνια, Οικειοποίηση, Συγκεκριμενοποίηση, Οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία, Πολλαπλή ερμηνεία
Ό,τι πολυτιμότερο έχω Χρύσα Κατσαρίνη	Σύντομα segue	«Είναι δύσκολο», «Είναι ηλίθιο», «Είναι περίεργο», Αντιπάθεια	Roll, Έκπληξη με reveal, Οικονομία λέξεων και πληροφοριών (πολύ μικρά setup και punch), Από γενικό σε συγκεκριμένο, Emotional tag, Act-out, Οικειοποίηση, Πολλαπλή ερμηνεία, One-liner, Οργάνωση μιας ιστορίας σε αστεία, Λογοπαίγνια

Πίνακας 2

Στον πίνακα 3 φαίνεται η απόδοση του κάθε κωμικού: delivery, σύνδεση με το ακροατήριο, προσωπικότητα και εντύπωση που δίνει, και στόχος του, αν δηλαδή στοχεύει στην πρόκληση του γέλιου ή και στην επιρροή του ακροατηρίου του:

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	DELIVERY ΚΩΜΙΚΟΥ	ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΩΜΙΚΟΥ - ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ	ΕΝΤΥΠΩΣΗ ΚΩΜΙΚΟΥ	ΣΤΟΧΟΣ ΚΩΜΙΚΟΥ
<i>Τσάι party</i> Ανδρέας Πασπάτης	Ικανοποιητικό	Πολύ καλή	Με persona, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο
<i>Musicomedy</i> Αριστοτέλης Ρήγας	Καλό	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Αυθεντικός, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο
<i>Στα πλάγια</i> Βύρων Θεοδωρόπουλος	Μέτριο	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός, Ελαφρώς νευρικός	Γέλιο

<i>Τούνδρα, τάγκα, στέπα</i> Βύρων Θεοδωρόπουλος	Μέτριο	Αρκετά καλή	Χωρίς persona, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός, Ελαφρώς νευρικός	Γέλιο
<i>(Ακόμα πιο) δύσκολα τα πράγματα</i> Γιώργος Χατζηπαύλου	Πολύ καλό	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Αυθεντικός, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο, Μικρή επιρροή
<i>Σχεδόν σαράντα</i> Γιώργος Χατζηπαύλου	Πολύ καλό	Πολύ καλή	Με persona, Αυθεντικός, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο, Μικρή επιρροή
<i>Αντί διδακτορικού</i> Δημήτρης Δημόπουλος	Καλό	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο
<i>Υπερπαραγωγή</i> Δημήτρης Δημόπουλος	Καλό	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Αυθεντικός, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο
<i>Lower με C</i> Δημήτρης Χριστοφορίδης	Καλό	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός, Χαλαρός	Γέλιο
<i>Ωστε φτάσαμε λοιπόν σε αυτό το σημείο</i> Ηλίας Φουντούλης	Μέτριο	αΑρκετά καλή	Χωρίς persona, Ήρεμος, Αυθεντικός, Ιδιαίτερα συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο, Μικρή επιρροή
<i>Χωρίς γλουτένη</i> Ήρα Κατσούδα	Μέτριο	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Ιδιαίτερα συμπαθής, Αποδεκτή, Φιλική	Γέλιο

<i>Ένα για τα άντα</i> Κώστας Μαλιάτσης Salas	Μη ικανοποιητικό	Πολύ καλή	Σρήση persona, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο, Μικρή επιρροή
<i>Πρόβλημα</i> Κώστας Μαλιάτσης Salas	Μη ικανοποιητικό	Πολύ καλή	Χρήση persona, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο, Μικρή επιρροή
<i>Ψυχής ιατρείον the aftermath</i> Κώστας Μαλιάτσης Salas	Μη ικανοποιητικό	Πολύ καλή	Χρήση persona, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο, Μικρή επιρροή
<i>Να ένας σοφός</i> Λάμπρος Φισφής	Πολύ καλό	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Αυθεντικός, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο
<i>The Heart of Man</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Πολύ καλό	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Αυθεντικός, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο
<i>Κακή πίστη</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Πολύ καλό	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Αυθεντικός, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο
<i>Στα πλάγια</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Πολύ καλό	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Αυθεντικός, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο
<i>Πόσο μόνος είναι αυτός ο Μάκης</i> Παναγιώτης Κούδας	Μη ικανοποιητικό	Αρκετά καλή	Πιθανή persona, Νευρικός, Μέτρια συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο
<i>20 χρόνια stand- up comedy</i>	Πολύ καλό	Πολύ καλή	Πιθανή persona, Αυθεντικός,	Γέλιο, Μικρή επιρροή

Σύλας Σεραφεΐμ			Συμπαθής, Αποδεκτός, Με πολύ αυτοπεποίθηση	
<i>Μάχες με νεράιδες</i> Στέλιος Ανατολίτης	Πολύ καλό	Πολύ καλή	Χωρίς persona, Αυθεντικός, Συμπαθής, Αποδεκτός, Φιλικός	Γέλιο, Μικρή επιρροή
<i>Ό,τι πολυτιμότερο έχω</i> Χρύσα Κατσαρίνη	Πολύ καλό	Πολύ καλή	Με persona, Αυθεντική, Συμπαθής, Αποδεκτή, Φιλική	Γέλιο, Μικρή επιρροή

Πίνακας 3

Στον πίνακα 4 φαίνεται η γενική απόδοση του κωμικού και της παράστασής του:

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΚΩΜΙΚΟΥ & ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ
<i>Τσάι party</i> Ανδρέας Πασπάτης	Καλή
<i>Musicomedy</i> Αριστοτέλης Ρήγας	Πολύ καλή
<i>Στα πλάγια</i> Βύρων Θεοδωρόπουλος	Καλή
<i>Τούνδρα, τσίγκα, στέπα</i> Βύρων Θεοδωρόπουλος	Καλή
<i>(Ακόμα πιο) δύσκολα τα πράγματα</i> Γιώργος Χατζηπαύλου	Πολύ καλή
<i>Σχεδόν σαράντα</i> Γιώργος Χατζηπαύλου	Πολύ καλή
<i>Αντί διδακτορικού</i> Δημήτρης Δημόπουλος	Καλή
<i>Υπερπαραγωγή</i> Δημήτρης Δημόπουλος	Πολύ καλή
<i>Lower με C</i> Δημήτρης Χριστοφορίδης	Καλή
<i>Όστε φτάσαμε λοιπόν σε αυτό το σημείο</i> Ηλίας Φουντούλης	Μέτρια
<i>Χωρίς γλουτένη</i>	Μέτρια

Ήρα Κατσούδα	
<i>Ένα για τα άντα</i> Κώστας Μαλιάτσης Salas	Μέτρια
<i>Πρόβλημα</i> Κώστας Μαλιάτσης Salas	Μέτρια
<i>Ψυχής ιατρείον the aftermath</i> Κώστας Μαλιάτσης Salas	Μέτρια
<i>Να ένας σοφός</i> Λάμπρος Φισφής	Πολύ καλή
<i>The Heart of Man</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Πολύ καλή
<i>Κακή πίστη</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Πολύ καλή
<i>Στα πλάγια</i> Μιχάλης Μαθιουδάκης	Πολύ καλή
<i>Πόσο μόνος είναι αυτός ο Μάκης</i> Παναγιώτης Κούδας	Μέτρια
<i>20 χρόνια stand-up comedy</i> Σίλας Σεραφείμ	Πολύ καλή
<i>Μάχες με νεράιδες</i> Στέλιος Ανατολίτης	Πολύ καλή
<i>Ό,τι πολυτιμότερο έχω</i> Χρύσα Κατσαρίνη	Πολύ καλή

Πίνακας 4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Συζήτηση και συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο αυτό, θα σχολιαστούν τα κοινά στοιχεία που παρατηρούμε στις παραστάσεις των Ελλήνων stand-up κωμικών και θα γίνει προσπάθεια σύγκρισης με την παγκόσμια τάση και παράδοση. Κατόπιν, θα αναφερθούμε σε περιορισμούς και περαιτέρω δυνατότητες έρευνας.

3.1 Τα είδη της ελληνικής κωμωδίας stand-up

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, ένας κωμικός εφαρμόζει περισσότερα τους ενός είδους στην κωμωδία του, και ένα αστείο μπορεί να ανήκει ταυτόχρονα σε πολλά είδη κωμωδίας. Τα πιο συχνά είδη που απαντώνται στην κωμωδία των ελλήνων stand-up κωμικών είναι τρία, με σειρά, από το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο στο λιγότερο:

- Observational
- Insult
- Blue

Ακολουθούν τα είδη:

- Character
- Anecdotal

Όπως και στην παγκόσμια παράδοση, το observational είδος είναι το πιο διαδεδομένο στην ελληνική τάση. Από τη φύση του, η κωμωδία stand-up αποτελείται από παρατηρήσεις του κωμικού περί των γύρω του: ανθρώπων, συμβάντων, πραγμάτων, εννοιών, οτιδήποτε. Το observational είδος, η παρατήρηση δηλαδή, είναι αλληλένδετα συνδεδεμένο με την κωμωδία stand-up. Όλοι οι κωμικοί το χρησιμοποιούν στην κωμωδία τους, προϋποθετικά και αναπόφευκτα.

Το insult είδος κωμωδίας εφαρμόζεται σχεδόν σε κάθε παράσταση κωμωδίας stand-up, τόσο στην παγκόσμια σκηνή, όσο και στην ελληνική. Οι παρατηρήσεις του κωμικού, που έχουν σκοπό να προσβάλουν, να γελοιοποιήσουν, να σπάσουν πλάκα με τον άλλο, αλλά και με τον εαυτό του, είναι πολύ συχνά το επίκεντρο των παραστάσεων. Για αυτό άλλωστε χρησιμοποιείται τόσο συχνά στα αστεία το attitude «είναι ηλίθιο».

Στην ελληνική κωμωδία, ωστόσο, παρατηρούμε μια έντονη τάση αυτοσαρκασμού. Πολύ συχνά, στις παραστάσεις των ελλήνων κωμικών, ο αυτοσαρκασμός αποτελεί τη βασική θεματολογία και το μέσο της παρατήρησης. Για

παράδειγμα, όντας παχύσαρκος και στην προσπάθεια του να αδυνατίσει, ο κωμικός, υπό το πρίσμα του αυτοσαρκασμού, σχολιάζει δίαιτες, φαγητά, τάσεις του δυτικού τρόπου ζωής κ.λπ. Αντίστοιχα, επισκιαζόμενη από την τάση αυτοσαρκασμού, η κωμωδία της προσβολής των άλλων, δεν είναι τόσο έντονη στην ελληνική κωμωδία. Ακόμα, αποφεύγεται συστηματικά η προσβολή γνωστών προσώπων και διασημοτήτων. Ένας πιθανός λόγος που χρησιμοποιείται τόσο πολύ ο αυτοσαρκασμός στην ελληνική κωμωδία, είναι η ευκολία που ο κωμικός δημιουργεί με αυτόν τον τρόπο κωμικές καταστάσεις, εύθυμο και κατάλληλο κλίμα, και συνδετικό θέμα μεταξύ των θεμάτων bit του κειμένου του. Αναλογιζόμενοι ότι, το είδος stand-up είναι ακόμη νέο στην Ελλάδα, με τον αυτοσαρκασμό πετυχαίνεται ευκολότερα ένας από τους δόκιμους σκοπούς της κωμωδίας, που είναι να γελάσουμε όλοι μαζί με τα χάλια μας, αποδεχόμενοι έτσι τον εαυτό μας, αλλά και τον συνάνθρωπό μας. Παρατηρούμε ωστόσο ότι, οι πιο έμπειροι Έλληνες stand-up κωμικοί, όπως ο Γιώργος Χατζηπαύλου και ο Σίλας Σεραφείμ, τείνουν στο να αποφύγουν τον έντονο αυτοσαρκασμό.

Η blue κωμωδία είναι ένα ακόμη είδος που χρησιμοποιείται κατά κόρον, τόσο στην παγκόσμια σκηνή, όσο και στην ελληνική. Η βωμολογία, τα κάθε λογής σεξουαλικά θέματα και τα θέματα τουαλέτας (ούρηση, αφόδευση, σκάλισμα μύτης κ.λπ.) χρησιμοποιούνται σχεδόν σε όλες τις ελληνικές παραστάσεις. Ελάχιστοι Έλληνες κωμικοί προτιμούν το αντιδιαμετρικά αντίθετο clean είδος κωμωδίας. Αυτό βέβαια είναι φυσιολογικό και αναμενόμενο, και συμβαδίζει με το γεγονός ότι η ελληνική παραδοσιακή διασκέδαση δεν είναι εμποτισμένη με την stand-up κωμωδία. Είναι σίγουρο ότι, η μελλοντική ζήτηση για stand-up παραστάσεις με καθαρό περιεχόμενο, θα δημιουργήσει ανάλογη τάση. Ο Γιώργος Χατζηπαύλου είναι ο μόνος που έχει κάνει stand-up παράσταση για παιδιά, όπου επιβάλλεται το clean περιεχόμενο.

Τα είδη κωμωδίας character και anecdotal χρησιμοποιούνται μεν στις ελληνικές παραστάσεις, όχι όμως τόσο συχνά (και επιτυχημένα, όπως θα δούμε παρακάτω), όσο στην παγκόσμια σκηνή. Το character, όπως και το stand-up sketch, είναι ήδη που απαιτούν ιδιαίτερα προσεγμένο παίξιμο και εμπειρία από τους κωμικούς, για να αποδώσουν. Το sketch μάλιστα, απουσιάζει πλήρως από την ελληνική κωμωδία. Το εφαρμόζει μόνο ο Μιχάλης Μαθιουδάκης σε κάποια αστεία του. Το anecdotal είδος κωμωδίας, ενώ εφαρμόζεται στις ελληνικές παραστάσεις, δεν εφαρμόζεται εκτεταμένα και συστηματικά. Για παράδειγμα, δεν γίνονται

παραστάσεις one person show που υποστηρίζουν αυτή τη μορφή κωμωδίας (στα one person show, συνήθως, ο κωμικός αφηγείται μια μεγάλη ιστορία –πολύ συχνά τη δική του– από την αρχή ως το τέλος της παράστασης).

Η edgy κωμωδία και η πολιτική σάτιρα απουσιάζουν επίσης από την ελληνική σκηνή. Ελάχιστα συναντάται η dark κωμωδία και ο αυτοσχεδιασμός. Αντίθετα, η λεκτική κωμωδία, η κωμωδία των λογοπαιγνίων, εφαρμόζεται σε πολλά ελληνικά κείμενα, σε κάποια μάλιστα, όπως αυτά του Αριστοτέλη Ρήγα και του Ηλία Φουντούλη, κατέχει υπερβολικά μεγάλο τμήμα τους.

3.2 Το κείμενο της ελληνικής κωμωδίας stand-up

Θεματολογία: Η θεματολογία των bit, στα κείμενα των Ελλήνων stand-up κωμικών, περιλαμβάνει περισσότερο τρεις κατηγορίες, με σειρά συχνότητας:

- Σχέσεις, διαφορές και συμπεριφορές των δύο φύλων
- Αυτοσαρκασμός
- Σεξ και σεξουαλική συμπεριφορά

Τα θέματα bit των κωμικών για τις σχέσεις, διαφορές και συμπεριφορές των δύο φύλων (αντρικού και γυναικείου) περιλαμβάνει οτιδήποτε: από την ερωτική έλξη, το φλερτ, τη συμβίωση, τη ζήλια και τον χωρισμό, μέχρι τις διαφορές στη συμπεριφορά του κάθε φύλου σε κάθε λογής συγκεκριμένες περιστάσεις. Οι σχέσεις των δύο φύλων είναι και θα είναι πάντα ένα επίκαιρο και ουσιώδες θέμα. Ο ακροατής έλκεται και ταυτίζεται αμέσως με τον κωμικό. Για τον έρωτα και τις σχέσεις των δύο φύλων έχουν γραφεί, ανά τους αιώνες, άπειρα τραγούδια, βιβλία, θεατρικά, τηλεοπτικά και κινηματογραφικά κείμενα. Ας θυμηθούμε την Ιλιάδα του Ομήρου. Το θέμα του έρωτα και των σχέσεων των δύο φύλων κυριαρχεί σε κάθε μορφή τέχνης. Γιατί; Διότι ο έρωτας και οι σχέσεις των δύο φύλων κατακλύζουν την καθημερινότητα του ανθρώπου. Είναι απολύτως αναμενόμενο λοιπόν, το θέμα αυτό να αποτελεί κυρίαρχη θέση στα κείμενα των stand-up κωμικών παγκοσμίως, ομοίως και στην Ελλάδα.

Αναφέραμε παραπάνω, στην ενότητα για τα είδη κωμωδίας, ότι ο αυτοσαρκασμός, ως υποκατηγορία του είδους insult, συναντάται πολύ συχνά στην ελληνική κωμωδία stand-up. Παρατηρούμε εδώ, ότι ο αυτοσαρκασμός χαρακτηρίζει έντονα και τη βασική θεματολογία των ελληνικών κειμένων. Ο Έλληνας κωμικός αυτοσατιρίζεται προκαλώντας το γέλιο του ακροατή, σχολιάζοντας, με σειρά

συχνότητας, τις αδυναμίες του, την εμφάνισή του και τις δύσκολες καταστάσεις του. Αυτό αποτελεί μια ιδιαιτερότητα της ελληνικής κωμωδίας.

Όσο αφορά τη θεματολογία περί σεξ και σεξουαλικής συμπεριφοράς, από την άλλη, η ελληνική κωμωδία είναι απόλυτα εναρμονισμένη με την παγκόσμια τάση (όπως άλλωστε γίνεται και με τη θεματολογία περί σχέσεων των δύο φύλων). Η ελληνική θεματολογία του σεξ περιλαμβάνει τα πάντα: από στάσεις συνουσίας, πορνογραφία, μέρη σώματος, μέχρι ομοφυλοφιλικές και παιδεραστικές συμπεριφορές. Εδώ να πούμε ότι, η ελληνική τάση τείνει να ακολουθήσει την παγκόσμια, τολμώντας αναφορές σε θέματα ταμπού.

Άλλα βασικά θέματα της ελληνικής κωμωδίας stand-up είναι, με σειρά συχνότητας: η οικογένεια και οι οικογενειακές σχέσεις (π.χ. insult κάποιο μέλος της οικογένειας –συνά η μητέρα του κωμικού–, σχέσεις γονέων και παιδιών), οι διαφορές των εποχών και των ηλικιών (π.χ. σύγκριση του τρόπου ζωής και της τεχνολογίας του τότε με το σήμερα), τα παιδικά και σχολικά χρόνια, οι σχέσεις και συμπεριφορές μεταξύ φίλων, περιοχές, πόλεις και πολίτες της Ελλάδας, θέματα τουαλέτας κ.α. Σημαντικό τμήμα στην ελληνική θεματολογία κατέχει η ελληνική γλώσσα (λογοπαίγνια, σύγκριση ελληνικής γλώσσας με άλλες κ.α.). Αντίθετα, από την ελληνική θεματολογία απουσιάζουν θέματα όπως η πολιτική, η θρησκεία, ο σκοπός και το νόημα της ζωής, η δυστυχία και το ανθρώπινο δράμα κ.α.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η θεματολογία της ελληνικής κωμωδίας stand-up δεν είναι ελαφριά. Παρατηρείται αρκετή θεματολογία για τις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους, κάτι που είναι ουσιώδες στη ζωή, αποφεύγεται όμως θεματολογία περί υπαρξιακών και κοινωνικών ζητημάτων, κυρίως δύσκολων ζητημάτων. Ακόμη και όταν αγγίζονται τέτοια ζητήματα, αυτό γίνεται επιφανειακά, χωρίς εμβάθυνση. Όπως αναφέραμε πιο πάνω, η edgy κωμωδία απουσιάζει από την ελληνική τάση. Κατά κάποιον τρόπο, η ελληνική θεματολογία είναι ανάλογη της παραδοσιακής φυσιογνωμίας του Έλληνα: πιο ευχάριστη, κοινωνική και εξωστρεφής από την αντίστοιχη δυτική.

Ενώσεις θεμάτων και αστείων: Για τις ενώσεις των θεμάτων και των αστείων μεταξύ τους, στις ελληνικές παραστάσεις, χρησιμοποιούνται λεκτικές συνδέσεις segue, πολύ συχνά με τη μορφή μακροσκελών προτάσεων. Είναι φυσικό, τα segue μεταξύ των θεμάτων να είναι πιο συχνά και μακροσκελή από ότι τα segue μεταξύ των αστείων. Στα segue των θεμάτων περιέχονται άλλοτε επαναλήψεις λέξεων, άλλοτε περιττές

πληροφορίες, άλλοτε περιττές παύσεις και καθυστερήσεις, άλλοτε άστοχες ερωτήσεις δημοσκοπήσεων, άλλοτε αστεία που δεν αποδίδουν επιτυχώς. Παρατηρείται δηλαδή μια γενική έλλειψη προσπάθειας αποφυγής μακροσκελών segue. Λίγοι είναι οι Έλληνες κωμικοί που δείχνουν ότι προσπαθούν να τα αποφύγουν ή να τα χρησιμοποιήσουν με επιδεξιότητα και, συνήθως, είναι αυτοί που κατανοούν περισσότερο την αξία της συντομίας του κειμένου και άρα εφαρμόζουν επανειλημμένα την τεχνική της οικονομίας λέξεων και πληροφοριών σε αυτό. Αντίθετα, η παγκόσμια παράδοση τείνει να χρησιμοποιεί τα segue με φειδώ, να αποφεύγει τα μακροσκελή και χρονοβόρα, ή να τα χρησιμοποιεί με περισσότερη επιδεξιότητα.

Attitude: Σε όλα τα κείμενα των Ελλήνων κωμικών κυριαρχούν τα attitude «είναι περίεργο» και «είναι ηλίθιο». Είναι η φύση της κωμωδίας stand-up που ενισχύει αυτά τα δύο attitude. Η λέξη του attitude παραλείπεται από τον κωμικό, αλλά υπονοείται από το delivery και τα συμφραζόμενα. Η ελληνική αυτή τάση εναρμονίζεται απόλυτα με την παγκόσμια.

Επιπλέον τεχνικές αστείων: Οι Έλληνες κωμικοί εφαρμόζουν πολλές τεχνικές στα αστεία τους, προκειμένου αυτά να αποδώσουν καλύτερα. Πιθανόν, κάποιες από αυτές τις τεχνικές να τις εφαρμόζουν ακούσια, εμπειρικά, και όχι στοχευμένα. Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται σχεδόν από όλους τους Έλληνες κωμικούς είναι οι εξής:

- Από γενικό σε συγκεκριμένο
- Έκπληξη
- Roll
- Mix
- Οικειοποίηση
- Emotional tag

Πολύ συχνά χρησιμοποιούνται και οι παρακάτω τεχνικές:

- Act out
- Λογοπαίγνια
- One-liner
- Οικονομία λέξεων και πληροφοριών

Εφαρμόζεται, λοιπόν, τακτικά η τεχνική από γενικό σε συγκεκριμένο. Η χρήση εξάλλου αυτής της τεχνικής είναι απαραίτητη, για να λειτουργήσει σωστά η

διμερής φόρμα του αστείου (set-up και punch), να ελκυστεί το ενδιαφέρον του ακροατή και να προκληθεί η έκπληξη.

Παρόλο που το στοιχείο της έκπληξης υπάρχει ανελλιπώς στα αστεία των ελληνικών παραστάσεων, αφού η έκπληξη είναι η κινητήριος δύναμη του γέλιου, δεν γίνεται ωστόσο πάντα έντονο twist. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην παράλειψη των τεχνικών reveal της punchword και πολλαπλή ερμηνεία με παρερμηνεία. Ενίοτε μπορεί να οφείλεται σε μη αποδοτικό delivery.

Οι τεχνικές roll, mix και οικειοποίηση εφαρμόζονται επίσης τακτικά από όλους τους Έλληνες κωμικούς. Παρατηρείται, ωστόσο, τα roll να είναι μικρής διάρκειας με μικρό αριθμός punch, και να μην εφαρμόζεται πάντα κλιμάκωση, δηλαδή, τα punch να μην προκαλούν σταδιακά όλο και δυνατότερο γέλιο. Η οικειοποίηση εφαρμόζεται, συχνά μέσω του αυτοσαρκασμού, αλλά όχι η συγκεκριμενοποίηση και η επικαιροποίηση.

Τα emotional tag χρησιμοποιούνται, αλλά δεν δίνονται πάντα με έντονο και καθαρό τρόπο. Δίνονται κυρίως με εκφράσεις προσώπου και κινήσεις του χεριού και πολύ σπάνια με λέξεις.

Γίνονται χρήσεις one-liner και οικονομία λέξεων και πληροφοριών, αλλά όχι από όλους τους Έλληνες κωμικούς και όχι αρκετά. Οι δύο αυτές τεχνικές, μαζί με την τεχνική act out, δίνουν τη δυνατότητα στον κωμικό να είναι σύντομος, περιεκτικός και αποδοτικός. Αντίθετα, παρατηρούνται κάποια μακροσκελή setup και segue, πολλές φορές και punch, με περισσότερες πληροφορίες από όσες πραγματικά χρειάζονται. (Αυτό θα ήταν κατανοητό ίσως, εάν οι κωμικοί στόχευαν στην επιρροή του κοινού, αλλά τέτοιος στόχος δεν παρατηρείται, όπως θα δούμε παρακάτω, παρά μόνο η πρόκληση γέλιου). Θα ήταν αναμενόμενο, λοιπόν, να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην τακτική και κατάλληλη χρήση των τεχνικών αυτών. Τα one-liner και η οικονομία λέξεων και πληροφοριών εφαρμόζονται περισσότερο όταν χρησιμοποιούνται λογοπαίγνια. Τα λογοπαίγνια άλλοτε λέγονται όλα μαζί, το ένα μετά το άλλο, άλλοτε χρησιμοποιούνται σποραδικά, σε τυχαίες στιγμές της παράστασης. Αν και η κωμωδία λογοπαιγνίων, ως είδος, δεν ανήκει στα κυρίαρχα ελληνικά είδη κωμωδίας stand-up (δεν θα μπορούσε να είναι εξάλλου ένα τόσο συγκεκριμένο είδος), η χρήση λογοπαιγνίων και λεκτικών παιχνιδιών είναι ιδιαίτερα αγαπητή από τους Έλληνες κωμικούς. Όπως έχουμε αναφέρει σε προηγούμενη ενότητα, η απανωτή χρήση λογοπαιγνίων, στην παγκόσμια παράδοση, θεωρείται ορισμένες φορές παρωχημένη (hack). Για αυτό και αποφεύγεται η συστηματική

χρήση τους. Η ελληνική τάση χρήσης λογοπαιγνίων, από την άλλη, θα λέγαμε ότι δικαιολογείται, λόγω της ποιότητας και πολυπλοκότητας της ελληνικής γλώσσας, που προσφέρεται για τέτοιου είδους παιχνιδίσματα.

Συμπερασματικά, λοιπόν, από τα παραπάνω, παρατηρούμε ότι η ελληνική κωμωδία stand-up, σε σύγκριση με την παγκόσμια, τείνει να χρησιμοποιεί περισσότερα λογοπαίγνια από τη μία, από την άλλη να μην δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εφαρμογή έντονης έκπληξης, roll με κλιμάκωση, one-liner, οικονομία λέξεων και πληροφοριών, act out, emotional tag.

3.3 Η απόδοση των Ελλήνων stand-up κωμικών

Το delivery των Ελλήνων stand-up κωμικών δεν είναι πάντοτε ιδιαίτερα αποδοτικό. Όσοι έχουν ασχοληθεί με την υποκριτική, φαίνεται να δίνουν περισσότερο έμφαση σε αυτό. Είναι φανερό πως κάποιοι κωμικοί δεν ακολουθούν λέξη προς λέξη το κείμενό τους, αλλά, κρατώντας το νόημα και τις βασικές λέξεις-κλειδιά των αστείων, χρησιμοποιούν διαφορετικά λόγια κάθε φορά. Αυτή η τακτική εμπεριέχει τον κίνδυνο της πολυλογίας, χωρίς βέβαια αυτό να είναι κανόνας: παρατηρούνται επαναλήψεις λέξεων και φράσεων, μακροσκελή segue, τα set-up και τα punch τείνουν να χάνουν τη συντομία τους, χρησιμοποιούνται εκφράσεις τύπου «μου είπε», «του είπα», κ.λπ. Είτε χρησιμοποιούν αυτή την τακτική, είτε όχι, ένα από τα πιο εμφανή αρνητικά στο delivery των Ελλήνων κωμικών είναι ακριβώς αυτό: η χρήση περιττών λέξεων και πληροφοριών, κάτι που προκαλεί μονοτονία στο delivery και αύξηση του LPM, δηλαδή, μείωση της έντασης και της συχνότητας του γέλιου των ακροατών.

Επίσης, η μη έμφαση, των Ελλήνων κωμικών, στην εφαρμογή των τεχνικών που αναφέρθηκαν προηγουμένως (έντονη έκπληξη, roll με κλιμάκωση, one-liner, act out και emotional tag) αποδυναμώνει το delivery τους. Η τεχνική act out ιδιαίτερα, είναι αυτή που παραλείπεται περισσότερο. Οι μιμήσεις, επίσης, δεν είναι πάντοτε ολοκληρωμένες (με έκφραση προσώπου, κινήσεις και αλλαγή φωνής ταυτόχρονα) ή πιστευτές. Αν και, όπως έχουμε αναφέρει, τα act out και οι μιμήσεις δεν είναι απολύτως απαραίτητα στο delivery του κωμικού, όταν εφαρμόζονται, το ενισχύουν. Γενικά, όσο πιο τακτικά και έντονα εφαρμόζονται αυτές οι τεχνικές στο κείμενο, τόσο πιο ενεργητικό και έντονο γίνεται το delivery, άρα, τόσο μεγαλύτερη η απόδοση των αστείων. Αυτό το σημείο αποτελεί τομέα προς βελτίωση στην ελληνική κωμωδία stand-up, σε σύγκριση με το αυξημένο επίπεδο της παγκόσμιας.

Στα θετικά των delivery των περισσότερων Ελλήνων κωμικών stand-up ανήκει η καθαρή άρθρωση ομιλίας, η έμφαση στις βασικές πληροφορίες και λέξεις του κειμένου, ο κατάλληλος ρυθμός μετάδοσης που μεταβάλλεται ανάλογα με τα αστεία, ο σωστός χρονισμός και οι παύσεις, η υψηλή ενέργεια και η κατανοητή απόδοση των attitude.

Πολύ καλή είναι η σύνδεση του κωμικού με το κοινό. Οι Έλληνες κωμικοί κρατούν οπτική επαφή με το ακροατήριο, κάνουν δημοσκοπικές και άλλες ερωτήσεις, απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες και άτομα του ακροατηρίου και αλληλεπιδρούν μαζί του, αντιδρώντας σε ό,τι συμβαίνει στην αίθουσα. Φτάνοντας στο επίπεδο, ο Έλληνας κωμικός, να συγκεντρώσει τον κατάλληλο αριθμό ακροατών, ώστε να πραγματοποιήσει solo παράσταση, αποδεικνύει ότι σίγουρα κατέχει μια κάποια εμπειρία. Και σίγουρα, καταφέρνει να χειριστεί αποτελεσματικά το σημαντικότερο στοιχείο στην κωμωδία stand-up: τη σύνδεση με το ακροατήριό του.

Ως κωμικές προσωπικότητες, οι Έλληνες κωμικοί, γίνονται συμπαθείς και αποδεκτοί από το κοινό τους. Δείχνουν να διασκεδάζουν οι ίδιοι, μεταδίδοντας ευχάριστη διάθεση, φιλικότητα και χαλαρότητα στο κοινό τους. Ντύνονται απλά και καθημερινά συνήθως και δεν πολυχρησιμοποιούν persona.

Ενώ η παγκόσμια παράδοση θέλει τον stand-up κωμικό να στοχεύει στην επιρροή του ακροατηρίου του, ταυτόχρονα με την πρόκληση του γέλιου, στην ελληνική κωμωδία δεν παρατηρείται κάτι τέτοιο. Η έλλειψη edgy κωμωδίας και δύσκολων θεμάτων, μαρτυρούν ότι πρωταρχικός στόχος είναι το γέλιο.

3.4 Τελικά συμπεράσματα

Οι Έλληνες stand-up κωμικοί, στις solo παραστάσεις τους, προσφέρουν μια ποιοτική και ολοκληρωμένη μορφή διασκέδασης. Επιδιώκουν και πετυχαίνουν με κάθε τρόπο τη σύνδεση με το ακροατήριο (που είναι και το βασικότερο στοιχείο επιτυχίας του είδους της κωμωδίας), είναι συμπαθείς, διασκεδάζουν οι ίδιοι, μεταφέροντας ευδιαθεσία στο ακροατήριο, και προκαλούν τακτικά το γέλιο του. Εφαρμόζουν την έκπληξη και ποικίλες άλλες τεχνικές για την απόδοση των αστείων τους, κάποιες περισσότερο, κάποιες λιγότερο.

Το περιεχόμενο του κειμένου των ελληνικών παραστάσεων αναφέρεται κυρίως στις σχέσεις, διαφορές και συμπεριφορές των δύο φύλων, στις αδυναμίες και

άτυχες στιγμές του ίδιου του κωμικού (με αυτοσαρκασμό), στο σεξ και τη σεξουαλική συμπεριφορά.

Η ελληνική κωμωδία stand-up εφαρμόζει κυρίως τα είδη observational, insult και blue. Χρησιμοποιείται πολύ περισσότερο ο αυτοσαρκασμός και τα λογοπαίγνια, σε σύγκριση με την παγκόσμια παράδοση. Απουσιάζει η πολιτική σάτιρα, το dark, το αυτοσχεδιαζόμενο και, κυρίως, το edgy περιεχόμενο.

Οι Έλληνες κωμικοί φαίνεται να δίνουν περισσότερο έμφαση στο κείμενο και στο περιεχόμενό του (θέματα, τεχνικές κ.λπ.), παρά στην απόδοσή του επί σκηνής (delivery). Τα act-out και οι μιμήσεις δεν είναι συχνά και δεν είναι πάντοτε ολοκληρωμένα ή πετυχημένα. Παρατηρούνται περιττές λέξεις και πληροφορίες που αποδυναμώνουν τα αστεία και την ενέργεια του κωμικού, και γίνονται κάποια λάθη απειρίας ή αμηχανίας.

Το ακροατήριο στις παραστάσεις αποτελείται κυρίως από νεανικές ηλικίες, αν και οι περισσότερες παραστάσεις είναι εξίσου κατάλληλες και για μέσες ηλικίες. Δεν γίνονται one person show παραστάσεις και δεν παρατηρούνται heckler. Εξάλλου, οι heckler αντιδρούν κυρίως σε edgy και έντονα insult περιεχόμενο, κάτι που δεν παρατηρείται στην ελληνική σκηνή. Οι ακροατές είναι ευαισθητοποιημένοι και φιλικόι προς τον κωμικό, κάπως όμως απαίδευτοι (π.χ. παρατηρείται σε κάποιες παραστάσεις να χειροκροτούν υπερβολικά συχνά, χωρίς λόγο).

Οι λόγοι για όλες αυτές τις τάσεις που δημιουργήθηκαν δεν είναι απόλυτα εμφανείς και πιθανόν η κάθε τάση να οφείλεται σε διαφορετικό λόγο. Σίγουρα όμως, ένας κοινός λόγος όλων αυτών των τάσεων είναι ότι η stand-up κωμωδία, αν και γρήγορα διαδεδομένη, είναι ακόμη νέα, μη παγιωμένη, μορφή ελληνικής διασκέδασης. Χαρακτηριστικό είναι ότι πολλοί κωμικοί, ξεκινώντας την παράστασή τους, ρωτούν πόσοι από τους ακροατές παρακολουθούν για πρώτη φορά παράσταση stand-up. Σήμερα, ο βαθμός επιρροής της δυτικής κουλτούρας (από όπου προήλθε η κωμωδία stand-up) στην ελληνική διασκέδαση, είναι μεγάλος. Αναμένεται δηλαδή, πολύ σύντομα, η παγίωση της ελληνικής stand-up κωμωδίας, ως μορφή διασκέδασης.

3.5 Περιορισμοί έρευνας - Προτάσεις για το μέλλον

Οι περιορισμοί της έρευνας οφείλονται κυρίως στην έλλειψη βιβλιογραφίας που αφορά την ελληνική κωμωδία stand-up, παρά τη ραγδαία εξέλιξη του είδους τα τελευταία χρόνια. Η έρευνα μπορεί να επεκταθεί εστιάζοντας στον βαθμό επίδρασης που έχει η κωμωδία stand-up στην ελληνική κουλτούρα διασκέδασης. Μπορεί επίσης

να επεκταθεί δίνοντας έμφαση στα κοινωνικά δίκτυα που αναπαράγουν stand-up παραστάσεις, επηρεάζοντας το σημερινό ελληνικό κοινό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Allen, W., 2018. *Mort Sahl - Changed The History Of Comedy*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/0q08N63z-N8>
[Πρόσβαση 21 Απριλίου 2021].
- Anon., 2014. *Ελληνικό σταντ-απ*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <http://www.standuparchive.gr/p/blog-page.html>
[Πρόσβαση 3 Ιανουαρίου 2021].
- Anon., 2019. *Αριστοτέλης Ρήγας: Ο standup comedian που μας κέρδισε*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://designmagazine.gr/aristotelis-rigas-o-standup-comedian-pou-mas-kerdise/>
[Πρόσβαση 7 Μαρτίου 2021].
- Anon., n.d. *Λουκία Ρικάκη*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/q6E1-y8W3bo>
[Πρόσβαση 3 1 2021].
- Bergson, H., 1927. *Το γέλιο*. Αθήνα: Εξάντας.
- Blake, M., 2005. *How to Be a Comedy Writer*. Chichester: Summersdale Publishers Ltd.
- Brodie, I., 2014. *A vulgar art: a new approach to stand-up comedy*. Mississippi: University Press of Mississippi.
- Carter, J., 1989. *Stand-Up Comedy: The Book*. Canada: Delta.
- Carter, J., 2001. *The Comedy Bible: From Stand-up to Sitcom - The Comedy Writer's Ultimate "How To" Guide*. New York: Atria Books.
- Cuddon, J. A., 2010. *Λεξικό λογοτεχνικών όρων και θεωρίας λογοτεχνίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Dean, G., 2017. *4 Kinds of Audiences - Stand Up Comedy Classes Q&A*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/bDaAAraPA1Q>
[Πρόσβαση 6 3 2021].
- Dean, G., 2019. *Step by Step to Stand-up Comedy*. Revised ed. s.l.:Be Funny Inc..
- DesRochers, R., 2014. *The New Humor in the Progressive Era: Americanization and the Vaudeville Comedian*. New York: Palgrave Macmillan.
- Dessau, B., 2014. *The Bluffer's Guide to Stand-up Comedy*. London: Bluffer's.
- Double, O., 2018. The origin of the term 'stand-up comedy' – update. *Comedy Studies*, 9(2), pp. 235-237.
- Ettleman, T., 2018. *Where Do You Start with the History of Stand-Up?*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://trettleman.medium.com/where-do-you-start-with-the-history-of-stand-up-3e33d6cb05c5>
[Πρόσβαση 8 Μαρτίου 2021].

Friedman, B. & Whetsell, T., 2017. *The Improv: an oral history of the world-famous comedy club that revolutionized stand-up*. Dallas: BenBella Books, Inc..

Hunter, R. L., 1994. *Η νέα κωμωδία στην αρχαία Ελλάδα και τη Ρώμη*. Αθήνα: Ινστιτούτο του βιβλίου - Μ. Καρδαμίτσα.

Jeselink, A., 2019. *10 DARKEST Anthony Jeselink Standup Jokes (Part-2)*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/7J4DhASf2Ss>
[Πρόσβαση 23 Ιουνίου 2021].

Kliph, N., 2015. *The Comedians: Drunks, Thieves, Scoundrels, and the History of American Comedy*. New York: Grove Press.

Mendrinou, J., 2004. *The Complete Idiot's Guide to Comedy Writing*. New York: Alpha Books.

Pease, A. & Pease, B., 2004. *Το απόλυτο βιβλίο για την γλώσσα του σώματος*. Αθήνα: Έσσοπρον.

Perret, G., 1994. *Comedy Writing Workbook*. 2η επιμ. Studio City: Players Press, Inc..

Rosenfield, S., 2018. *Mastering Stand-Up: The Complete Guide to Becoming a Successful Comedian*. Chicago: Chicago Review Press Incorporated.

Roye, S., n.d. *Is There A Difference Between Acting And Delivering A Stand-up Comedy Act?*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.topcomedysecrets.com/2410/difference-acting-delivering-standup-comedy-act/>
[Πρόσβαση 22 Ιουλίου 2021].

Schwensen, D., 2005. *Comedy FAQs and Answers: How the Stand-Up Biz Really Works*. New York: Allworth Press.

Shatz, M. & Helitzer, M., 2016. *Comedy Writing Secrets*. 3η επιμ. Ohio: Writer's Digest Books.

Snicket, L., 2017. *Κακή αρχή: μια σειρά από ατυχή γεγονότα*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.

Stahl, M., 2017. *How the Improv Changed Comedy Forever*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.villagevoice.com/2017/09/20/how-the-improv-changed-comedy-forever/>
[Πρόσβαση 7 Μαρτίου 2021].

Stebbins, R. A., 1990. *The Laugh-Makers: Stand-up Comedy as Art, Business, and Life-Style*. Canada: McGill-Queen's University Press.

Stott, A., 2005. *Comedy*. New York: Routledge.

Zinoman, J., 2020. *How Richard Pryor Changed the Way Comedy Sees Police Brutality*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.nytimes.com/2020/06/17/arts/richard-pryor-police-brutality.html>
[Πρόσβαση 8 Μάρτιος 2021].

Zoglin, R., n.d. *britannica.com*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.britannica.com/art/stand-up-comedy>
[Πρόσβαση 21 Ιουνίου 2021].

Αδαμάκος, Θ., 2020. *Η Ιστορία του Ελληνικού Stand Up Comedy*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://youtu.be/WCIKot_mYIU
[Πρόσβαση 3 Ιανουαρίου 2021].

Δήμου, Σ., 2021. *Η σκηνή του Stand Up Comedy στην Ελλάδα*. Αθήνα: iWrite.

Κεφαλά, Χ. Β., 2009. *Η επίδραση των μπουλουκιών στην ελληνική κοινωνία*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Κλάδης, Ά., 2019. *Η Αθήνα αποκτά τα δικά της σταθερά comedy clubs*. [Ηλεκτρονικό]
Available at:
<https://www.athinorama.gr/cityvibe/article/i-athina-apokta-ta-dika-tis-stathera-comedy-clubs-2537805.html>
[Πρόσβαση 6 Μαρτίου 2021].

Κωστίου, Κ., 2002. *Η ποιητική της ανατροπής: σάτιρα ειρωνεία παρωδία χιούμορ*. Αθήνα: Νεφέλη.

Μπαϊρακτάρης, Γ., 2019. *Λοσάντζελε: Μπήκαμε στο νέο Comedy Club της Αθήνας*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://www.oneman.gr/food-drink/losantzele-mpbkame-sto-neo-comedy-club-ths-athhnas/>
[Πρόσβαση 6 Μαρτίου 2021].

Φισφής, Λ., 2018. *Τετράδιο κωμωδίας του Λάμπρου Φισφή*. 2η επιμ. Αθήνα: Πρώτη Ύλη.

Ψαθάς, Δ., 1969. *Η Θέμις έχει κέφια*. Αθήνα: Μαρής.

ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ

Ανατολίτης, Σ., 2019. *Στέλιος Ανατολίτης - Μάχες με Νεράιδες (μέρος Α')*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://youtu.be/cS_U4_nF3IO
[Πρόσβαση 24 Μαΐου 2021].

Ανατολίτης, Σ., 2019. *Στέλιος Ανατολίτης - Μάχες με Νεράιδες (μέρος Β')*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/4AdQBDOaFXc>
[Πρόσβαση 24 Μαΐου 2021].

Δημόπουλος, Δ., 2020. *Αντί Διδακτορικού LIVE+RAW | Dimitroulos Specials 2020*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://youtu.be/DQ_DpDoDzXk
[Πρόσβαση 12 Μαρτίου 2021].

Δημόπουλος, Δ., 2020. *Υπερπαραγωγή LIVE+RAW | Dimopoulos Specials 2020*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/JFilzqS8yA4>
[Πρόσβαση 13 Φεβρουαρίου 2021].

Θεοδωρόπουλος, Β., 2019. "ΣΤΑ ΠΛΑΓΙΑ" | Βύρων Θεοδωρόπουλος | Μέρος Α'. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/8QvGIOWF2yw>
[Πρόσβαση 3 Φεβρουαρίου 2021].

Θεοδωρόπουλος, Β., 2019. "ΣΤΑ ΠΛΑΓΙΑ" | Βύρων Θεοδωρόπουλος | Μέρος Β'. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/EN5sVoWa1K4>
[Πρόσβαση 3 Φεβρουαρίου 2021].

Θεοδωρόπουλος, Β., 2019. *Βύρων Θεοδωρόπουλος - Τούνδρα Τάιγκα Στέπα (full show) | 2016*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/WJcpryFxBk>
[Πρόσβαση 6 Φεβρουαρίου 2021].

Κατσαρίνη, Χ., 2019. *Χρύσα Κατσαρίνη - "Ό,τι πολυτιμότερο έχω" (2018)*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://youtu.be/Opd7T4Vpl_k
[Πρόσβαση 15 Απριλίου 2021].

Κατσούδα, Ή., 2019. *Χωρίς Γλουτένη FULL SHOW - Ήρα Κατσούδα - stand up comedy*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/fafojdxYAxQ>
[Πρόσβαση 25 Μαρτίου 2021].

Κούδας, Π., 2020. *Πόσο Μόνος Είναι Αυτός ο Μάκης - Παναγιώτης Κούδας*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/56ad7FJ-E7k>
[Πρόσβαση 22 Μαΐου 2021].

Μαθιουδάκης, Μ., 2014. *The Heart of Man - Hey Michάλη*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/jU-dfcVa4s4>
[Πρόσβαση 12 Απριλίου 2021].

Μαθιουδάκης, Μ., 2014. *The Heart of Man - iPhone στην θάλασσα*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/fFwZzLbJRBO>
[Πρόσβαση 12 Απριλίου 2021].

Μαθιουδάκης, Μ., 2014. *The Heart of Man - Άκυρες οδηγίες*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://youtu.be/3EwjPvWF46Y>
[Πρόσβαση 12 Απριλίου 2021].

Μαθιουδάκης, Μ., 2014. *The Heart of Man - Ευκολη συγκίνηση / Μωράκια μου.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/YhURAcxi098>

[Πρόσβαση 12 Απριλίου 2021].

Μαθιουδάκης, Μ., 2014. *The Heart of Man - Θα ξαναζήσω.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/YN8NMgiXCFU>

[Πρόσβαση 12 Απριλίου 2021].

Μαθιουδάκης, Μ., 2014. *The Heart of Man - Πάταξη κλισέ.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/tTraHg8UJCc>

[Πρόσβαση 12 Απριλίου 2021].

Μαθιουδάκης, Μ., 2014. *The Heart of Man - Χίπισσα.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/sdAWF-fTuyI>

[Πρόσβαση 12 Απριλίου 2021].

Μαθιουδάκης, Μ., 2017. *Κακή Πίστη / Special - Μιχάλης Μαθιουδάκης.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/Kwtht1y0Lx4>

[Πρόσβαση 3 Μαΐου 2021].

Μαθιουδάκης, Μ., 2019. *ΣΤΑ ΠΛΑΓΙΑ - Μιχάλης Μαθιουδάκης - Μέρος Α'.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/JmyImkaWAfs>

[Πρόσβαση 7 Μαΐου 2021].

Μαθιουδάκης, Μ., 2019. *ΣΤΑ ΠΛΑΓΙΑ - Μιχάλης Μαθιουδάκης - Μέρος Β'.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/RhzJ9rtdFwc>

[Πρόσβαση 9 Μαΐου 2021].

Μαλιάτσης Salas, Κ., 2018. *Stand up Comedy Special : Ψυχής Ιατρείον The Aftermath ..*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/J54KvXHfNBI>

[Πρόσβαση 24 Απριλίου 2021].

Μαλιάτσης Salas, Κ., 2019. *Stand Up Comedy Special : " Ένα Για Τα Αντα " | Κώστας*

Μαλιάτσης Salas. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/CQ68FWCeFWw>

[Πρόσβαση 26 Μαρτίου 2021].

Μαλιάτσης Salas, Κ., 2020. *"ΠΡΟΒΛΗΜΑ" Part 1 . Stand up comedy Special . Live OAKA .*

Κώστας Μαλιάτσης Salas. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/pSDTi4fGAOM>

[Πρόσβαση 22 Απριλίου 2021].

Μαλιάτσης Salas, Κ., 2020. *"ΠΡΟΒΛΗΜΑ" Part 2 . Stand up comedy Special . Live Comedy*

club Λοσάντζελε.Κώστας Μαλιάτσης Salas.. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/MTsFUwZmefM>

[Πρόσβαση 22 Απριλίου 2021].

Φουντούλης, Η., 2020. *Ωστε Φτάσαμε Λοιπόν Σε Αυτό Το Σημείο - Ηλίας Φουντούλης.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/NG8Gygy35-I>

[Πρόσβαση 25 Μαρτίου 2021].

Πασπάτης, Α., 2019. *Τσάι Party - Ανδρέας Πασπάτης - Stand up comedy (FULL SHOW).*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/HLv7sccY5yY>

[Πρόσβαση 2 Ιανουάριος 2021].

Ρήγας, Α., 2019. *"Musicomedy" του Αριστοτέλη Ρήγα. FULL SHOW.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/Mewf99unAU8>

[Πρόσβαση 8 Ιανουαρίου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2018. *ΠΙΚΑΣΟ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 1ο Μέρος.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/MeWkMFin2OY>

[Πρόσβαση 4 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2018. *ΣΕΡΓΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΡΟΥΒΑΣ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 2ο Μέρος.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/PViNJD9eFEc>

[Πρόσβαση 4 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2018. *ΚΑΦΕΣ, ΤΣΑΙ, ΧΑΜΟΜΗΛΙ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 3ο Μέρος.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/DnwT4I6-gPg>

[Πρόσβαση 4 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2018. *ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 4ο Μέρος.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/NEH6zJEJUHc>

[Πρόσβαση 4 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2018. *ΠΑΣΟΚ ΝΔ ΜΙΛΗΣΑΤΕ ΜΕ ΜΕΝΑ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 5ο Μέρος.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: https://youtu.be/py-FV2xmp_U

[Πρόσβαση 4 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2018. *ΜΠΑΦΟΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 6ο Μέρος.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/8IPMDCxBpww>

[Πρόσβαση 4 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2018. *ΚΗΘ ΡΙΤΣΑΡΝΤΣ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 7ο Μέρος.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/eGqGaFHg7VQ>

[Πρόσβαση 4 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2018. *ΑΔΩΝΙΣ, ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 8ο Μέρος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://youtu.be/XSOlvLf_4sg

[Πρόσβαση 4 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2018. *ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 9ο Μέρος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/YOjupbDKLc4>

[Πρόσβαση 4 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2019. *ΘΡΗΣΚΕΙΑ - ΑΜΑΡΤΙΑ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 10ο Μέρος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/aseTuLGDgfs>

[Πρόσβαση 4 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2019. *ΚΑΙΝ, ΑΒΕΛ, ΑΒΡΑΑΜ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 11ο Μέρος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/3XC0uhwDTFo>

[Πρόσβαση 5 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2019. *ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ - ΙΣΛΑΜ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 12ο Μέρος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/wJN0Cl1mrPQ>

[Πρόσβαση 5 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2019. *ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΣΤΑΝΤΑΠ, ΖΩΗ, ΘΑΝΑΤΟΣ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 13ο Μέρος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/hjBwkxehDPU>

[Πρόσβαση 5 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2019. *ΤΣΟΝΤΕΣ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 14ο Μέρος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/PyHNDYFa5Vc>

[Πρόσβαση 5 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2019. *ΒΙΤΣΙΑ ΣΑΔΟΜΑΖΟ - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 15ο Μέρος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/TA7h1qiccmY>

[Πρόσβαση 5 Μαΐου 2021].

Σεραφείμ, Σ., 2019. *GRAND FINALE - 20 ΧΡΟΝΙΑ STAND UP 16ο Μέρος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/-7neTcWkOM>

[Πρόσβαση 5 Μαΐου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 01 | Κρίση-Νόμοι | Λάμπρος Φισφής @ SNFCC*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/OYVfjoJlYl8>

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 02 | Αεροδρόμια-Αεροπλάνα | Λάμπρος Φισφής @ SNFCC*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/ON7tlEeD0j0>

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 03 | Φαίνομαι Ηλίθιος | Λάμπρος Φισφής @ SNFCC.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/Nn81TunCXJ0>

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 04 | Το Όνομά μου | Λάμπρος Φισφής @ SNFCC.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/pBjkHS17afc>

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 05 | Γυαλιά | Λάμπρος Φισφής @ SNFCC.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/n1M1TCw2rHU>

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 06 | Σώμα-Γυμναστήριο | Λάμπρος Φισφής @ SNFCC.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/lmaxoXronl0>

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 07 | Μάτσο Μαν | Λάμπρος Φισφής @ SNFCC.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/PB6mgXz9o2k>

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 08 | Αθηναίος-Τσολιάδες-Περιστερία | Λάμπρος Φισφής @ SNFCC.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://youtu.be/AIrVtoBQ7_s

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 09 | Κουδούνι-Φως | Λάμπρος Φισφής @ SNFCC.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/kiesX-rQGAA>

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 10 | Λεωφορεία | Λάμπρος Φισφής @ SNFCC.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/UbZnlhsIOXs>

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2017. *Να Ένας Σοφός | 11 | Ελληνίδα Μάνα | Λάμπρος Φισφής @ Theatro Akropolis.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/zw2pKUXhBqg>

[Πρόσβαση 8 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2018. *Να Ένας Σοφός | 12 | Πατέρας | Λάμπρος Φισφής @ Theatro Akropolis.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/96fWC8Rhx3E>

[Πρόσβαση 9 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2018. *Να Ένας Σοφός | 13 | Αντρικές Δουλειές | Λάμπρος Φισφής @ Teatro Akropolis*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://youtu.be/x6L_ab7zVrk

[Πρόσβαση 9 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2018. *Να Ένας Σοφός | 13.5 | Σούπερμαν-Λόις | Λάμπρος Φισφής @ Teatro Akropolis*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/hweQMZd6cVc>

[Πρόσβαση 9 Απριλίου 2021].

Φισφής, Λ., 2018. *Να Ένας Σοφός | 14 | Ύπνος + Συγκατοίκηση | Λάμπρος Φισφής @ Teatro Akropolis*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/BO4ZΧpDStlg>

[Πρόσβαση 9 Απριλίου 2021].

Χατζηπαύλου, Γ., 2020. *(Ακόμα πιο) Δύσκολα τα πράγματα | Giorgos Xatziravlou*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/-3oBZUk39cl>

[Πρόσβαση 9 Ιανουαρίου 2021].

Χατζηπαύλου, Γ., 2020. *Σχεδόν σαράντα(extended version) | Giorgos Xatziravlou*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/J-HTIRPBJMg>

[Πρόσβαση 20 Ιανουαρίου 2021].

Χριστοφορίδης, Δ., 2018. *Dimitris Christoforidis - Fear of the Dogs [English, french subs]*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/l18SvV8QHγQ>

[Πρόσβαση 1 Μαρτίου 2021].

Χριστοφορίδης, Δ., 2018. *Δημήτρης Χριστοφορίδης - Άνδρες & Straight άνδρες*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: https://youtu.be/DxME3c4_KHM

[Πρόσβαση 1 Μαρτίου 2021].

Χριστοφορίδης, Δ., 2019. *Δημήτρης Χριστοφορίδης - Βρίζω πολύ & Αεροπλάνα*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/7phatF31rlw>

[Πρόσβαση 1 Μαρτίου 2021].

Χριστοφορίδης, Δ., 2019. *Δημήτρης Χριστοφορίδης - Είναι δύσκολο να είσαι γυναίκα*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: https://youtu.be/uxJDSQBv4_E

[Πρόσβαση 1 Μαρτίου 2021].

Χριστοφορίδης, Δ., 2019. *Δημήτρης Χριστοφορίδης - Η κοπέλα μου είναι πιο έξυπνη από εμένα*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/OntUoo23-gM>

[Πρόσβαση 1 Μαρτίου 2021].

Χριστοφορίδης, Δ., 2019. *Δημήτρης Χριστοφορίδης - Κατάθλιψη*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/R9IyVrxryIs>

[Πρόσβαση 1 Μαρτίου 2021].

Χριστοφορίδης, Δ., 2019. *Δημήτρης Χριστοφορίδης - Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (μιαχαράεπίσηςναστεκαλα)*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/aykxVPis7Ak>

[Πρόσβαση 1 Μαρτίου 2021].

Χριστοφορίδης, Δ., 2019. *Δημήτρης Χριστοφορίδης - Οι άντρες δεν κάνουμε καλό σεξ*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://youtu.be/ksMtaXViCpM>

[Πρόσβαση 1 Μαρτίου 2021].